

13549 – 1939. III. SZÁM.

**AZ ERDÉLYI REFORMÁTUS
EGYHÁZKERÜLET
IGAZGATÓTANÁCSÁNAK
JELENTÉSE**

**1937 NOVEMBER 1-TŐL
1939 NOVEMBER 1-IG.**

CLUJ-KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T.
1939.

**Az Erdélyi Református Egyházkerület
Igazgatótanácsának jelentése 1937 november 1-től
1939 november 1-ig.**

Főtiszteletű és méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Igazgatótanácsunknak 1937. nov. 1-től két év eseményeiről kell ezuttal beszámolnia. Jelentésünk ez év nov. 1-éig szól.

Jelentésünk beosztása:

I. Közigazgatási rész.

II. Jelentés az egyházkerület vagyoni állagában történt változásokról, az új építkezésekről, díjlevélügyekről és az igazgatótanácsunkhoz felebbezett ügyekről, az egyházkerületi bíróság működéséről.

III. Az egyházkerület tanügye. (Theológiai fakultás, középiskolák, elemi iskolák, Gazdasági iskola, Szeretetházak.)

IV. Az egyházkerület iratterjesztése.

V. Az egyházkerület vagyoni ügyei.

Az I. (A) részt dr. Illés Gyula, az I. (B) részt Laár Ferenc, a II. részt Almási Samú, a III. részt dr. Illés Gyula, a IV-iket dr. Darkó Ákos, az V. részt Mester Mihály egyházkerületi előadótanácsos aai állították össze.

I. Közigazgatási jelentés.

A)

Minden előző jelentésünket azzal a súlyos megállapítással kellett kezdenünk, hogy egyházkerületünk, s benne híveink élete csupa nehézség és nagyon sok küzdelemben telt el, de jelentéseinkben mindig felcsillant a nyugodtabb és alkotó, fejlődésre vágyó jobb jövő reménye is a biztató jelek után.

Isten kifürkészhetetlen akaratából az elmúlt két évben sem lettek jobbak a viszonyok, sőt az elmúlt hónapok alatt egész Európa felett beborult az égbolt, s a multkori világháború sebeit bekötözni, pusztításait helyreállítani sem tudó népek között ismét fellángolt a visszavonás, a modern technika minden erejével megjavított fegyverek ismét megkezdték gyilkos munkájukat.

Bár országunkat megkímélte a háború pusztítása, az ilyenkor szükséges ovóintézkedésekből előálló áldozatok s az egyre jobban súlyosbodó életlehetőség nehézségei híveinket sem kimélték meg. A mostani nehéz időkben az egyházi testületek, a hitvallásos formációk, egyesületek működése még nagyobb nehézségekbe ütközik, s még több munkát adtak az illetékeseknek, hogy az akadályokat valamennyire is el lehessen hárítani. Csak mi, közvetlen munkatársak tudjuk, mit fáradozott, mit kért püspökünk, hogy a nyomorúságon segíteni tudjon, hogy intézményeink élni tudjanak, hogy a szeretet munkája a nehézségek, korlátozó intézkedések ellenére is élő legyen.

Híveink nagy részben a nehéz időkben is igyekeznek teljesíteni kötelességüket, megható példáit nyújtva a hithűségnek; bár anyagi áldozathozatalban lankadnak és itt-ott a meg nem értés, szeretetlenség átka is felüti fejét. Lelkeszi karunk, a régi hűséggel áll őrhelyén, igen nagy anyagi küzdelmei nem lankasztják. Bátran állhatnak az útókor ítélőszéke elé!

Igazgatótanácsunk munkája sem lett könnyebb; nehéz problémák megoldása, a segítséget, existenciát keresők kéréseinek lehető elintézése, nézeteltérések kiküszöbölése napról-napra való súlyos munkát adott. Mindenki megvolt a jóakarát és segíteni akarás; ha csak keveset tudtunk tenni, nem rajtunk múlt.

A vezetés nehéz munkáját a főtiszteletű úr mellett állandóan a püspökhelyettes ehker. főjegyző aa. végezte, aki higgadt megfontoltságával, útbaigazításaival s fáradhatatlan pontosságával irányította az előadók munkáját.

Távollétükben több alkalommal dr. Vékás Lajos, Kádár Géza és Dóczy Ferenc igazgatótanácsos aai látták el az elnökhelyettesi tisztséget; e helyről is hálásan köszönjük buzgó munkájukat.

Az Igazgatótanács ügyforgalma a következő volt:

Iktatóra érkezett 1937. nov. 1-től dec. 31-ig 3263 db., 1938 évben 15226 ügydarab, 1939. évben nov. 1-éig 13100 ügyarab. Összesen 31.589 ügydarab, 644-el több, mint az előző két évben.

Ebből ellátott az I. ü. o. (közigazgatási, Laár Ferenc előadótanácsos) 3602 dbt; a II. ü. o. (jogügyi, Almási Samu előadótanácsos) 2658 dbt; a III. ü. o. (iskolaügyi, dr. Illés Gyula előadótanácsos) 12015 dbt; a IV. ü. o. (missziói, dr. Darkó Ákos előadótanácsos) 5078 dbt; az V. ü. o. (gazdasági), Mester Mihály előadótanácsos) 8562 dbt; a VI. ü. o. (nyugdíjügyi), Mester Mihály előadó) 1428 dbt.

Igazgatótanácsunk 1937. november 1-e óta 1937. nov. 19-én, 1938. ápr. 7-ikén, június 16-án, okt. 27-én, 1939. ápr. 27-én, jun. 10-én, szept. 7-én tartott üléseket. Ez üléseken elintézt összesen 497 ügydarabot.

Igazgatótanácsunkat igen érzékeny veszteség érte Kiss Albert igazgatótanácsos, sepsi esperes aa. elhunytával. Kiss Abert aa. 1938. április 12-én költözött el tőlünk. Fáradhatatlan, lelkes munkás volt, aki minden cselekedetével egyháza építését, Krisztus országának terjesztését munkálta; örökké nyugtalan, örökké égő, örökké kereső lelke súlyos betegségében is erőssé tette gyenge testét és megbízásaiban: egyházközsége vezetésében, egyházmegyéje kormányzásában; a theologia, a Székely Mikó-kollégium, a brassói kereskedelmi iskola és Szeretetház előjáróságaiban épen olyan lelkes munkát végzett, amilyen fáradhatatlan volt igazgatótanácsunk, az ehker. lelkészértekezlet és zsinat munkáiban.

Helyére rendes igazgatótanácsosul az első póttag dr. Gönczy Lajos theol. igazgató-professzor aa. hivatott be.

Az Igazgatótanács tisztviselői karában csak annyiban történt változás, hogy Lőrinczi Ferenc központi szolgálatra berendelt elemi iskolai igazgató aát, aki az elmúlt két év alatt teljes rátermettségének, megbízhatóságának adta tanujelét, állásában Igazgatótanácsunk 1938. június 16-án egyházkerületi elemi iskolai felügyelői címmel véglegesítette. Nevezett a III. ügyosztályba osztatott be, ahol az előadótanácsos útasításai szerint segít az ügyek ellátásában és az elemi iskolák felülvizsgálásában.

Véglegesítés óta is nagy hozzáértéssel, fáradhatatlanul

végzi munkáját; igen értékes munkatársat nyert személyében Igazgatótanácsunk.

Az egyházmegyék vezetőségében a két év alatti tisztújítások nem okoztak nagyobb változásokat, a régi kipróbált vezetőket őrhelyükön tartotta a közbizalom.

Változások történtek:

1. A *bekecsalji* egyházmegyében; ahol a dr. Árkosy Jenő aa. helyére esperesnek Györke János székelyszentistváni lelkész aa, az ő lelkészi főjegyzői helyére Fülöp Ferenc erdőszentgyörgyi lelkész aa. választatott meg;

2. a *dési* egyházmegyében: ahol az egyházmegyéből eltávozott dr. Mezey Mihály lelkészi főjegyző aa. helyére dr. Vágó Károly koltókatyalini lelkész aa. választatott meg;

3. a *kalotaszegi* egyházmegyében lemondott Zsigmond Ákos gondnok aa. helye még betöltetlen;

4. a *kézdi* egyházmegyében az elhunyt Bodó Albert aa. helyére Domokos Dénes aa. választatott meg gondnoknak;

5. az *orbai* egyházmegyében Veress Károly lelkészi főjegyző aa. helyére Jancsó Lázár pákói lelkész aa;

6. a *sepsi* egyházmegyében boldog emlékű Kis Albert esperes aa. helyére Tőkés József málnási lelkész, az ő egyházmegyei lelkészi helyére Erdős Gábor gidófalvi lelkész aa. választattak meg.

Az egyházmegyék új vezetőit bizalommal köszöntjük, a lépő munkásokat köszönetünk tolmácsolása mellett búcsúztatjuk.

Az elmúlt két év alatt új rendes leköszöntöttek, illetve rendes lelkészi helyüket felcserélték:

Ferencz Árpád (Magyarbece), Czirják Károly (Felőr), Markó Ödön (Magyargyerőmonostor), Veress László (Nyires), Dávid Gyula (Székelyudvarhely), Pótsa János (Torja), Farkas György (Czófalva), Bakk Sándor (Újszékely), Magyar Miklós (Betfalva), Antal Ferenc (Kolozspata), Szabó Domokos (Ajton), Gyárfás Lajos (Balavásár), Hosszú István (Feketelak), Bencze József (Zalán), Hegyi István (Petek), dr. Mezey Mihály (Zilah), Butyka Kálmán (Tacs), Farkas Károly (Árapatak), Szász Tibor (Bikfalva), Zoltán Balázs (Vice), Bärócz János (Kecsed), Somogyi András (Réty), Nagy Géza (Cege), Szilágyi Károly (Magyarláros), Csiky József (Marosvásárhely), Sinka József (Váralmás),

Bertalan József (Marosbogát), Krizbai Miklós (Patakfalva), Koszta István (Magyarrégen), Hegyi Mózes (Kékes), Nagy József (Magyarfodorháza), Biró János (Szilágycseh), Jakab Zsigmond (Szászsebes), Czira László (Vajasd), Szabó Géza (Nagysomkút), Fábrián Adorján Béla (Bodos), Gagy Dénes (Magyarbükös), Hegyi János (Bálványosvára), Geréb Pál (Nagyborosnyó).

Nyugalomba vonultak: Dávid József (Zaláni), Fekete Gerő (nyiresi), Csürös Ferenc (cegei), Gönczi Sámuel (kelementelki), Kovács István (kercesdi), Szász Márton (magyarrégeni), Bedő Ödön (szászsebesi), Toókos Jenő (vajasdi), Miklós Pál (kispujoni), Udvari András (pitesti), Szécsi Ferenc (felvinci), Bartha Lajos (aranyosgyéresi) lelkész aai.

Elhaltak a lelkészi karból: Visky Ferenc újtordai nyug., Vajda Ferenc székelyudvarhelyi nyug., Bartha József mikesfalvi nyug., Kendeffy László feketelaki, Kovács András rétyi, Kiss Albert bikfalvi esperes lelkész, Bőjthe Géza sepsiszentgyörgyi nyug., Papucs Dávid magyarfenesi nyug., Csürös József váralmási, Cseh Emil kékesi, Szilágyi János nyug. lecsméri, Kozma Imre marosludasi nyug., Jakab József gidófalvi, Belle Lajos ajtoni nyug., Szilágyi Aladár magyarbeczei, Papp József nagyszebeni, Istók Sándor pusztakamarási lelkészek.

Áldott legyen emlékezetük!

Egyházkerületünk méltó módon vett részt a fájdalmas gyászban, mely országunkat, királyunk Ófelségét érte Mária anyakirályné elhunytával.

Ugyancsak küldöttségünk részt vett az orgyilkosság áldozatává esett nagy román államférfinak, Armand Calinescu miniszterelnök úrnak temetésén is.

Egyházkerületünk küldöttségileg képviseltette magát az erdélyi katolikus testvér egyház gyászünnepén, mikor fiatal püspökét, Vorbuchner Adolf főtisztelendő urat temette Gyulafehérváron.

Átiratban fejeztük ki részvétünket Balogh Elemér pozsonyi és Seres Béla losonci, Maklár Károly debreceni református püspök urak, valamint Szentiványi József unit. egyházi főgondnok és dr. Bitay Árpád gyulafehérvári rkath. teológiai tanár úr elhunytá alkalmából.

De testvéri szívvel vettünk részt a testvérfelekezetek örömeiben is, így Sulyok István királyhágómelléki püspök úr 50 éves

lelkészi jubileumán, dr. Varga Béla unitárius és Márton Áron erdélyi róm. kat. püspök urak beiktatásán, illetve felszentelésén egyházkerületünk képviselői is tolmácsolták jókívánságainkat.

A testvérfelekezetekkel igyekeztünk és fenn is tartottuk a szivélyes jóviszonyt; ha néha voltak az alsóbb hatóságok között surlódások, a püspöki hatóságok egymás között elintézték.

Jelentésünkben még meg kell emlékeznünk, hogy az első romániai református zsinat mandátuma lejárt, az új zsinati atyák 1939. január 1-i hatállyal mindakét egyházkerületben megválasztottak. Reméljük, hogy a mostani nehéz idők enyhülésével és a királyhágómelléki egyházkerület végleges elismerésével rövidesen meg is kezdődhetik a törvény alkotói munka.

B)

Az országos választási eredmények kihirdetése után Gh. Tătărescu kormánya 1937. december 29-én lemondott, kormányalakításra Goga Octavian kap megbízást, a liberális pártot a nemzeti keresztyén párt váltja fel. Goga kormánya feloszlatja a parlamentet és 1938. március 2-ára kiírja a választásokat. A Goga-kormány megértő álláspontot foglal el a magyar kisebbséggel szemben. A Főtiszt. püspök úr dr. Lupaş Ioan vallásügyi miniszter közbenjárását veszi igénybe, hogy a miniszterelnök előtt feltárhassa az egyházkerület helyzetét. Az audencia, melyen részt vett Laár Ferenc előadótanácsos is, a legszivélyesebb formák között zajlott le.

Megjelenik a hivatalos lapban az új alkotmány szövege, az ország népe elfogadja az alkotmányt, melynek életbeléptetése után a Főtisztelt püspök úr a vallásügyi miniszter kezébe leteszi az új alkotmányra az esküt, a Püspök úr az esperesektől és az esperesek a lelkészeiktől veszik be az esküt. Cristea Miron, az ország ortodox pátriárchája a volt miniszterelnökökből alakít kormányt. A kormány rendesináló és alkotó munkáját az ország megnyugvással fogadja. Az új közigazgatási beosztás az országnak 10 helytartóságot állapít meg. Egyházkerületünk hívei három helytartóság területén élnek nagyobb számban: Bucegi, Marosi és Szamosi helytartóság. 1939. január havában megalakult a Nemzeti Ujjászületés Arcvonal (Frontul Renaşterii Naţionale), egyetlen politikai párt, amely állami szervezetnek tekinthető és az állami élet belső rendjének újjáépítését, valamint az ország biztonságát van

hivatva szolgálni. Igazgatótanácsunk felhívására egyházkerületünk papjai, intézményeink alkalmazottai és református híveink beléptek a Nemzeti Ujjászületés Arcvonalába.

A lelkeszi kongrua felemeléséért folytatott 2 éves küzdelem egyes fázisait, szigoruan a tények felsorolására szorítkozva, az alábbiakban ismertetjük.

A hivatalos lap (Monitorul Oficial) 1937. december 2-án kelt 279-ik számában közzétett 3641—1937. számú királyi törvényrendelet a lelkeszek államsegélyét 1937. december 1-vel felemelte az 1932. évi színvonalra, ami havi 50—200 lei többletfizetést jelentett.

Az említett törvényrendelet II-ik cikkének utolsó bekezdése szerint a lelkeszi fizetések kiegészítetnek azon rendkívüli levonások, áldozati adók, stb. összegével, amelyek nem alkalmaztattak a többi tisztviselői fizetésekre. A rendelkezésre támaszkodva, Igazgatótanács 1937. december 7-én emlékirattal fordul a kormányelnökhöz és a vallásügyi miniszterhez, kérve a rendelet végrehajtását, amely legalább részben megszünteti a lelkeszi fizetések közötti aránytalanságot.

A bekövetkezett kormányváltozás, — a liberális pártot a nemzeti keresztyén párt váltotta fel Octavian Goga miniszterelnökkel az élén, aki a múltban is jóindulatot tanúsított a magyar református egyházzal szemben; — szükségessé tette, hogy a kormány tagjainak Igazgatótanácsunk tájékoztatást nyújtson lelkeszeink anyagi helyzetéről. A Püspök úr és Laár Ferenc előadótanácsos 1938. január 29-én felkeresték a Koozsvárt tartózkodó I. Lupuş vallásügyi minisztert és arra kérték, hogy a lelkeszi fizetések méltányos rendezését vegye fel programjába és egyelőre rendkívüli segély folyósításával könnyítsen azok nyomorán. A miniszter biztosította a küldöttséget, hogy kérésüket teljesíteni fogja.

1938. február 1-én a Püspök urat, Laár Ferenc és dr. Illés Gyula előadótanácsosokat O. Goga miniszterelnök kihallgatáson fogadta. Igazgatótanácsunknak 657—1938. I. számú, a lelkeszi fizetések rendezése tárgyában előterjesztett memorandumát figyelmesen átolvasta, majd a kérdésre vonatkozó információkat kért, végül kijelentette, hogy a méltányosság legmesszebbmenő határáig igyekszik teljesíteni a református lelkeszi kar jogos és igazságos kérését.

Február 5-én N. Savu pénzügyminiszter előtt jelent meg a

küldöttség, aki az ügy kedvező elintézését szintén kilátásba helyezte.

A Püspök úr fáradozásának eredménye az 1938. évi február és március havi lelkészi kongruának 80%-os felemelése.

A különleges áldozati adók által lecsökkentett lelkészi fizetések kiegészítésére szolgáló fedezeti összeget a vallásügyi minisztérium 6834—1938. számú rendeletével engedélyezte. A rendelet érthető örömet idézett elő az anyagi gondokkal küzdő lelkészek körében.

1938. március hó 4-én Püspök aa. Laár Ferenc előadótanácsos kíséretében megjelenik a kultuszminisztériumban, hogy az új alkotmányra letegye az esküt. A vallásügyi rezort vezetése ismét V. Jamandi kezébe jutott. Az eskü letétele után a Püspök úr az állami költségvetés előkészítő munkálatai iránt érdeklődve a miniszter jóindulatát kérte, aki mindig elismerte a református lelkészi kar jogos követelését. Egy hét elteltével kedvezőtlen hírek zavarják meg a theológiai fakultáson generális vizitációt tartó Püspök aát. A hírek vétele után Laár Ferenc előadó leutazik Bukarestbe. A helyzet szükségessé teszi Püspök úr jelenlétét, március 11-én reggel érkezik a fővárosba, pár órai pihenés után első útja a vallásügyi minisztériumba vezet. A tárgyalások alatt érkezett vissza a kultusztárca költségvetési tervezete a pénzügyminiszter hozzájárulási záradékával megerősítve, mely szerint a református lelkészi kar 1938—39. évi kongruája 13, 321, 370 leivel több, mint az előző évi. Ámde korai volt az öröm. A minisztertanács a költségvetési tervezetben előírányzott 13 és félmillió lei összeget felére szállította le.

A kongrua kérdésének méltányos és igazságos rendezése a minisztertanácsi határozat következtében újabb elődázást szenvedett. N. Colan ortodox román püspök, vallásügyi miniszter elismerte lelkészi karunk kívánságának jogosságát, a maga részéről is kilátásba helyezte hathatós támogatását, de minden maradt a régi-ben. Az 1938. évi miniszteri kihallgatások nem hozták meg a kívánt eredményt.

Igazgatótanácsunk minden alkalmat felhasznált, hogy az illetékeseket felvilágosítsa a tényleges helyzetről.

A költségvetési törvény rendelkezése szerint az évközben ki-nevezett segédlelkészek részére az államsegély csak a következő évi költségvetésben nyer biztosítást.

Másik rendelkezése a költségvetési törvénynek úgy intézkedik, hogy a kormány a költségvetési év első három hónapjában póthitelt nem vehet igénybe.

Az első rendelkezés megnehezítette a segédlelkészek elhelyezését, a második még azt a reményt is megsemmisítette, hogy a kormány rendkívüli segínyt folyósíthatna a szegénységgel viaskodó lelkeszeknek.

1939-ik év január havában, 16—21. között, a Püspök úr Laár Ferenc tanácsos kíséretében, felkereste a vallás- és művészetügyi, valamint a kisebbségügyi minisztert, előterjesztést téve a kongrua felemelése (420—1939.) és a magyar érettségivel bíró lelkészek államségélyének felemelése (493—1939.) tárgyában. Az előterjesztés rámutat arra az aránytalanságra, mely a különböző felekezetek lelkészeinek fizetése között fennáll. A miniszterek, mint mindig, úgy most is elismerték a panasz jogos voltát és annak figyelembevételét az 1939—40. évi költségvetés összeállításánál helyezték kilátásba.

1939. febr. 13-án a Püspök úr Laár Ferenc kíséretében újból Bukarestbe utazik. A vallásügyi minisztérium elére, N. Colan püspök, miniszter felmentése után, dr. N. Zigre nagyváradi ügyvéd, volt képviselő nyert kinevezést. A kongrua ügyet 1164—1939. számú emlékirai kapcsán ismertettük meg az új kultuszminiszterrel. A vallásügyi miniszter figyelmesen meghallgatta Igazgatótanács előterjesztését, melynek állításait Davidescu vezértitkár is igazolta. A miniszter megígérte a kérés kedvező elintézését.

Folyó év március 13-án a Püspök úr Laár Ferenc előadótanácsostól kísérve Bukarestbe utazik. A kongrua és az iskolai államségély képezi a tárgyalások anyagát. A miniszter urak határozott ízeireti reménységet ébresztenek, hogy a lelkészi fizetésrendezés dűlőre jut. A lelkészi kongruakülönbözet fedezésére előirányzott 12 és 1/2 millió lei azonban — sajnos — nem vétetett fel a költségvetésbe, hanem póthitel utján folyósíttatik. Ez a körűlmény a kérdés újabb elődázását jelentette.

Meg kell említenünk a kisebbségügyi miniszternek a Püspök urhoz címzett magánlevelének a kongruára vonatkozó részét. „... bár a 12 és 1/2 millió lei a református és unitárius lelkészek fizetésének helyesbítésére nem vétetett fel a költségvetésbe, a pénzügyminiszter mégis megígérte, hogy a kért összeget póthitel utján

fogja engedélyezni, ilyenformán az Ön lelkészi kara a helyesbített fizetést 1933 április 1-től fogja megkapni.

Laár Ferenc aa. a Püspök úr levelével április 21-én audencián jelenik meg a kisebbségügyi, majd a vallásügyi miniszter előtt. Mindkét miniszter ígéretet tesz, hogy sürgetni fogják a kongrua kiutajását és elismerik az évközben kinevezett segédlelkészeket. Az utóbbi megtörtént, de a lelkészi fizetések rendezése még mindig függő kérdése az egyházkerületnek.

Folyó év augusztus hó 18-án fogadta dr. Zigre Miklós miniszter a Püspök urat, amikor megismételte ígéretét, hogy maadent elkövet a papság jogos kérésének mielőbbi kedvező elintézése érdekében.

Laár Ferenc aa. a Püspök úr megbízásából szept. hó 1-én, 27-én és október 25-én, másfél hónap alatt háromszor jelent meg a miniszter előtt és felvilágosítást kért, hogy milyen stádiumban van a kongrua ügye. A vallásügyi miniszter már szept. 27-én utasította a minisztérium vezérigazgatóját, hogy készítse el a lelkészi fizetésrendezésről szóló törvényjavaslatot, melynek rendelkező része magába foglalja a fizetéseket terhelő különféle áldozati adók eltörlését folyó év október 1-i kezdettel, a fizetések egységesítése pedig 1940 január hó 1-vel lép életbe. Megállapíthatjuk végeredményben, hogy 1938 április 1. óta a lelkészek kongrua ügye még mindig nem nyert az indokolt és minden illetékes tényező által többször méltányos és igazságosnak elismert kéréseinknek megfelelő elintézt, azonban most is fennáll a lehetősége annak, hogy e nagy kérdésünk végül is megfelelő megoldást talál, amint erre nézve a kultuszminiszter úr részéről határozott biztatást nyertünk.

Egyházkerületünk közigazgatási állapota az elmúlt két év alatt a tusakodások, az erőfeszítések képét mutatja, a vívódások hordozói elsősorban a lelkészek, akik hiven és lelkiismeretesen teljesítik kötelességeiket örhelyükön, bár sokszor meg nem értéssel találkoznak hiveik részéről.

Erőfeszítéseinknek célja: az egyházkormányzat menetének zavartalan biztosítása és a vallásos élet elmélyítése. Az első érdek kielégítése az adminisztratív gyűlések szabad megtartása útján érhető el, vallásos életünk kibontakozását egyháztársadalmi szerveink (nőszövetség, férfiszövetség, illetve vasárnapi iskola, stb.) korlátozás nélküli működése hozhatja meg.

Istentiszteleteink tartása elé a világi hatóságok akadályokat nem gördítettek, egyes helyeken a nemzeti ünnepek alkalmával fordultak elő sérelmek: a megyefőnökök a vonatkozó rendelettvény alapján a nemzeti ünnepeken az istentisztelet időpontját maguk állapítják meg s ezáltal igen sokszor zavart idéztek elő az istentisztelet rendjében; a katonai előképzés alatt álló ifjakat és ref. vallású tanulókat a román nemzeti egyházak templomaiban tartott istentiszteleteken való részvételre és hitükkel ellenkező szertartások végzésére kényszerítették (keresztvetés, térdepelés).

Hitelveinkkel ellenkező gyászistentiszteletek (rekviem) elrendelése ügyében gyakran fordultak elő sérelmek.

Felsoroljuk mindazokat a vallássérelmi eseteket és panaszokat, amelyek orvoslást igényeltek.

Az egyházmegyék és egyházközségek részéről beérkezett panaszok:

Maros és Udvarhely vármegyék főnökei a bekecsaljai egyházmegye esperesének közbenjárására a csendőrszárnyparancsnokságoknak és alarendelt közigazgatási hatóságoknak elrendelték, hogy a református hívek kizárólag vallásos jellegű összejöveteleit, valamint a ref. dalárdák működését korlátozás nélkül engedélyezzék. Az említett intézkedések a belmissziói munka beindítását az egyházmegye területén biztosították.

Nagybacon közösgben a csendőrpáncsnok az ostromállapotra való hivatkozással a vasárnapi iskola működését betiltotta.

Az erdővidéki egyházmegye 1938 április 28-án tartott ülésében foglalkozott a szederjesi és bibarcfalvi lelkészek jelentésével, mely szerint az őrsparancsnokok a presbiteri gyűlések megtartását nem engedélyezik. Esperes aa. a határozatot kísérő felterjesztésében rámutat arra a körülményre, hogy az egyházmegyének Udvarhely vármegyéhez tartozó egyházközségeiben a gyűléstartási engedélyek kiadásának megtagadása miatt olyan nehézségek merültek fel, amelyek lehetetlenné teszik az egyházi adminisztratív munkát.

Igazgatótanács 5769--1938. sz. a. a belügyminisztériumhoz és a vármegye főnökségéhez intézett azonos szövegű megkeresésében az egyházi gyűlések szabadságának biztosítását kérte.

Az erdővidéki egyházmegye esperese 916—1938. sz. a. jelenti, hogy Nagyküküllő megyében lévő egyházközségekben az

egyházi gyűlések és vallásos összejövetelek lehetősége a legszűkebb körre szorított. 918—1938. sz. jelentésében arról tesz említést, hogy az erdőfülei, bardoczi, kisbaczoni, magyarhermányi és bibarcfalvi lelkészekkel a járási főszolgabíró nyilatkozatot íratott alá, mely szerint a hatóságok a keresztelési, esketési és temetési összejöveteleket nem akadályozták meg. Igazgatótanács a marosi helytartóság előtt annak a véleményének ad kifejezést, hogy a főszolgabíró, aki a vizsgálat levezetésével voít megbízva, a vallásos összejövetelek ügyét mellékvágányra akarja terelni.

A marosi egyházmegye esperesi hivatala 145—1938. szám alatt ugyancsak az Igazgatótanács intervencióját kéri.

A nagyenyedi egyházmegye 199—1938. számú panaszában megállapítja, hogy az ostromállapot következtében a legtöbb egyházközségben a hatóságok, illetve a csendőrség a templomi istentiszteleteken kívül az egyházi összejöveteleket, a gyűlések megtartását betiltotta, egyes helyeken még a konfirmációi oktatás elé is akadályokat gördítenek. (Felvincz.)

Alsórákos egyházközségben gyűlés csak akkor tartható, ha a csendőrőrmester engedélyezi, jelenti az egyházmegye esperese 138—1938. sz. felterjesztésében.

Az orlai egyházmegye esperese három ízben kérte a sepsiszentgyörgyi térparancsnokságtól a gyűlések tartásának engedélyezését, a parancsnokság esperes aat kérésével elutasította.

Igazgatótanács 6422—1938. számú, a belügyminisztériumhoz és a megyefőnökséghez intézett megkeresésében kérte az adminisztratív gyűlések engedélyezését.

Az igazgatótanács újabb és újabb megkeresésére, a Főtiszteletű Püspök úr hivonként megisméltődő közbenjárására a belügyminisztérium közli Igazgatótanácsunkkal a 24131/A—1938. számú, az egyházi gyűlések és vallásos összejövetelek tartását szabályozó rendeletét:

„Belügyminisztérium. Az állami közigazgatás igazgatósága. Az erdélyi református egyházkerület Igazgatótanácsának. Válaszképpen a 7520—1938. számú megkeresésükre, a vallás és művészetügyi minisztérium közbenjárását illetőleg, a testületek gyűlései és a vallásos összejövetelek tárgyában, van szerencsénk tudomásukra hozni, hogy a vármegyék főnökségének 1938. március 24-iki 5162. számú és 1938. május 26-án kelt 9758. sz. rendeletekkel általános rendelkezések adattak, hogy ezen gyű-

lések szabadon hagyassanak. Ha vannak azonban konkrét esetek, amikor a minisztérium rendeletei nem respektáltak, sziveskedjenek azokat jelenteni, hogy megtoroltassanak. Aláírások.“

A belügyminisztérium idézett rendeletét Igazgatótanács közölte a marosi királyi helytartósággal, amely 6800—1938. sz. válasszával tudomásul vette a rendelet tartalmát, a bucegi királyi helytartóság 7163—1938. szám alatt, a szamosi királyi helytartóság 6324—1938. sz. a. vett tudomást a rendeletről.

Alig jelent meg a „Református Szemlében“ a belügyminiszteri rendelet, espereseink és lelkészeink újabb sérelmekről tesznek jelentést. A kökösi lelkész arról panaszol, (96—1938.) hogy a belmissziói munka beindítása előtt a helyi közigazgatási hatóságoknak, valamint a csendőrségnek bemutatta a gyűlések és összejövetelek tartására vonatkozó 24131/A—1938. sz. belügyminiszteri rendeletet. Két heti örömteljes munka után, írja lelkész aa., az uzoni csendőrség betiltotta a munkát arra való hivatkozással, hogy csak a hadtestparancsnokság adhat gyűléstartási engedélyt. A kihágási jegyzőkönyv a hadbíróshoz terjesztetett fel. Igazgatótanács 15038—1938. sz. a. továbbította a panaszt, amelyre a bucegi tartományfőnökség nem válaszolt.

Györke János, a bekecsalji egyházmegye új esperese, a kedvező auspiciumok között beindított belmissziói munka zavartalan folytatásáért biztosítani akarja, ezért a belügyminisztérium 24131/A—1938. sz. rendeletére hivatkozva, Maros és Udvarhelyvármegye főnökségeihez kérelemmel fordul, melyben az egész egyházmegye területére kér engedélyt. A marosi prefektúra nem válaszol a beadványra, az udvarhelyvármegyei prefektúra az V-ik hadtestparancsnokság rendelete alapján elutasító választ ad.

A görgényi egyházmegye esperesi hivatala arról tesz jelentést (869—1938), hogy a hatósági közegek a belügyminiszteri rendeletnek egészen sajtáságos értelmezést adnak t. i. csak adminisztratív (presbiteri) gyűlések és „Te deum“-ok tarthatók.

A magyarbikali lelkész, a kalotaszegi egyházmegye tanügyi előadója, a csendőri tulkapásokat teszi szóvá: a csendőrség felülvizsgálta az iskola térképeit, zászlóját, levétette az iskola kétnyelvű címtábláját. A csendőrségnek iskola-ügyekbe való beavatkozása ellen Igazgatótanács 3618—1938. számú tiltakozását eljuttatta a vármegye főnökségéhez.

Az erdővidéki egyházmegye tanácsának határozata alapján

Igazgatótanácsunk 5768—1938. sz. a megkeresi a vallásügyi minisztériumot, hogy a 31827—1925. sz. az állami anyakönyvekbe való betekintés tárgyában kiadott rendeletét ismételje meg, mert az anyakönyvvezetők nem respektálják az idézett rendeletet. A minisztérium félreértve felterjesztéstünket, 458—1939. számú leíratával azon egyének megnevezését kéri, akik az anyakönyvelés körül hibákat követtek el.

Közéapajta községben az állami iskola igazgatója a hősök napját a ref. vallású tanulókkal egy kereszt alatt ünnepeltette meg.

Bibarcfalva községben az ünnepély egy katona sírjánál zajlott le, a hősök emlékművét senki sem kereste fel.

Rákosdon a ref. vallású tanulókat nemzeti ünnepeken kizárólag az ortodox templomba vezetik.

Mezősámsond községben az állami tanító a katonai előképzés alatt álló ifjakat és a református tanulókat nemzeti ünnepeken a gör. kath. templomba kényszeríti. A királyi helytartóság által elrendelt vizsgálat során az állami tanító kijelentette, hogy nem volt rosszhiszemű és a jövőben respektálni fogja a minisztérium rendelkezéseit.

Küküllővár egyházközségben az egyházi gyűlések a közigazgatási hatóságok által betiltattak.

Közéapajta, Barót, Olasztelek, Bibarcfalva, Szederjes, Érszentkirály, Magyarapus egyházközségekben az állami iskolák igazgatói a ref. vallású tanulókat a gör. keleti, vagy a gör. kath. istentiszteleteken való részvételre és hitükkel ellenkező szertartások végzésére kényszerítik.

Gernyeszeg, Marosszentgyörgy, Székelykakasd egyházközségekben a gyűlések és összejövetelek betiltattak.

A gernyeszegi egyházközség templomának főbejárata elé a község, orvosi lakást és rendelőt építtetett, a hozzátartozó gépkocsi szint istállóvá alakította át.

Kisfülpösön a csendőrség az ifj. ker. világszövetség imaheletét megzavarta.

A fogarasi lelkészt a megyefőnök vízkereszt napján istentisztelet tartására utasította.

Magyarbikal egyházközség lelkésze panaszolja, hogy az állami iskola magyarnyelvű tanulóinak megtiltották az anyanyelvükön való imádkozást.

Makfalván az állami iskola ref. vallásu növendékeinek a tanfelügyelőség megtiltotta a vasárnapi iskolába való járást.

Székelykövesden az állami tanító megbünteti a vasárnapi iskolába járó ref. vallású tanulókat.

A bedei lelkész Szentháromság filiában nem tarthat vallásórát a ref. vallásu tanulóknak, mert vegyes házasságból születtek, (az egyik szülő román származásu).

Erdőszentgyörgyön, Uzdiszentpéteren a csendőrség a konfirmációi oktatást betiltotta.

A nagyszebeni egyházmegye esperese jelenti, hogy a csendőrség és a közigazgatási hatóságok nem respektálják a közoktatásügyi minisztériumnak a nemzeti zászló kitűzésére vonatkozó 53888—1933. számú rendeletét, mely szerint a nemzeti zászlót csak az iskolákra kell kitűzni és nem a templomokra is.

Hasonló jelentés érkezett a kalotaszegi és a kolozsi egyházmegyékből is.

Lelkészeink helyzetét megnehezítette az a körülmény, hogy a hatósági feljelentések alapján a katonai törvényszékek eljárást indítottak és számtalan esetben elmarasztaló ítéletet hoztak. Igazgatótanácsunk a vallásügyi minisztériumhoz intézett 5932. és 11970. sz. felterjesztésében felvetette a kérdés tisztázásának a szükségességét, amire a vallásügyi minisztérium 43551—1939. sz. leiratában határozottan leszegezte, hogy a nemzeti zászlót a templomokra nem kell kitűzni.

A kispujoni állami iskola tanítója a református tanulókat a nemzeti ünnepeken a gör. kath. templomba vezeti és a mise egyes részeit a tanulókkal énekelte. Szamos tartomány királyi helytartósága 1257—1939. számú válaszában közli, hogy utasította Ioan Pădure tanítót, hogy hajtsa végre a minisztertanácsnak vonatkozó határozatát.

A peteki lelkész panaszolja, hogy a május 10-iki nemzeti ünnep alkalmával a ref. vallásu tanulókat az ortodox templomba vitték. Igazgatótanács 5617. sz. a. megkereste a királyi helytartóságot, amely 24867—1939. sz. a. közli, hogy elrendelte a 669—1939. sz. minisztertanácsi napló 4-ik cikkének tiszteletben tartását.

Közöljük a Hivatalos Lap (Monitorul Oficial) 1939 február 25-én kelt 47-ik számában megjelent 669. számú minisztertanácsi határozat magyar fordítását:

Miniszterelnökség, minisztertanács.

A minisztertanács 1939 február 24-iki ülésében látva a minisztertanács 1938 október 13-án kelt 1574. számú naplóját, valamint a kultuszok általános szabályozására vonatkozó törvény 18-ik cikkének rendelkezéseit, elrendeli:

I. cikk. A nemzeti ünnepeken és az uralkodó család ünnepnapjain az összes felekezetek istentiszteletet tartanak. Az istentisztelet időpontját minden megyében a vármegye főnöke (prefekus) állapítja meg.

II. cikk. Amennyiben a törvények, szabályrendeletek, vagy külön intézkedések a testületileg való részvételt nem rendelik el, a nemzeti ünnepeken és az uralkodó család ünnepnapjain tartandó istentiszteleteken részt vesznek az állami, megyei vagy községi hatóságok és az ezektől függő intézmények fejei, valamint a helyőrség legmagasabb egységének parancsnoka, ezek a helyi ortodox román templomban tartandó istentiszteleten vesznek részt.

Ha a helységben görög katolikus (egyesült) templom is van, az állami, megyei községi hatóságok főnökhelyettesei, valamint a helyőrség legmagasabb egységének parancsnokhelyettese ebben a templomban tartandó istentiszteleten vesznek részt. Más felekezetek templomaiban vagy imaházaiban megjelennek a megelőző bekezdésben említett hatósági főnökök kiküldöttei és a hadsereg képviselői. Ezek a kiküldöttek a lehetőség szerint az illető templom vagy imaház kultuszához tartozzanak.

III cikk. Ha az ünnepélyen részt vesz a fegyveres csapat is, ez az ortodox templom istentiszteletén jelenik meg.

A többi felekezetek templomaiba vagy imaházaiba az illető felekezet híveiből delegátusok küldetnek.

A katonai előképzés alatt állók (premilitárok) annak a felekezetnek a templomában vagy imaházában tartandó istentiszteleten vesznek részt, *amelyhez tartoznak.*

IV. cikk. Az állami és felekezeti iskolák növendékei annak a felekezetnek a templomában vagy imaházában tartandó istentiszteleten vesznek részt, *amelyhez tartoznak.*

V. cikk. Ezen napló rendelkezéseinek végrehajtásával megbíznak a kultusz, a belügy, a nemzetvédelmi, a lég- és tengerészeti és a nemzetnevelésügyi miniszter.

Armand Călinescu, M. Ralea, Nicolae Zigre, Grigore Gafencu, Traian Pop, Petre Andrei, M. Ghelmegeanu, D. Constantinescu.
Szám: 669.“

Igazgatótanács 14770—1938. sz. a. kelt megkeresésében kéri a marosi tartományfőnökséget, hogy szerezzen érvényt a gyűlések és összejövetelek tartását szabályozó 24131/A—1938. sz. belügyminiszteri rendeletnek.

Az erdővidéki egyházmegye esperesi hivatala 826—1939. sz. alatt jelenti, hogy az egyházmegye Udvarhelyvármegyéhez tartozó egyházközségeiben a helyi hatóságok az egyházi gyűlések és vallásos összejövetelek tartását korlátozzák. A csendőrség vallásos összejöveteleknek tekinti a keresztelést, esketést és temetést és előzetes bejelentésüket követeli, a szolgabíróságnak az a véleménye, hogy a belügyminiszteri rendelet nem vonatkozik a református gyülekezetekre. Igazgatótanács a rendelet helyes értelmezését kérte a tartományfőnökségtől, kifejtve, hogy a keresztelési stb. összejövetelek lelkeszi szolgálatot igénylő alkalmak és nem a hitélet elmélyítését szolgáló összejövetelek. A tartományfőnökség egyébként közli adott válaszában, hogy az udvarhelyvármegyei közigazgatási szervek utasítottak a rendelet respektálására.

A belblenszentmiklósi csendőrparancsnok az egyházközség képviselőjét, aki a presbiteri ülés megtartását bejelentő hivatalos értesítést kézbesítette, durva szavakkal kiutasította és a gyűlés megtartásának bejelentését nem vette tudomásul. Igazgatótanács 11359—1939. sz. a. közölte a tartományfőnökséggel a panaszt.

A mezősámsondi körjegyzőség prefektusi rendeletre hivatkozva, minden belmissziói összejövetelet betiltott. Igazgatótanács 758—1939. sz. a. megkeresi a királyi tartományfőnökséget és felhasználva az alkalmat, utal arra a körülményre, hogy az egyházi gyűlések és a vallásos összejövetelek körül némi fogalomzavar támadt. Igazgatótanács megismétli, hogy a keresztelés, esketés és temetés lelkeszi szolgálatra való alkalmak, a gyűlések adminisztratív, az összejövetelek pedig vallásos jellegűek. A tartományfőnökség 3294—1939. sz. a. a fenti panasszal kapcsolatosan közli, hogy Marosvármegye főnökségét utasította a 10989—1938. sz. körrendelet intézkedéseinek szigorú betartására, a rendelet szerint a gyűlések és összejövetelek megtarthatók előzetes engedély nélkül.

A marosi egyházmegye esperesi hivatala 204—1939. sz. a. jelenti, hogy Marosvármegyében a gyűlések és összejövetelek tartására vonatkozó belügyminiszteri rendeletet senki sem respektálja. A tartományfőnökség Igazgatótanács 3128. sz. megkeresésére adott 10855. sz. válaszában kitérő feleletet ad.

Magyardécse község lelkésze örvendezve jelenti, hogy a csendőrség megengedte, hogy hetenként egyszer, a hét csütörtök napján, a csendőrség jelenlétében este 6—9 óráig vallásos összejövetel tartassék, az almásmálomi lelkész viszont azt panaszolja, hogy a bethleni csendőrőrmester minden kultúrális és vallásos összejövetelt betiltott. A tartományfőnökség a panasz kivizsgálását rendelte el, melynek során lelkész aa. panaszát visszavonta.

Az udvarhelyi egyházmegye esperesi hivatala 713—1939. sz. a. jelenti, hogy az etédi csendőrőrmester az V-ik hadtest parancsnokságának rendeletére való hivatkozással a vallásos összejöveteleket betiltotta. Igazgatótanács a királyi tartományfőnökséghez fordult az egyházközség panaszával.

Hasonló tartalmu a mátságfalvi, kigalambfalvi lelkészek panasza. Az etédi lelkész a csendőrség utasítása szerint a gyűlések és összejövetelek engedélyezését kérte a vármegye főnökségétől, az elutasító válasz vétele után Igazgatótanács a marosi tartományfőnökséghez fordult. A tartományfőnökség 3443—1939. sz. alatt elrendelte az udvarhelyvármegyei prefekturának, hogy alkalmazkodjék az egyházi gyűlések és vallásos összejövetelek előzetes engedély nélküli megtartása tárgyában kiadott 10989—1938. sz. körrendeletéhez. Az etédi panasszal kapcsolatosan 4282. számú átíratában az udvarhelyvármegyei vallásos összejövetelek tárgyában közli: Udvarhelyvármegyében a vallásos összejövetelek kérdését az V-ik hadtest parancsnoksága 4015—1938. sz. rendeletével szabályozta, a rendelet az előzetes engedély megszerzését tette kötelezővé. A prefektura a rendelet értelmében járt el, amikor az etédi lelkész kérését elutasította. Ez a helyzet megszűnt a belügyminisztérium 28713—1938. sz. rendelete következtében. Eszerint az egyházi összejövetelek nem esnek cenzura és előzetes engedélyezés alá, csupán tudomásvétel céljából jelentendők a helybeli rendőrhatóságoknak.

Igazgatótanács kéri a tartományfőnökséget, hogy küldje meg a gyűlések és összejövetelek tartását szabályozó 28713—1938. sz. belügyminiszteri rendeletnek a másolatát. A tartományfőnökség

5250—1939. sz. a. a rendelet másolatának kiadását megtagadja, 3580—1939. sz. átiratában közli, hogy az idézett miniszteri rendelet szerint a gyűlések és vallásos összejövetelek engedély nélküli megtarthatók.

Az annyiszor említett királyi helytartósági rendelet szövegét alább ismertetjük:

A királyi helytartóság leiratának magyar fordítása a következő:

Maros-tartomány helytartósága. 10990—1938. sz. Gyulaférvárt, 1938 december 30.

Az erdélyi református egyházkerület, Igazgatótanácsának Kolozsvárt, Folyó év december 22-én kelt 14526. és december 24-én kelt 14770. számú irataira, van szerencsénk értesíteni, hogy 1938 december 29-én kelt 10989. számú rendeletünkkel utasítottuk Udvarhelymegye prefekturáját, hogy jövőben alkalmazkodjék a belügyminisztérium által kiadott rendelkezésekhez, melyek az egyházi gyűlések és vallásos összejövetelek előzetes engedély nélküli szabad magatartására vonatkoznak.

Hogy a jövőben a kellemetlenségek elkerültessenek, kérjük, méltóztassék elrendelni alárendelt közegeinek, hogy midőn ilyen összejöveteleket tartanak, tudomásulvételre a rendőri közegekkel is közöljék. Aláírások.

Az ismertetett panaszokat Igazgatótanácsunk a legtöbb esetben a vallásügyi minisztériumnak is jelentette, ezekre adott válasz a minisztérium alábbi rendelete:

Vallás és művészetügyi minisztérium, vallásügyi Igazgatóság.

Református püspökségnek Kolozsvárt, 17153—1939. — 1939. V. 3.

Püspök Úr! Van szerencsénk közölni, hogy a belügyminisztérium 26247. és 26249. A. szám 1938 november 15-én kelt rendeleteivel felhívta a csendőrség vezérfelügyelőségét, valamint a rendőrség vezérigazgatóságát, hogy tegyék meg intézkedéseiket, hogy a felekezeti összejövetelek előzetes cenzurának és engedélyezésnek ne legyenek alávetve, csupán tudomásvétel végett jelentessenek be.

Hasonlóképen, 16250. A. számú 1938 november 15-én kelt átirattal megkeresett a nemzetvédelmi minisztérium is, hogy

az illetékes katonai szerveknek ugyanilyen értelmű utasítások adassanak. Aláírások.

A panaszoknak nincsen vége, a gyűlések és összejövetelek megtartása ma is korlátozásokat szenved, a presbiteri gyűléseken megjelenő csendőrök kifogásokat emelnek a tárgysorozat ellen, mert az nem vallásos jellegű.

Az erdővidéki egyházmegye esperesi hivatala 431—1939. sz. a. jelenti, hogy a pünköshti ünnep első és második napján Kisbacsón község lakosait közmunka elvégzésére kényszerítették. Magyarhermány és Bibarcfalva községekben a híveket ünnep harmadnapján útkavicsózásra parancsolták. Igazgatótanács 6652—1938. sz. alatt továbbította a panaszt a vallás- és belügyminisztériumba. A vizsgálat megejtésével a marosi tartományfőnökség bizatott meg. A vizsgálat, a tartományfőnökség megállapítása szerint, nem igazolta a lelkészek panaszát, mert a hívek kijelentették, hogy önként vállalták a közmunka elvégzését. Az erdővidéki egyházmegye tanácsának 165—1938. jkvi sz. határozatában foglalt kívánsága szerint Igazgatótanács újabb vizsgálat elrendelését kérte. A vizsgálat 1939 január 12-én megtartott esperes és lelkészek távollétében, akiket hivatalos elfoglaltságuk tartott távol, egyébként is január 11-én este kézbesítették a lelkészeknek az idézést a másnapi vizsgálatra. A tartományfőnökség 2073—1939. sz. átiratában megismétli korábbi megállapítását, hogy az újabb vizsgálat is arról tesz tanubizonyságot, hogy a hívek önként vállalták a közmunkát. Igazgatótanács 1071—1939. sz. a. megküldi a tartományfőnökségnek a lakosok által aláírt eredeti nyilatkozatokat, amelyekből kítűnik, hogy a lakosokat kényszerítették a pünköshti ünnepen a községi közmunkák elvégzésére. Erre a tartományfőnökség kijelenti, hogy fenntartja korábbi megállapításait, a feljelentést alaptalannak tekinti, a levelezést idővesztegetésnek minősíti.

A nagybaczoni állami iskola igazgatója felkéri esperes-lelkész aát, hogy minden hétfőn reggel vegyen részt az országőri intézmény zászló-felhúzási aktusánál. Igazgatótanács elrendelte, hogy a ref. vallású növendékek előtt a lelkész végezze a szertartást, melynek részei: 1. Előima, 2. Bibliaolvasás, enne kalapján 1—2 perces exhortáció, 3. Miatyánk, 4. A tanulók megáldása.

Szederjés községben az állami iskola igazgatója nem engedte meg, hogy a tanügyi előadó az esperesi vizsgálat alkalmával,

1939. június 6-án, számbavegye a református tanulók ismereteit, vallásból és egyházi énekből.

A tartományfőnökség 6546—1939. sz. alatt továbbított igazgatótanácsi panaszra 24561—1939. sz. a. közli, hogy június 1—8. között az országőri programot kellett végrehajtani, a tanulókat nem lehetett elvonni a napi előre megszabott programtól, ezért elrendeltetett az ügy törlése.

Az erdővidéki egyházmegye tanácsa 1938. október 27-iki ülésében határozatilag kimondja, hogy megkeresi az Igazgatótanácsot és illetékes helyen való közbenjárásra kéri fel, hogy lelkészeink hitelveinkkel ellenkező istentisztelet végzésére (gyászmise) ne kényszeríttessenek. Igazgatótanács az 1938. év folyamán a gyászistentisztelet, hazafias és kulturális ünnepélyek tárgyában többször megkereste az illetékes miniszteriumokat. A kisebbségi miniszterium az alábbi rendeletet adta ki:

Miniszterelnökség. Kisebbségi kormánybiztosság. 406. számú 1938. dec. 20. Főtiszteletű úr, 255—1938. sz. a. iktatott megkeresését a kisebbségi kormánybiztosság értesítvén a belügyminisztériumot, onnan azt az értesítést kapta, hogy Szamos, Maros és Temes helytartóságok királyi helytartóival közöltetett a vallás- és művészeti minisztérium 39.589—1938. sz. rendelete, mely az illetékes közegek tudomására hozza, hogy a református kultusz-megnyilvánulásáiban nem szerepel a gyászmise. Ugyanakkor a királyi helytartók felkértettek olyan intézkedések megtételére, hogy a vallási szolgálat kérdéseiben, valamint hazafias és kulturális ünnepek ügyeiben az állami hatóságok minden esetben és idejében forduljanak az illető püspökségekhez, hogy ezek rendelkezjenek el a lelkészeknek és egyházi közegeknek a szükségesek megtételét. Aláírások.

Nagyterese egyházközség balai leányegyházában a riücsi csendőrmester 1939. április 1-én a templomban fegyverek után kutatott. Húsvét harmadnapján éjjel a község román lakossága betörte a templom ablakait, nem kimélte meg a temetőt, a sírköveket kidöntötte. Igazgatótanács 4817—1939. sz. panaszát a kir. tartományfőnökség rendelkezése folytán a vármegye főnöksége kivizsgálta, a tényeket objektív módon megállapította. A békés viszony helyreállításának egyetlen feltétele a károk megtérítése és a hívek nyugalmanak biztosítása. A kir. tartományfőnökség 18263—1939. sz. a. közli, hogy a román és kisebbségi

lakók között felmerült konfliktus kivizsgálása során lelkész a visszavonta panaszát. Lukács László rákosdi lelkésznek a csendőrőrmester megtiltotta, hogy az ő tudtán kívül és beleegyezése nélkül Lárkit is fogadjon. Az esperes utjai iránt is élénk érdeklődést tanúsít. Az őrmester eljárása, mondja az esperes 695—1939. sz. jelentésében: a hivatalos ellenőrző munkát lehetetlenné teszi. Igazgatótanács a panaszt közölte a vármegye főnökségével.

A kalotaszegi egyházmegye esperese 95—1939. sz. felterjesztésében jelenti, hogy a felekezeti iskolák állandó zaklatásoknak vannak kitéve. Ellenőrzést gyakorol az állami iskola igazgatója, az adótárnok, a jegyző, az őrmester.

A kézdi egyházmegye esperesi hivatala 508—1939. sz. alatt jelenti, hogy a maksai csendőrőrmester megakadályozta a sepsibesenyői és az eresztevényi esperesi vizitációt, megtiltotta az istentisztelet megtartását. Nem vette figyelembe a közigazgatási hatóság és katonai parancsnokság engedélyét. A vármegye főnöksége az esperest ért méltatlan inzultusért bocsánatot kért.

A gyekői egyházközség gondnokát a helybeli csendőrőrmester felszólította, hogy a szószékről távolítsa el a fehér és zöld színű szószéktakarót. Igazgatótanács panaszát a kir. tartományfőnökség vizsgálat tárgyává tette és szervei útján megállapította, hogy a csendőrőrmester törvényesen járt el; viszont a kolozsvári haditörvényszék 1939. szept. 11-én megtartott tárgyaláson a bemutatott terítőket nem találta magyar nemzeti színűeknek.

A küüllői egyházmegye tanácsának jkve szerint a katonai előképzés alatt álló református vallási ifjakat a parancsnokok idegen kultuszcselekmények végzésére kényszerítik: keresztvetés, térdeplés, továbbá következetesen elvonják az istentiszteletektől. A tartományfőnökség megállapítja (763—1939.), hogy a kisebbségi református ifjak önként vállalták a keresztvetést és térdeplést, az alközpontok székhelyein az istentiszteletet is gyakorolják.

A mezőpaniti egyházközség lelkésze felhívja Igazgatótanács figyelmét azokra a sérelmekre, amelyek veszélyeztetik a református tanulók vallásos nevelését. Igazgatótanács 2023—1939. sz. alatt azonos tartalmú kérést intéz a vallás- és művészetügyi, a nemzetnevelésügyi és a kisebbségügyi miniszteriumokhoz. Egyedül a vallásügyi miniszterium válaszol és 12591—1939. számú válaszában útasítja Igazgatótanácsot, hogy forduljon az illetékes hatósághoz.

Pap Andor alsófelsőszentmihályi lelkészt a község jegyzője és a csendőrőrs vezetője utasítja, hogy áldozócsütörtökön, a hősök emlékünnepén, a szokásos konfirmációt vagy d. e. 8–10 óra között, vagy a délutáni órákban tartsa meg, mert részt kell vennie az ünnepélyen. A királyi tartományfőnökség igazolja a hatóságok eljárását.

A marosbogáti lelkész jelenti, hogy a józseffalvi tűzkárosultak részére gyűjtött összeget, 1905-leit, a csendőrség a gyűjtőívekkel együtt elkobozta. A királyi tartományfőnökség 30.345—1939. sz. a. közli Igazgatótanácsunkkal, hogy engedély nélküli gyűjtésről van szó, a csendőrség törvényesen járt el. Igazgatótanács a magyar népközösség központi irodáját megkereste, hogy kísérelje meg az elkobzott összeg feloldását.

Az orbai egyházmegye esperesi hivatala 557—1939. sz. alatt jelenti, hogy a zabolai egyház szörványaiban az istentiszteletek tartását a csendőrség betiltotta, mert nem rendelkeznek gyülekezeti házzal.

Igazgatótanács 714—1939. sz. alatt felterjeszti a királyi tartományfőnökséghez a zsidói egyház kérését a katonai munkásosztag számára lefoglalt gyülekezeti teremnek mentesítése tárgyában. A tartományfőnökség 3746—1939. számú rendeletével Szilágyvármegye főnökségét megbizta a panasz megvizsgálásával és a szükséges intézkedések foganatosításával.

A szilágyiszolnoki egyházmegye esperese 563—1939. számú felterjesztésében hathatós intervencióra kéri fel a Püspök urat és a főgondnoki kart, a lelkészi munka zavartalanságának biztosítása érdekében.

A varsolczi lelkész 458—1939. sz. alatt jelenti, hogy a katonaság a lelkészi irodát kórháznak lefoglalta, az irodai berendezést kidobálta, úgyszintén az anyakönyveket, számadásokat és ügyiratokat, feltörte a levéltári szekrényt. Igazgatótanács a bejelentett panaszt 12418—1939. sz. alatt továbbította a királyi tartományfőnökséghez.

A gérnyeszegi őrmester az ez évi húsvéti legatusnak megtiltotta a hívek meglátogatását és a legátum elfogadását, mivel nincs gyűjtési engedélye.

Ilyefalva községben az ottani csendőrőrmester a pünköshti legátustól a legátumot elkobozta. Igazgatótanács hivatkozva a kultuszminiszter 20.200—1939. számú rendeletére, Háromszék vár-

megye főnékségét megkereste (5909—1939.), hogy adassa vissza Dénes Dezső legátusnak a lefoglalt összeget.

Igazgatótanács a legátusi intézményre vonatkozó miniszteri rendelet magyar fordítását az alábbiakban közli:

„Püspök úr, 4287—1939. sz. iratára való hivatkozással van szerencsénk válaszolni, hogy a miniszteriumnak semmi kifogása sincs az ellen, hogy a theológus ifjak istentiszteletek tartása alkalmával a hívektől szeretetadományokat fogadjanak el, mint az a multban szokásos volt.“ Aláírások.

Az egyházi énekeskönyv használata tárgyában Igazgatótanácsunk 7612—1939. I. sz. körlevele kapcsán ismertette a vallás- és művészetügyi miniszterium 30.530—1939. sz. leiratát, melynek magyar fordítását itt adjuk:

„Vallás- és művészetügyi miniszterium 30.530—1939. szám. Református püspökségnek, Kolozsvárt. Püspök úr, információnk szerint a református hívek között az „Énekeskönyv a magyar reformátusok használatára“ című énekgyűjtemény van forgalomban, melyben a magyar nemzeti himnusz is ott található és amelynek éneklését az istentiszteleteken miniszteriumunk 14.005—923. és 41.020—1923. sz. megkeresésére a püspökség 2893—1923. és 7960—1923. sz. rendeleteivel megtiltotta. Van szerencsénk megkérni, méltóztassék intézkedni, hogy az említett énekgyűjtemény a forgalomból kivonassék, hogy jövőre elkerülhető legyen minden kellemetlenség, melyet a lelkészeknek és tanítóknak a közigazgatási hatóságok okozhatnak, melyeknek kötelességük az ilyen könyveket elkobozni. Aláírások.“

Ujabbán énekeskönyv elkobzások történtek Brassóban, Nagyenyeden, Érszentkirályon, Gyulafehérvárt azért, mert az Énekeskönyvben benne van a Rákóczi Ferenc imája című ének és az Imádság a hazáért című könyörgés.

A vallásügyi miniszterium közhatósági információk, vagy magánszemélyek feljelentése alapján lelkészeink ellen a vizsgálat elrendelését kérte, vagy jelentéstételre hívta fel a megvádolt lelkészeket. Igazoló jelentésre szólítottak fel és vizsgálat alatt állottak: Kali István baczkamadarasi, Jakab Lajos romándellői, Fodor Miklós alsóbölkényi, Péterfy Kálmán gyulakuti lelkész ellen két ízben tartatott vizsgálat, Szabó László szilágyszentkirályi, Szakács Ferenc désaknai, Derzsi Kálmán mezőkölpényi, Kiss István nagysolymosi lelkészek. Kali István lelkész egyhavi, Szakács Ferenc

egyhavi államsegélyét veszítette el. Farkas Károly magyarpéterfalvi lelkész ismeretes himnuszéneklési ügye befejezést nyert, Ófelsége megkegyelmezése folytán a 10 napi elzárás töröltetett, az 5.000 lei pénzbüntetés 500 leire redukáltatott. Kongruáját lelkész aa. 1933. szept. 1-től 1938. április 1-ig terjedő időre elveszítette.

Lelkészeink ellen nemcsak a miniszterium, hanem a hadtestek kebelében működő hadbíróóságok is eljárást indítottak.

Püspökünknek a kultuszminiszternél, kisebbségi miniszternél történt többszöri intervenciójával kapcsolatban igazgatótanács a magyar népközösség központi irodája útján a kisebbségügyi miniszteriumhoz fordult, kérve közbenjárását, hogy a hadbíróósági eljárások revízió alá vétessenek, amnesztiák kieszközlése céljából. A népközösségi iroda a lelkészek amnesztia ügyében közölte, hogy a kérvények egyénileg készítendőek el az ügyre vonatkozó adatok pontos feltárásával. A kérvények az igazságügyi miniszterhez intézendők, aki a megkegyelmezés iránt Ófelségének előterjesztést tesz. Maguk az elítéltek illetékesek dönteni saját ügyükben.

Egyházkerületünk 1937. november hó 20—21. napjain tartott közgyűlésének tárgysorozata rendjén bemutatott püspöki jelentés az ókiráltságban élő hívek és gyülekezetek között végzendő munkák szabályozására és irányítására egy külön bizottság kiküldését javasolja. Közgyűlésünk 28--1937. számú határozatával az ókiráltságbeli gyülekezetek szervezésére vonatkozó javaslatot elfogadta. A kiküldött bizottság 1938. június hó 15-én tartotta első ülését. A Főtiszteletű Püspök úr terjedelmes tanuimányban tárt fel a bizottság előtt az 1937. évi szeptember havában az óromániai egyházmegyében tartott generális vizitáció megállapításait és tapasztalatait, egyuttal javasolja, hogy az ókiráltsági missziói munka rendszeresítésére a konventi szabályzat alapján a „regáti missziói bizottság“ ügyrendje elkészíttessék. Az ügyrend elkészítésével dr. Imre Lajos egyházkerületi belmissziói előadó és dr. Kovács András egyházkerületi ügyész bizatott meg. Az egyházkerületi bizottság 1939. március hó 17-én tartott második ülésében tárgyalás alá vette a dr. Imre Lajos és dr. Kovács András által elkészített ügyrendet, melyet a két kiküldött „Szabályzat az óromániai református egyházmegye részére“ elnevezéssel jelöl meg. A bizottság egy napi tárgyalás után az alábbi szabályzatot fogadta el:

SZABÁLYZAT

az óromániai református egyházmegye részére.

1. §. Az óromániai református egyházmegyében a következő egyházközségek birnak megszervezett lelkészi állással: Andrásfalva, Bucureşti, Azuga-Buşteni, Braila, Constanţa, Galaţi, Moreni, Piteşti, Ploeşti.

Ezen egyházközségek megvizsgálandók annak megállapítása végett, hogy képesek-e az egyházközségi és iskolai költségeket sajátjukból hordozni.

2. §. Azon egyházközségekre, amelyek terheiket saját maguk képesek hordozni, az E. T. I. tc.-nek vonatkozó rendelkezései irányadók.

3. §. Az önfenntartó egyházközségekhez a környékbeli polgári községek besoroztatnak és azokat mint szórványokat az önfenntartó egyházközségek lelkészei a 4. §. b), e) pontjaiban irtak szem-előtt tartásával kötelesek gondozni.

4. §. Azon, önfenntartásra nem képes gyülekezetek, melyek földrajzi elhelyezésük miatt szórványonként valamely önfenntartó egyházközség gondozásába adhatók nem voltak, a megközelíthetőség szem előtt tartása mellett körzetekbe osztatnak, amely körzetekbe a püspök missziói lelkészeket nevez ki helyettes lelkészi jelleggel.

A missziói lelkész kötelessége:

a) a számára kijelölt központban lakni,
b) a körzetébe eső gyülekezeteket és missziói pontokat meglátogatni és ott szolgálatot végezni a számára megjelölt beosztás szerinti időben,

c) a hozzájuk beosztott gyülekezetekben a híveket meglátogatni,

d) a beosztott községekben lakó, még a hívek névjegyzékébe fel nem vett református lakókat felkutatni s azoknak az egyházhöz való kapcsolására törekedni,

e) a körzetükbe még be nem osztott községekben is állandóan figyelemmel kísérni az esetleg oda beköltözött református lakókat s azokat szintén felkutatni. A missziói lelkész látogatását az egyes missziói gyülekezetekben és missziói pontokon, látogatási naplójának a gondnok által való aláírásával igazolja.

Az egy missziói lelkész vezetése alatt álló missziói gyülekezetek összesen egy világi képviselőt küldenek az egyházmegyei közgyűlésbe.

A világi képviselőt a gyülekezeti tanácsok által javaslatba hozott egyének közül az egyházmegyei tanács jelöli ki.

5. §. Minden lelkész, a gyülekezetehez tartozó egyháztagokról törzskönyvet (családkönyv) vezet, amely tartalmazza az egyháztagnévét, foglalkozását, lakcímét, egyházi teherviselési viszonyait, az egyházközségben esetleg viselt tisztségét, családi viszonyait, a családtagok felsorolásával, azok vallási és családi állapotának feltüntetésével. Ezt a törzskönyvet, amelybe a lelkész minden változást átvezetni köteles, az esperes, látogatása alkalmával minden évben megvizsgálja.

6. §. Minden lelkész munkanaplót vezet az egyházközségében, illetőleg gyülekezeteiben folyó munkákról, amelyben az illető munkaág tagjai, vagy résztvevői számát, a munka menetét, a végzett anyagot, a munka helyzetét bejegyzi. Ez a napló minden évben kivonatban az egyházmegyei belmissziói előadóhoz felterjesztendő a lelkészi jelentéssel együtt.

Ugyanide bejegyzi az általa végzett, liturgikus, igehirdetői, vallásitanítási, pásztori munkákat. A gyülekezeti istentiszteleteken, urvacSORAOSZTÁSON résztvevő tagok számát. Erről minden évben a lelkészi jelentéssel együtt, az adatok összegezését feltüntető kiemutatást terjeszt az egyházmegyei belmissziói előadóhoz.

7. §. Az önfenntartó egyházközségek és hozzájuk csatolt szórványok anyagi ügyeinek vezetése az E. T. és az egyházkerület által hozott rendelkezések szerint történik. (2. §.)

A missziói gyülekezetek lelkészei, az egyes, általuk gondozott gyülekezetek bevételéről és kiadásáról a gyülekezet gondnokával együtt két eredeti példányban pénztárnaplót vezetnek, amelyik egyike a lelkész, másika a gondnok őrizete alatt áll. E pénztárnaplót az egyházmegyei számvevőnek a számadások benyújtására rendelt időben, felülvizsgálatra benyújtják, a bevételt és kiadást igazoló okmányokkal együtt.

8. §. A missziói gyülekezetekben presbiterium nem alakítatik. Helyette egy gondnok, és a gyülekezet létszáma szerint 2—5 gyülekezeti tanácsosból álló gyülekezeti tanács intézi az ügyeket. A gondnokot és a gyülekezeti tanácsosokat, az egyházas életű és közbecsülésben álló hívek közül a lelkész javaslatára az egyház-

megyei tanács nevezi ki három évre s megerősíti a Regáti Bizottság.

A gyülekezeti tanács határozata csak az esperes megerősítése után válik jogerőssé, ami után a határozat presbiteri határozat joghatályával bír. A gyülekezeti tanács esperesileg megerősített határozata ellen felebbezésnek van helye az egyházmegyei közgyűléshez és a gyülekezeti tanács határozatát megváltoztató egyházmegyei közgyűlési határozat ellen a Regáti Bizottsághoz.

9. §. A missziói körzetek lelkészeinek fizetéséről az egyházkerület gondoskodik, tekintetbe véve azt is, hogy mennyivel tudnak ehez maguk a gyülekezetek hozzájárulni. A dologi kiadásokat (helyiség istentisztelet céljaira, ennek bére, fűtése, takarítása, a lelkész ellátása kiszállások alkalmával) a gyülekezetek viselik. A lelkész kötelessége, hogy a gyülekezetek tagjait a szükségletek hordozására ránevelni igyekezzék. Indokolt esetben a Regáti Bizottság útján az egyházkerületi Igazgatótanács a dologi kiadások fedezésére is segílyt adhat.

10. §. Az óromániai egyházmegyében az egyházmegyei közgyűlés teendőit további intézkedésig az egyházmegyei tanács látja el. Az esperest és a főgondnokot a Regáti Bizottság javaslatára az egyházkerületi Igazgatótanács nevezi ki, a törvényben megszabott ciklusra. A szerzett jogok érvényben tartatnak. Az egyházmegye többi tisztviselőit (egy lelkészi és egy világi jegyző, számvevő, tanügyi előadó, pénztáros és belmissziói előadó) a rendes és missziói lelkészek, illetve a világi képviselők közül az egyházmegyei tanács választja.

Az egyházmegyei tanács teljes jogu tagjai a rendes lelkészek és az önfenntartó egyházközségek világi képviselői, tanácskozási joggal bíró tagjai a missziói gyülekezetek lelkészei és világi képviselői. Az esperes minden évben minden egyházközséget megvizsgál s erről az egyházkerület Igazgatótanácsának részletes jelentést tesz.

Hasonlóképen minden évben, az egyházmegyei tanács jegyzőkönyve és az egyházmegyei tanács gyűlésén elhangzott tisztviselői jelentések az egyházkerületi Igazgatótanácshoz felküldendők.

11. §. A bukaresti egyházközség kormányzatilag és közigazgatásilag kivételik az egyházmegye kötelékéből s egyenesen az egyházkerületi Igazgatótanács joghatósága alá rendeltetik, szám-

adásait, költségvetését az Igazgatótanácshoz terjeszti felülvizsgálatra és püspöki vizsgálat alá tartozik.

A jelen szabályzat 6. és 7. §§-aiban előírt jelentéseket azonban egy egyházmegyei belmissziói előadónak a bukaresti egyházközség is köteles a megszabott időben a lelkészi jelentéssel együtt felküldeni.

A bukaresti egyházközség presbiteriumának határozata ellen az egyházközségi közgyűléshez, a közgyűlési határozat ellen pedig az egyházkerületi Igazgatótanácshoz van helye felebbezésnek. Az igazgatótanácsi döntés ellen további felebbevitelnek helye nincs.

12. §. Az esperes, amennyiben Bukarestben székel, külön parochiális körrel nem rendelkezik, de a bukaresti egyházközség presbiteriumának hivatalból tagja.

Köteles valamelyik, vagy több bukaresti templomban évente 12 alkalommal vasárnap ientiszteleten szolgálni.

13. §. A lelkészek, tanerők és énekvezérek fegyelmi ügyeinek az E. T. V. tc. alapján leendő ellátására elsőfokon a sepsi egyházmegye, másodfokon az egyházkerület fegyelmi bírósága, harmadfokon a legfőbb egyházi bíróság illetékes.

Az egyházkerület elnöksége azonban felhatalmaztatik, hogy az elsőfokon eljáró sepsi egyházmegyei fegyelmi bíróság helyett a szükséghez képest belátása szerint más egyházmegyei bíróságot delegálhasson. Ilyen esetben a sepsi egyházmegyei bíróság elnöksége a fegyelmi eljárás megindításáról értesítendő.

Az esperes fegyelmi ügyeit elsőfokon az egyházkerületi bíróság, mint fegyelmi bíróság, másodfokon a legfőbb törvényszék intézi.

Az egyházközségi fegyelmi bíróság ügyel első és utolsó fokon az egyházmegyei elnökség hatáskörébe utaltatnak.

A közigazgatási bírói eljárás alá tartozó esetekben az E. T. V. t. cz. irányadó.

14. §. Az óromániai egyházmegye területén fekvő egyházközségek és gyülekezetek felügyelete és irányítása az úgynevezett „Regáti Bizottság“ hatáskörébe tartozik. Ezen bizottság tagjai a Püspök és helyettese az egyházkerület vezető főgondnoka, az óromániai egyházmegye esperese és főgondnoka, a sepsi egyházmegye esperese, a bukaresti egyházközség lelkészei elnöke, az egyházkerületi Igazgatótanács előadó tanácsosai, az egyházkerület ügyésze és belmissziói előadója. A Bizottság jegyzőjét és előadóját

maga választja. Az óromániai egyházmegye és egyházközségek ügyeit a Bizottságban az óromániai egyházmegye képviseli és adja elő.

15. §. A Regáli Bizottság feladata az óromániai egyházmegye, egyházközségek és gyülekezetek munkájára felügyelni, azt ellenőrizni, a szükséges esetekben az egyházkerületi Igazgatótanácshoz ide vonatkozó javaslatokat tenni. A Bizottság missziói jellegű kérdésekben a Missziói Tanáccsal is érintkezésbe lép, attóli javaslatot, vagy véleményt kér; minden évben kétszer ülést tart, ez üléseken tárgyalja az óromániai egyházmegye és bukaresti egyházközségnek a jelen Szabályzat 12. és 13. §§-ai értelmében az Igazgatótanácshoz beküldött jelentéseit, megvizsgálja ezek alapján a munka menetét, és az esetleg szükséges intézkedéseket és utasításokat az Igazgatótanács útján megteszi. Tárgyalja az esperesi és egyházkerületi vizsgálatokról tett jelentéseket, s a felmerült ügyekben a szükség szerint határozatokat hoz. Adott esetekben tagjai közül vizsgálatra és látogatásra kiküldöttet rendel.

Javaslatot tesz az Igazgatótanácsnak az egyes egyházközségek és missziói gyülekezetek anyagi szükségeinek fedezéséről. Munkájáról évente az Igazgatótanács útján az egyházkerületi közgyűlésnek jelentést tesz.

16. §. Az egyházkerületi Igazgatótanács az óromániai egyházmegye esperesének és a bukaresti egyházközségnek, a Szabályzat által előírt jelentéseit, számadásait és költségvetéseit először a Regáli Bizottsághoz teszi át a szükségesnek látszó javaslatok megtételére.

17. §. Amennyiben jelen Szabályzat másként nem intézkedik az Egyházi Törvényeknek, illetőleg az ezek végrehajtására az egyházkerületi közgyűlés által megállapított utasításoknak rendelkezési az óromániai református egyházmegyére is kötelezők.

18. §. A bukaresti református presbitérium 207. és 208—1937. jegyzőkönyvi számú presbitériumi és 15—1937. jegyzőkönyvi számú képviselői közgyűlési határozatai a bukaresti egyházközség új szervezeti szabályzata tárgyában érvényben fenntartatnak a végleges szabályozásig.

A királyhágómelléki egyházkerület törvényes elismerése érdekében a Fűspök úr egyetlen alkalmat nem mulasztott el, hogy az illetékesek előtt ki ne hangsúlyozza az elismertetés szükséges-

ségét. Egyrészt a végleges elhelyezkedés, másrészt a zsinati munkálatok biztosítása megköveteli az egyházkerület teljes kiépítését.

A kérdés megoldása a megvalósuláshoz közeljut dr. N. Zigre kultuszminiszterré való kinevezése következtében. Igazgatótanácsunk megértve a kérdés fontosságát, az elnökség útján minderről egyes miniszteri audencián megismétli kérését. A kultuszminiszter, valamint a kisebbségügyi miniszter legmesszebbmenő támogatásukat helyezték kilátásba. Információnk szerint a királyhágómelléki egyházkerület törvényes elismerése rövid napok alatt megtörténik.

II.

Jelentjük, hogy az 1937. évi közgyűlés óta jóváhagyattak a következők:

A) Ingatlaneladások, vételek: adásvételi, esere, haszonbérleti szerződések, határozatok, okiratok:

- 13003—1937. II. A bonyhai egyháznak egyrésről Suciú Victor, Suciú Dumitru, másrésről Suciú Dumitru és neje erdőszentgyörgyi lakósokkal kötött adásvételi szerződései. Az egyház eladott 1 hold 978 □-öl földet 29.800 Leiért és ebből kifizette a Tischler Lajostól vett földek vételárából még fennmaradt tartozását. Az ezenfelül megmaradt összeget földvételre fogják fordítani.
- 13468—1937. II. A nagyenyedi Bethlen Koll.-nak dr. Szentiványi Árpáddal kötött adásvételi szerződése. A Kollégium 150.000 Leiért megvette a Bethlen-utca 19. sz. alatti beépített belsőséget.
- 1646—1938. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak 1. Stark Péterrel, 2. Dragomir Kelemennel, 3. a Magyar Kaszinóval, 4. Zsoldos Mihállyal kötött lakbérleti szerződései. A kollégium egy évre bérbe adta a szerződésekben megjelölt lakrészeket és helyiségeket.
- 643—1938. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak 1. Szilágyi Bélával és nejevel, 2. Balogh Árpáddal és nejevel, 3. Horváth Sándorral kötött adásvételi szerződései. A kollégium a rectori pusztaföldekből 1. Szilágyi Béláéknak 100.000 Leiért eladott 4 hold 1085 □-öl területet a rajta levő kerítésekkel és felszerelésekkel együtt; Balogh Árpádéknak 53.000 Leiért eladott 2 hold 1080 □-öl területet a rajta levő felszerelésekkel együtt. A kollégium Horváth Sándortól 140.000 Leiért a csombordi gazdasági iskola részére megvett 7 hold területet.
- 14157—1937. II. A nagyilondai egyháznak Mórítz Károllyal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 150.000 Leiért papilakásnak megvette a szerződésben megjelölt beépített belsőséget.
- 1541—1938. II. A nagyilondai egyháznak Timár Józsefnél kötött adásvételi szerződése. Az egyház 17.000 Leiért eladott 607 □-öl parcellázott területet. A vételár papitelek vételére fordított.

- 14065—1937. II. A bonyhai egyháznak Tischler Lajossal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 62.500 Leiért a bonyhai határban vett 2 hold 653 □-öl területet.
- 448—1938. II. A bonyhai egyháznak Stef Vasile, Caras Nicolae és neje, Suciú Nicolae és neje bernádi lakosokkal kötött adásvételi szerződésai. Az egyház 63.000 Leiért eladta a kisajátításra kijelölt bernádi földeket és ezzel kifizette a bonyhai határban vett földeket.
- 14853—1937. II. A nagyiklándi egyháznak Szöcs Józseffel kötött adásvételi szerződése. Az egyház imaház építés céljából 2.500 Leiért 50 □-öl területű belsőséget vett.
- 3631—938. II. A kolozsvári kollégiumnak Ugron István kolozsvári lakossal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 148.000 Leiért eladta mezőzáhi határban fekvő 7 hold 935 □-öl területű erdejét a rajta levő famennyiséggel együtt.
- 3489—1938. II. A magyarbikali egyháznak a kolozsvári „Transsylvania Bankkal kötött szerződése. A bank kultúrház célra 500 □-öl területű belsőséget adott az egyháznak s az építésre 50.000 Leit is adott az egyháznak.
- 3448—1938. II. A marosgezei egyháznak Nicorá Stefannal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 3.200 Leiért $\frac{1}{4}$ hold ingatlant eladott.
- 2705—1938. II. A zaláni egyháznak Király Lajossal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház a kisajátítás elkerülése érdekében 9.000 Leiért eladott 447 □-öl ingatlant. A vételárral jobb földet akarnak venni.
- 2299—1938. II. A brádi egyháznak dr. Böhm Pállal és Brádi Ilonával kötött adásvételi szerződésai. Az egyház Dr. Böhm Páltól 10.000 Leiért 4 hold erdőt, özv. Zeyk Árpádné Brádi Ilonától 3.000 Leiért 400 □-öl szántót vett.
- 2068—1938. II. A mérái egyháznak Zsurzs Alexandru magyarnádasi lakossal kötött adásvételi szerződése. 62.000 Leiért 4 hold 1.236 □-öl szántót és 3 hold 138 □-öl legelőt adott el a magyarnádasi határban. Vevő a vételáron felül kötelezte magát a villámcsapás által megrongált magyarnádasi templomnak kijavítására és mindenkori jókarbantartására, a harangozási teendők elvégzésére, továbbá arra, hogy az istentiszteletek tartása céljából Magyarnádasra kiszálló lel-

készlt, vagy theologust tisztességesen ellátja. Ezek a kötelezettségek az ingatlanokra telekkönyvileg bekebelezettek.

1455—1938. II. A szovátai egyháznak Treznai Péterrel, Szabó Sándorral és nejével, Fülöp Józseffel, Tescherescu György-nével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 69.100 Leiért 2 hold 666 □-öl területű parcellákat adott el. Az egyház 1932. évben templom építésre ingatlant vett. Azt felparcellázta s most a parcellákat eladogatja a templomépítési költségek fedezésére.

573—1938. II. A szászvárosi kollégiumnak az „Aurel Vlaicu“ állami liceummal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 15.000 Leiért eladta a nyomda mögötti 130 □-öl területet.

644—1938. II. A keresztvári egyháznak Györbíró Bertával és Gábor Györggyel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 95.000 Leiért 334 □-öles belsőséget vett, amelyen 3 szobás épülő félben levő ház, 2 szobából álló mészárszék, kőistálló és ser-tésől épületek vannak.

13763—1938. II. A magyarberétei egyháznak Grünstein Idával kötött adásvételi szerződése. Az egyház kultúrház építésre 70 000 Leiért 419 □-öl belsőséget vett.

14602—1938. II. A tövisi egyháznak egyrésről Haáb Lajossal és nejével, másrésről Jonás Bertával kötött adásvételi szerző-dései. Az egyház 255.000 Leiért eladta az $\frac{1}{8}$ -ad hold területű papitelket és megvette a másfél hold területű egyemeletes épülettel és mellékhelyiségekkel beépített belsőséget, amelyen megfelelő átalakítással gyönyörű szép kultúrtermet építettek.

14257—1938. II. A kisenyedi egyháznak Rózsa Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház eladta az elnéptelenedett burdi szórvány 1 hold és 70 □-öl temetőjét, mert az eladott temetőt már évtizedek óta közlegelőnek használják és az semmi hasznot nem hajtott.

14258—1938. II. A búzásbocsárdi egyháznak Halmágyi András-sal, Triff Jánossal és nejével, Bogár Erzsivel és Fekete Ist-vánnal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 4.200 Leiért eladott 1.325 □-öl területet, mert nem tudta jövedelmeztetni és hasznosítani.

13925—1938. II. A marosnagylaki egyháznak Volozi Andrással, Farkas Jánossal, Erdélyi Bartha Józseffel, Papp Zsuzsiká-val, Barabás Józseffel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 45.000 Leiért 1 hold 1.576 □-öl ingatlant adott el.

- 2539—1938. II. Az aranyosgyéresi egyháznak az ottani g.-keleti egyházzal kötött csereszerződése. A két egyház a g.-keleti egyház kérése alapján 1—1 hold területet cserélt el, úgy hogy a g.-keleti egyház ráadásul még 50.000 Leit fizetett a ref. egyháznak.
- 939—1938. II. A harii egyháznak Szakács Józseffel kötött csere-szerződése. Az egyház 650 □-öles puszta erdőterületet cserébe adott 1 hold területű fás erdőért.
- 5760—1938. II. A berkenyesi egyháznak Bencze Zsigmonddal kötött szerződése, mellyel Bencze Zsigmond imaházépítésre 85 □-öles belsőséget adott az egyháznak.
- 5844—1938. II. A kissolymosi egyháznak Barabás Dániellel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 1.500 Leiért 75 □-öles telket vett harangozói telekbővítésre.
- 5503—1938. II. Az érszentkirályi egyháznak Negrea Györggyel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 63.000 Leiért házastelket és belsőséget vett, hogy kántori lakást és gyülekezeti termet építhessen.
- 4716—1938. II. A kalotaszentkirályi egyháznak Boros Mártonnal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 19.000 Leiért 1 hold szántóföldet vett.
- 4519—1938. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Ujvári Ferencsel és nejével kötött adásvételi szerződése. A kollégium 12.000 Leiért 800 □-öles szántót vett a csombordi gazdasági iskola részére. A megvett föld szomszédos az iskola földjeivel.
- 4747—1938. II. A kolozsvári kollégiumnak Pădurean György mezősályi lakossal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 52.000 Leiért eladta a mezősályi határban fekvő 2 hold 20 □-öles erdejét.
- 5356—1938. II. Az alsóilosvai egyháznak Árpásteán Indrejjel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 32.000 Leiért 2 hold 70 □-öles szántót adott el, hogy annak árával a Soly-mossy-féle hagyatékot rendezhesse.
- 9957—1938. II. A tövisdiódi egyháznak egyrészt Emil Neagoe medgyesi lakossal, másrészt Eugen Gheorghiu tor-dai lakossal és Breár Laurenéné tövisi lakossal kötött adásvételi szerződésai. Az egyház 3 szerződéssel birtokcserét eszközölt. Elcserélte a diódi határban fekvő 5 hold 117 □-öles gyenge minőségű földjeit a tövisi parochiális telek közvetlen

szomszédságában fekvő és most annak folytatását képező 2 hold 103 □-öl terjedelmű szőlő területtel, amely most termő szőlővel és gyümölcsfákkal van beültetve.

- 11424—1938. II. A málnási egyháznak Kővári Anna és társa brassói lakosokkal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 80.000 Leiért 2 hold kaszálót és vízimalmot vett.
- 8250—1938. II. A nagyteremi egyháznak Montenuov Ferdinándal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 24.000 Leiért 3 holdas kaszálót vett.
- 9511—1938. II. A nagysajói egyháznak Florida Iuonnal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 24.000 Leiért 3 holdas kaszálót vett.
- 10576—1938. II. A kalotaszentkirályi egyháznak Győri Jánossal és nejével kötött adásvételi szerződése. 25.000 Leiért 980 □-öles kaszálót vett.
- 10730—1938. II. A kecsetkisfaludi egyháznak Bak Lajos újszékyi lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 12.000 Leiért 5 hold 40 □-öl ingatlant vett.
- 7934—1939. II. A szovátai egyháznak egyrészt Dósa Gáborné Kovács Magda gyulafehérvári lakossal, másrészt Keresztély Miklósné Nagy Krisztina szovátai lakossal kötött adásvételi szerződése. Az előbbi szerződéssel 8.300 Leiért 252 □-öles, a másik szerződéssel 8.300 Leiért 304 □-öles parcellát adott el.
- 6533—1938. II. A szovátai egyháznak Barabás Ferenc nyáradselyei lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 16.200 Leiért 355 □-öles parcellát adott el.
- 8405—1938. II. A marosvásárhelyi egyháznak Domokos Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 43.250 Leiért 173 □-öles házhelyet adott el.
- 7794—1938. II. A marosvásárhelyi egyháznak Budovszky Jánosnéval kötött adásvételi szerződése. Az egyház 670.000 Leiért eladta az 1936. évben papi házépítésre 533.000 Leiért vett belsőséget, mert a papiházat a régi papi telekre építették. Ugyanezen szerződéssel egyidőben az egyház a Nagyszebeni Mezőgazdasági Bankkal is szerződést kötött s a banktól 85 □-öles kertrészletet vett 9180 Leiért.

- 8403—1938. II. A marosvásárhelyi egyháznak Benedetti Victorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 120.000 Leiért eladott 120 □-öles belsőséget a temető szegleten.
- 8404—1938. II. A marosvásárhelyi egyháznak Györffy Andrással kötött adásvételi szerződése. Az egyház 16.260 Leiért 105 □-öles telekparcellát adott el.
- 6989—1938. II. A bukaresti egyháznak Elena Dagoru, Gheorghe V. Ioan, Peloria Niculescu és Dumitru Niculescu bukarestii lakosokkal kötött adásvételi szerződése. Az egyház ezen szerződésekkel 876.214 Leiért eladott 3 drb temető parcellát, hogy az építési programját megvalósíthassa.
- 9022—1938. II. Az érszentkirályi egyháznak Kaizler Zoltánnal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 22.000 Leiért eladta a 881 □-öles régi kántori telket, mert alkalmasabb új telket vett és ezt ki kellett fizetni.
- 10511—1438. II. A kolozsvári egyháznak Rottmann Frigyessel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 210.180 Leiért eladott 339 négyzetméter területet a monostori templom megetté parcellákból.
- 10511—1938. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak egyrészt Balázs Mihállyal, másrészt Szántó József és társai enyedszentkirályi lakosokkal kötött adásvételi szerződése. A kollégium holdankénti 15.000 Leies áron eladta az enyedszentkirályi tanyaföldet, mert a nagy távolság miatt nem tudta hasznosítani.
- 10600—1938. II. A radnótfájai egyháznak egyrészt Gheorghe Nițu radnótfájai lakossal, másrészt Gáll Róza mezőszabadi lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 15.000 Leiért eladott 478 □-öl földet a szászrégeni határból és 12.500 Leiért vett 560 □-ölet a radnótfájai határban.
- 11393—1938. II. A kolozsvári kollégiumnak 176—1938. sz. határozata, melyben kimondotta, hogy a kisajátított mezőzáhi birtokból visszamaradt 9 hold 319 □-öl belsőséget holdankénti 20.000 Lei árban, összesen 185.000 Leiért eladja Nagy György gazdálkodónak. Ugyanakkor a kollégium a mezőzáhi egyháznak egy hold földet adott.
- 11394—1938. II. A kolozsvári kollégiumnak 177—1938. sz. határozata, melyben kimondotta, hogy a girolti birtokból megmaradt kőistállót, juhajtát és gabonás épületek anyagát

17.500 Leiért eladja s a még megmaradt 1 holdas rétjét is eladja 40.000 Leiért.

11395—1938. II. A kolozsvári kollégiumnak 178—1938. sz. határozata, melyben kimondotta, hogy a mezőzáhi birtokból megmaradt $1\frac{3}{4}$ hold területű rétjét 70.000 Leiért eladja Báró Atzél Ede mezőzáhi földbirtokosnak.

7327—1938. II. A nagyenyedi Bethlen kollégiumnak Nagy Sándor asztalosmesterrel és Kopoczi János művirágkereskedővel kötött lakbérleti szerződése. Nagy Sándornak 4.800 Leiért egy évre, Kopoczinak 24.000 Leiért öt évre bérbe adták a szerződésekben megjelölt helyiségeket.

8729—1938. II. A szászvárosi kollégiumnak Szöllősy Jánossal és Birtler Jenővel kötött bérleti szerződése. Szöllősynek a tornatermet, Birtlernek a konvictusi termet adták bérbe 3 évre évi 12.000 Leiért.

12114—1938. II. A kolozsvári egyháznak Kolozsvár várossal kötött csereszerződése. A monostor uti templom megettéi parcellákból 16 négyzetmétert elcseréltek ugyanakkora területtel. A cserét a város kérte s a költségeket a város fizette.

14365—1938. II. Az alsórákosi egyháznak Páké Andrással és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 1926. évben földcserét eszközölt. A cserébe adott parcellát utólag kisajátították és most az egyház kénytelen volt visszaadni a cserébe kapott földet.

11578—1938. II. A szovátai egyháznak Birta Jánossal és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 24.300 Leiért eladott 521--öles parcellát a templomépítési költségek fedezhetése céljából.

13200—1938. II. A nagyenyedi Bethlen kollégiumnak 1. Horváth Ferenc miriszlói, 2. Telegdi László nagyenyedi lakossal kötött bérleti szerződése és Nagy Béla csombordi lelkésszel kötött adásvételi szerződése. Horváth Ferencnek a miriszlói tanyát adták bérbe egy évre 12.000 Leiért és 5 mázsa búzáért. Telegdy Lászlónak 6000 Leiért a szerződésben felvett lakást adták bérbe. Nagy Béla lelkésztől 30.000 Leiért megvették a csombordi közbirtokossági 120 hold erdő $\frac{2}{64}$ -ed részét a gazdasági iskola alkalmazottjainak tűzifa ellátása céljából.

14312—1938. II. A marosvásárhelyi egyház 548—1938. számú határozata, melyben engedélyt kért arra, hogy a nagyhegyi

dülőben fekvő 2 drb. összesen 1456 □-öl területű földjét eladhassa, hogy ezeknek árával használható földet vehessenek, mert az eladni szándékolt földeket nem tudják hasznosítani és jövedelmeztetni.

2875—1939. II. Az erdőszentgyörgyi egyháznak Schuller Rudolf örökösivel kötött adásvételi szerződése, azzal a feltétellel hagyatott jóvá, ha az egyház a vételárat a saját erején elő tudja teremteni. A papi canonica eladása csak azzal a feltétellel engedélyeztetett, ha az eladni szándékolt földek helyett jobb minőségű, könnyebben kezelhető és nagyobb jövedelmet biztosító földeket tudnak venni és ha a cserébe vehető földek vétele már az eladás előtt biztosítva lesz. A Mélt. Ig.-tanács a kölcsön venni szándékolt összegért nem vállalt garanciát. Az egyházközség a papitelek szomszédságában levő $9\frac{1}{2}$ hold belsőséget akarta megvenni 500.000 Leiért. A vételárat a papi canonica eladásával, tőkének felhasználásával és kölcsönrel akarta előteremteni, de ez ideig még nem kaptak kölcsönt s a vétel meghúsultnak tekinthető.

1473—1939. II. A szilágynagyfalui egyháznak Báró Bánffy Albert kolozsvári lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 600.000 Leiért megvette a szilágynagyfalui Báró Bánffy-féle kastélyt és még egy másik egyemeletes épületet egyholdas parkirozott kerttel. A megvett épületekben annyi helyiség van, hogy 4 tantermet és tanítói lakást lehet berendezni. Ezekon kívül 2 lakosztályt bérbe lehet adni és külön kultúrteremnek való helyiség is van. A bérbe adható 4 lakrész tekintélyes jövedelmet fognak hajtani az egyháznak. Az egyház engedélyt kapott, hogy a vételár előteremtése céljából eladhasson $10\frac{1}{2}$ hold gyenge minőségű földet és kölcsön vehessen 350.000 Leit.

890—1939. II. A brassói egyháznak, Rozsandai Dezsővel és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház a „Testvériség” segélyegylete részére 120.000 Leiért 129.45 négyzetméter beépített belsőséget vett.

1868—1939. II. A sepsikőrösi egyháznak Kiss György Andrással kötött adásvételi szerződése, mellyel Kiss György András 1 hold földet adott az egyháznak.

3940—1939. II. A bürgezdí egyháznak özv. Bányai Mihálynéval kötött adásvételi szerződése, mellyel özv. Bányai Mihályné 345

- öles beépített telket adott az egyháznak, hogy az egyház 5 év alatt iskolát, vagy kántori lakást építsen.
- 2895—1939. II. A mocsolyai egyháznak az ottani közbirtokossággal kötött adásvételi szerződése, mellyel a közbirtokosság 467 □-öles kertrészletet adott az egyháznak.
- 3965—1939. II. A szederjesi egyháznak a C. F. R. vezetőségével kötött adásvételi szerződése, mellyel az egyház 9.865 Leiért szabadkézből eladta azt az 1806 négyzetméter területet, melyet vasútszélesítésre ki akartak sajátítani. A vételárral más földet fognak venni.
- 3967—1939. II. A borbátvizi egyháznak Ionuțas Juonnal és nejevel kötött adásvételi szerződés. Az egyház szénégetésre eladta a Zsilvölgyében 30 km. távolságra fekvő közös erdőben volt 30 arányrészesedését arányrészenként 120 Leiért. (Mások 80 Leiért adták el arányrészüket.)
- 2209—1939. II. A hátszegi egyháznak Pask Paskuți és társai kispestyeni lakókkal kötött adásvételi szerződesei. Az egyház 18.000 Leiért eladta a kispestyeni határban fekvő 12 holdas kiirtott erdőterületét, mert az ottani juhosgazdák állandóan legeltették és ezek erőszakoskodásai miatt soha sem tudták hasznosítani. A vételárral Hátszegen akarnak hasznosítható földet venni.
- 2210—1939. II. A hátszegi egyháznak Jakobeni Ádám és társai nagypestyeni lakókkal kötött adásvételi szerződesei. Az egyház az előbbi ok miatt 27.000 Leiért eladta a nagypestyeni határban fekvő 18 hold letarolt erdejét, hogy közelebb fekvő és jövedelmezhető földet vehessenek.
- 76—1939. II. Az alsó-felső szentmihályi egyháznak Lobanț Gherasimmal és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 2000 Leiért eladta a mézskői határban fekvő 260 □-öles csuszamlásos és összeomlott szőlőhelyét.
- 4273—1939. II. A kolozspatai egyháznak Hădăreanu Vasile kolozsboósi lakóssal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 50.000 Leiért a Kolozsboóson levő 812 □-öles belsejét, mert reáfizetés nélkül nem tudta karbantartani és hasznosítani. A vételár felhasználásának kérdése még tárgyalás alatt van.
- 851—1939. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak 5 rendbeli bérleti szerződesei és Bartha Mártonnal kötött megállapodása.

- 4659—1939. II. A kispöregényi egyháznak az ottani közbirtokossággal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 11 holdat vett, holdanként 4000 Leiért.
- 5688—1939. II. A marosvásárhelyi egyháznak az ottani „Fürst“-telep megvételére vonatkozó határozata. Az egyház 810.000 Leiért nyilvános árverésen megvette a parcellázásra nagyon alkalmas 3 hold 414 □-öl területű telket a rajta levő egyemeletes lakóházzal együtt, amely 4 lakrészt foglal magában és modern vaskerítéssel van bekerítve. Az egyház a vételár kifizetésére 250.000 Lei kölcsönt vett fel.
- 5312-1939. II. A tasnádi egyháznak Somogyi Andrással kötött adásvételi szerződése. Az egyház 12.000 Leiért 444 □-öles lucernás földet vett.
- 5068—1939. II. Az abafájai egyháznak Karpf Izidorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház ref. otthon létesítése céljából 46.500 Leiért 100 □-öles belsőséget vett.
- 4377—1939. II. A nagydisznódi egyháznak Csomor Domokossal és nejével kötött adásvételi szerződése, mellyel Csomor Domokosék 153 □-öles belsőséget adtak az egyháznak templom és papilakás építésre.
- 4750—1939. II. Az egyházkerület Elnökségének bejelentése a bábonyi tanyabirtok rendezése és kezelése tárgyában.
- 5817—1939. II. A magyarlónai egyháznak Varga Mihállyal kötött csereszerződése. Az egyház 134 □-öles belsőségért cserébe adott 55 □-öles kertet 17.000 Lei ráfizetéssel és a telken levő kőanyagot.
- 5818—1939. II. A magyarlónai egyháznak Gurzó Istvánnal és Jakab Kupta Ferencsel kötött adásvételi szerződesei. Az egyház 16.050 Leiért eladta a vízmosásnak állandóan kitett 250 □-öles földjét. A vételárat gyülekezeti ház építésére fogják fordítani.
- 5050—1939. II. A ribiczei egyháznak Dán Josif és Sorba Petru ribiczei lakóssal kötött adásvételi szerződesei. Az egyház 3150 Leiért eladott 3 drb. összesen 613 □-öl terjedelmű földet. Az eladott ingatlanokat az egyház sohasem használta s most a pereskedések elkerülése céljából eladta azoknak, akik használták.
- 4073—1939. II. A somogyomi egyháznak Mann Justinnal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 3000 Leiért 374 □-öles ka-

szálót adott el, mert vízmosásos terület volt és nem tudták hasznosítani.

- 5121—1939. II. A kolozsvári ref. kollégiumnak Bria Juonnal és nejével kötött adásvételi szerződése. A kollégium 40.000 Leiért eladta a Girolti birtok kisajátítása után megmaradt 1 hold 525 □-öles tanya helyet a rajta levő rozoga cselédházzal együtt.
- 9095—1939. II. A marosszentgyörgyi egyháznak Boidás Jánossal és Bordás Lajossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 35.000 Leiért 685 □-öles telket vett.
- 6295—1939. II. A pelei egyháznak Contea Nicolae és társai pelei lakósokkal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 6000 Leiért a közös úrbéres erdőből faizási jogokat vásárolt.
- 6294—1939. A pelei egyháznak Bucsi Andrással és Bucsi Erzsébettel kötött csereszerződése. Az egyház a használatba nem vett új temető helyét elcserélte a régi temető melletti hasonló nagyságú területtel, mert ez alkalmasabb temetőnek.
- 6281—1939. II. A rigmányi egyháznak özv. Czipan Salamonnéval kötött adásvételi szerződése. Az egyház 4000 Leiért 161 □-öles kertrészletet vett iskolatelek bővítésre.
- 6530—1939. II. Az etédi egyháznak Jakab Alberttel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 3500 Leiért 1043 □-öl területű szénafű helyet adott el. A pénzt építési költségekre fordították.
- 9047—1939. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégium özv. Riesner Ádámnéval kötött lakbérleti szerződése. Egy évre havi 500 Leies bér mellett bérbe adták a szerződésben megjelölt lakrészeket.
- 10150—1939. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Brunó Péterrel és nejével kötött adásvételi szerződése. A kollégium 67.800 Leiért a „Principisták“ kertjéből eladott 452 □-öles parcellát, hogy a Convictus tejszükségletének ellátása céljából a marosdécsei birtokba 12 drb. tehenet vegyenek. A házi kezelés megszűnte után a pénzt ingatlanvételre fogják fordítani.
- 11464—1939. II. A mezőpaniti egyháznak Bodó Józseffel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 50.000 Leiért 174 □-öles telekrészt vett a papitelek bővítésére.
- 11459—1939. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak özv. Benedek Károlyné alvinczi lakóssal kötött szerződése, mellyel özv. Benedek Károlyné úrnő a borbereki 10 holdnyi területű

szőlőbirtokát összes felszereléseiével és pinceberendezéseivel együtt a kollégiumnak adta.

11866—1939. II. A marosvásárhelyi egyháznak Doboczy Árpádnéval kötött adásvételi szerződése. Az egyház készpénz ellenében 19.600 Leiért eladta a 109 □-öles telekparcellát, melyet előzőleg már ketten is megvettek, de egyik sem fizette meg a vételárat.

11865—1939. II. A marosvásárhelyi egyháznak Fodor Jánossal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 30.000 Leiért 80 □-öles területű parcellát adott el.

11864—1939. II. A marosvásárhelyi egyháznak Jakab Józseffel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 12.300 Leiért 88 □-öles parcellát adott el. Ez is másodszori eladás, mert az előbbi vevő a vételárat nem fizette meg.

11863—1939. II. A marosvásárhelyi egyháznak Török Jánossal és nejével kötött csereszerződése. Az egyház a Katzer-féle III. számú parcelláját cserébe adta a hidvégi templom melletti 751 □-öles szántóföldért. Török Jánosék még 5000 Lei-t fizettek ráadásul.

12442 - 1939. II. A marosvásárhelyi egyháznak Damjánszky Sámuellel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház a Szabadi úton levő saroképületes telket 190 □-öl területtel 230.000 Leiért eladta, hogy a Fürst-féle telek árát kifizethesse. Az eladott épület nagyon elhanyagolt állapotban volt s a kijavítás sokba került volna.

12330—1939. II. A kolozsvári kollégiumnak Ugron István volt egyházkerületi főgondnokkal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 180.000 Leiért eladott 4 holdat a Mezőzáhon megmaradt birtokból.

12331—1939. II. A kolozsvári kollégiumnak Fratean Juon és Sucuturdean Juon mezőzahi lakósokkal kötött adásvételi szerződesei. A kollégium eladott 2 drb. 400 □-öles zsellértelket a zselléreknek. Egyiket 5000 Leiért, másikat 400 Leiért adta el.

12572—1939. II. A parajdi egyháznak Rác Krisztinával kötött adásvételi szerződése. Rác Krisztina az egyháznak adja 238 □-öles beépített belsőségét, mely az egyháznak évente 7700 Lei-t jövedelmez.

Az egyházközségek és iskolák fentti szerződésekkel eladtak összesen 91 holdat és 663 □-ölet 3,860.469 Leiert és vettek 59 holdat és 1506 □-ölet 3,867.680 Leiel.

B) Építési engedélyt nyertek:

- 3449—1938. II. Az aranyosgerendi egyház iskolabővítésre. A meglevő iskoláját 3-ik tanteremmel bővítette. Építési költség 156.027 Lei.
- 3046—1938. II. A nagygalambfalvi egyház 1 tanterem, iroda, műhely és előtérhelyiségekből álló iskolaépítésre. Építési költség 138.576 Lei.
- 801—1938. II. A szovátai egyház templomépítésre. Építési költség 76.651 Lei készpénz és az összes építési anyagok, továbbá a természetbeni munkák.
- 14277—1937. II. A nagysolymosi egyház népház építésre. Az épület 2 drb. egybe nyitható teremből áll. Építési költség 100 ezer Lei.
- 5159—1938. II. A marosjárai egyház papilakás építésre. Építési költség 223.000 Lei.
- 8787—1938. II. Az etédi egyház egyemeletes házépítésre. A földszinti részen jövedelmet biztosító üzlethelyiséget, az emeleti részen gyülekezeti helyiségeket, kultúrtermet rendeznek be. Építési költség 291.000 Lei.
- 6444—1938. II. A várkudui egyház új iskolaépítésre. Építési költség 60.142 Lei. Az összes szakmunkákat és napszámos munkákat az egyház iparos és földművelő tagjai közmunkában, saját kosztjukon végzik el.
- 6933—1938. II. A nyárádtői egyház templomépítésre. Építési költség 245.000 Lei.
- 78—1939. II. Az ótordai egyház kultúrház építésre. Építési költség 250.000 Lei.
- 5340—1939. II. A domokosi egyház iskolaépítésre. Építési költség 253.333 Lei.
- 5755—1939. II. A makfalvi egyház iskola és tanítói lakásépítésre. Építési költség 369.163 Lei.
- 5778—1939. II. A válaszüti egyház gyülekezeti házépítésre. Építési költség 80.000 Lei.
- 8526—1939. II. A magyarfrátai egyház iskola átalakításra és bővítésre. Építkezési költség 79.511 Lei.

- 8510—1939. II. A segesvári egyház iskolabővítésre. Építkezési költség 290.000 Lei.
- 8511—1939. II. A medgyesi egyház iskolabővítésére. Építési költség 126.000 Lei.
- 8914—1939. II. A fogarasi egyház temetői lakásépítésre. Építési költség 100.000 Lei.
- 8960—1939. II. A bukaresti egyház templom- és iskolaépítésre. Építési költség 1,860.000 Lei.

A fenti építkezési engedélyek alapján 4,798.403 Lei értékű építkezést végeztek. A 9138—1924. II. sz. körlevél értelmében egyházmegyei engedélyek alapján végzett építkezések ezen összegre felül végeztettek.

C) Díjlevelek.

- 13317—1937. II. A ketesdi egyház lelkészi díjlevele.
- 3556—1937. II. A székelyudvarhelyi egyház lelkészi díjlevele.
- 1626—1938. II. A zaláni egyház lelkészi díjlevele.
- 3456—1938. II. A torboszlói egyház lelkészi díjlevele.
- 1452—1938. II. A betfalvi egyház lelkészi díjlevele.
- 6987—1938. II. A szilágycsehi egyház lelkészi díjlevele.
- 9494—1938. II. A szederjesi egyház kántori díjlevele.
- 8277—1938. II. A torjai egyház kántori díjlevele.
- 10254—1938. II. A bikfalvi egyház lelkészi díjlevele.
- 12476—1928. II. A czegei egyház lelkészi díjlevele.
- 14380—1938. II. A bikfalvi egyház kántori díjlevele.
- 4087—1939. II. A székelyszenterzsébeti egyház kántori díjlevele.
- 2480—1939. II. A kékesi egyház lelkészi díjlevele.
- 869—1939. II. A magyarbükkösi egyház lelkészi díjlevele.
- 777—1939. II. A bürkösi egyház lelkészi díjlevele.
- 571—1939. II. A marosgombási egyház lelkészi díjlevele.
- 6436—1939. II. A küsmüdi egyház kántortanítói díjlevele.
- 8518—1939. II. A székelyberei egyház kántortanítói díjlevele.
- 8519—1939. II. A marosvásárhelyi egyház vallástanítói lelkészi díjlevele.
- 9218—1939. II. A marosnagylaki egyház kántori díjlevele.
- 6678—1939. II. A gyergyószentmiklósi egyház lelkészi díjlevele.
- 9751—1939. II. A kolozsvári alsóvárosi kör lelkészi díjlevele.
- 10352—1939. II. A kelementelki egyház lelkészi díjlevele.
- 11879—1939. II. A bálványosváralfjai egyház lelkészi díjlevele.
- 11982—1939. II. A széki egyház 2-ik lelkészi állásának díjlevele.

Az Igazgatótanács, mint felelbbviteli hatóság intézte el a beérkezett következő felelbbzéseket:

- 14277—1938. II. Dr. Vajna Elemér és társainak, továbbá dr. Dávid György lelkész, nyárádszeredai lakosoknak a bekecsalji egyházmegye közgyűlésének 1938. évi nov. 17-iki ülésében hozott határozata ellen beadott felelbbzése. Igazgatótanács a felelbbzéseket egész terjedelmükben elutasította s megállapította, hogy a felelbbzéseket formai okokból is el kellett utasítani.
- 15457—1938. II. Ifj. Kolozsváry József székelyboósi lakosnak a bekecsalji egyházmegyei közgyűlés 6—1937. sz. határozata ellen beadott felelbbzése. Igazgatótanács a felelbbzés elutasításával a megfelelbbzett egyházmegyei közgyűlési határozatot jóváhagyta.
- 11386—1938. III. Szabó Árpád sepsiszentgyörgyi Székely Mikó kollégiumi tanárnak a kolozsvári kollégium Elöljárósága által tartott helyettes tanárválasztás ellen beadott felelbbzése. Igazgatótanács a felelbbzést elutasította s a választást jóváhagyta.
- 2957—1939. II. Rózsa János segesvári presbiternek a nagyszombati egyházmegyei közgyűlés 18—1939. sz. határozata ellen beadott felelbbzése. Igazgatótanács a felelbbzést elutasította s a megfelelbbzett közgyűlési határozatot jóváhagyta.

Jelentés a papi canonica földek kiegészítése tárgyában 22454/1939. sz. a. kelt kultusminiszteri leirat elintézéséről.

A Vallás és Szépművészeti Minisztérium 1939 június 22-én 22454—1939. szám alatt kelt leiratával arról értesített, hogy miután azt óhajtja, hogy a papi canonica földek az agrár-törvényben meghatározott maximumig kiegészítést nyerjenek: a Földművelésügyi Minisztériumnál több ízben közbenjárt, hogy a szükséges földterületeket a lehetőséghez képest az állami rezerva földekből bocsássa rendelkezésre. Együttal jelezte, hogy a Földművelésügyi Minisztérium hajlandónak mutatkozott az agrár-törvény értelmében való kiegészítésre.

A Vallás és Szépművészeti Minisztérium kimutatást kért azon parochiákról, melyek már az agrár-törvény végrehajtása idején léteztek és nem kaptak teljes birtokkiegészítést, vagy egyáltalá-

ban semmi sem kaptak. Ugyanakkor az ügy érdekében szükségesnek jelezte, hogy maguk az érdekelt parochiák érdeklődjenek és jelezzék, hogy helyben, vagy a környéken hol vannak állami rezerva földek, melyekből a hiányzó papi canonikákat ki lehet egészíteni, vagy adni lehet a teljes papi birtokot.

A legnagyobb örömmel sürgősen beszereztük a szükséges adatokat és a kért kimutatást 9193—1939. II. szám alatt a Minisztériumnak megküldöttük. A megyék megjelölésével felsoroltuk azt a 183 községet, ahol a beérkezett lelkészi jelentések szerint állítólag még vannak állami rezerva földek.

A felterjesztésünkben reámutattunk arra, hogy egyházainknak már az agrár-törvény végrehajtása előtt 22571 hold és 146 □-örel kevesebb földjük volt, mint amennyit az agrár-törvény 6. cikke értelmében az egyházaknak meg kellett volna hagyni. Jelentettük, hogy ahelyett, hogy a hiányzó 22571 hold 146 □-öl földet megadták volna, elvettek összesen 24421 holdat és 398 □-ölet. Reámutattunk arra, hogy a kisajátított 24421 hold 398 □-öl földért csak 19.666.842 Lei kisajátítási árat állapítottak meg, holott ennek a forgalmi értéke 368,846.778 Lei volt reális számítás szerint. Tehát pénzértékben 349.179.936 Lei veszteséget szenvedtek egyházaink és iskoláink. Ezt a nagy veszteséget szaporították a jogorvoslat kereséssel felmerült kiadások és sokféle költségek. Reámutattunk arra, hogy hiában való volt minden igyekezet és költség, mert megértés és jóvátétel helyett megcsonkították a lelkészi államsegélyeket is és a folyó év második feléig az iskolasegélyek megadása elől is mereven elzárkoztak.

A Vallás és Szépművészeti Miniszter úrnak hálásan megköszöntük a mostani jóakarátú és meleg érdeklődését és tisztelettel kértük, hogy a Földművelésügyi Minisztériumnál szolgálomazza a canonica földek kiegészítését és a lelkészi államsegélyek egyenlősítését. Ugyanakkor részletesen ismertettük az agrár hatóságok azon mostoha eljárását, melyet a református püspöki birtok kijelölése alkalmával tanusítottak és kértük, hogy az agrár-törvényben előírt 100 holdnál is kevesebb ($78\frac{1}{4}$ hold) és használhatatlan föld helyett adjanak megközelíthető, használható és jövedelmezhető 100 hold püspöki birtokot.

Ezideig még nem kaptunk választ és elintézést.

Bírósági ügyek.

Az 1937. évi egyházkerületi közgyűlés óta az egyházkerületi bíróság Elnökségéhez összesen 441, (192-vel több, mint 1935—1937-ig) a legfelsőbb bíróság Elnökségéhez összesen 100 (33-al több, mint 1935—1937-ig), beadvány érkezett. Az összes beadványok elintézését nyertek.

Az egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa az 1937. évi egyházkerületi közgyűlés óta 1938. évi ápr. hó 27—28-án és 1939. évi márc. hó 16-án tartott üléseket. Az 1938. ápr. 27—28-iki üléseken 5 ügyet, az 1939. évi március 16-iki üléseken 10 ügyet tárgyalta le és intézett el. 1 ügyben elsőfokulag, 14 ügyben másodfokulag bíraskodott. 8 ügyet a folyó évi december hó 13-iki üléseken fog tárgyalni.

A legfelsőbb bíróság az 1937. évi egyházkerületi közgyűlés óta 1938. évi szeptember 14—15-én tartott üléseket, összesen 7 ügyet tárgyalta le. 2 ügyben másodfokulag, 5 ügyben harmadfokulag bíraskodott. Ez ideig csak egy ügy érkezett be 1939. évi október 28-án harmadfoku tárgyalásra.

Úgy az egyházkerületi, mint a legfelsőbb bírósági beadványokat a II. ügyosztály iktatta, referálta és írártározta.

III. Tanügyi jelentés.

Mostani jelentésünk az 1937/38. és 1938/39. tanévről szól és a következő négy részben számol be az egyházkerület iskolaügyéről:

1. Theológiai fakultás.
2. Középfokú iskolák.
3. Elemi iskolák, kisdedovók, gazdasági, iparostanonciskolák.
4. Szeretetházak.

Iskoláink közül a theológiai fakultás e két tanévben is viszonylag legjobban meg tudott felelni magas hivatásának, bár hallgatóit nem kimélhette meg a súlyos anyagi nehézségek nyomása és a külső világ lelket gyötrő, nyugtalanító behatása.

Középiskoláink a régi keretben valamennyien nyilvánossági joggal végzik munkájukat, a brassói kereskedelmi iskola elnyerte az alsó tagozat fokozatos megnyitására az engedélyt. Tanulói létszámban sem csökkentek.

Csombordi gazdasági iskolánk igen sok nehézséggel, de annál szebb eredménnyel dolgozik.

Megnyithattuk a brassói és a sepsiszentgyörgyi iparostanonciskolát s Kolozsvárt egy iparostanonc otthont. További iparostanonc iskolák felállítása is folyamatban van.

Elemi iskoláink helyzetének konszolidására minden lehetőt megtettünk. A hívekben erősödik a hitvallásos iskola iránti vágy, egész sereg egyházközség kérte bezárt iskolája megnyitását, vagy új iskola felállításának engedélyezését. E kérések sorsáról jelentésünk későbbi részében részletesen beszámolunk, de már itt fájdalommal jelentjük, hogy a kérések kis hányadát intézte el kedvezően a közoktatásügyi kormányzat. De már eddig is újból és újból kérelmeztünk, december hóban ismét kérni fogjuk az új kedvező döntést; Isten segítségével kéréseinknek meghallgatásra kell találniok,

hiszen nem maradhat hiába való a sok áldozat, amit az iskola-
épületek emelésével és berendezésével híveink hoztak.

Az elmúlt tanévben elemi iskoláink közül elég szép számmal nyerték el a nyilvánossági jogot, néhány tanerő szaporítás iránti kérésünk is kedvező elintézetést nyert, de tovább kell kérnünk, és kérvényeznünk, mert még mindig csak 202 elemi iskolánknak van nyilvánossági joga.

Óvodák felállításában semmi eredményt nem tudtunk elérni.

Örömmel jegyezzük fel, hogy legalább elemi iskoláink 1939. ápr. 1-től államsegélyt is kaptak. Havi 567.296 lej államsegélyt utal a nemzetnevelésügyi minisztérium. Ha ez összeg messze alatta is van annak a segélynek, ami iskoláinkat megilleti, mégis a megértés jelét kell látnunk benne. Reméljük, hogy kérelmeink, mely ez összeg megfelelő felemelését és a középiskolákra való kiterjesztését szorgalmazták, a jövőben meghallgatásra találhatnak.

I. Theológiai fakultás.

Theológiai fakultásunk mindkét tanévét a Rendszabályokban előírt időben és módon végezhette; némi nehézségek csak az V. évfolyamnál voltak.

Az intézet tanulmányi vezetésében változás nem történt, az 1937. évi egyházkerületi közgyűlésen újból választott előjáróság a régi buzgósággal irányítja a fakultás munkáját, teljes egyetértésben főtiszteletű Püspök aával, a fakultás főfelügyelőjével.

A fakultás előjáróságát nagy veszteség érte Kiss Albert esperes előlj. tag elhalálózásával. Ebben a megbízatásában is hű és gondos sáfár volt. Helyét a mostani ehker. közgyűlés fogja betölteni.

Nagy gyász érte a theológiai fakultást, de egész erdélyi egyházkerületünket is dr. Kecskeméthy István ny. professzor aának 1938. május 10-én történt elhunytával.

1895. szept. 1-étől volt a fakultás professzora és négy évtizednél nagyobb tanári munkássága mélyreható nyomokat hagyott katedráján kívül egyházkerületünk életében is. Egyházunk legnagyobb férfiai, legmesszebbre világító és ható vezér-

egyéniségei közül való volt, akinek tudományos theológiai munkásságát határainkon túl is nagyon értékelték.

Az intézet tanári karában és officiálistáinak sorában változás nem történt.

1938. év március 10. és 11. napjain főtiszteletű püspök úr gróf Teleki Arctúr ehker. főgondnok úrral, a püspökhelyettes, az ehker. tanügyi és gazdasági előadótanácsosok kíséretében generális vizitációt tartott a fakultáson. A minden irányban alapos vizsgálatról igazgatótanácsunk április 7-iki ülésében számoltunk be, s igazgatótanácsunk nagy örömmel és teljes megnyugvással vette tudomásul a jelentést, s fogadta el a bizottság javaslatait, melyek mind olyan természetűek voltak, hogy a tanulmányozás lehetőségeit fokozzák és a munkát támogassák. A fakultás mélt. előljárósága és a tanári kar örömmel vette igtanácsunk utasításait és a megvalósításukat munkába vette.

A tanév 1937/38-ban 1937. okt. 5-án nyílt meg, a záróünnepély június 19-én volt. Az 1938/39. tanévet október 2-án nyitotta és június 18-ikán zárta az intézet.

A hallgatók létszámáról, az évközi változásokról a következőkben számolhatunk be:

1937—1938. tanév:

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.		I—V.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Beiratkozott	34	33	35	35	32	34	32	30	15	15	148	147
Kerületünkben { férfi	16	15	19	19	15	15	15	14	13	13	78	76
{ nő	—	—	—	—	2	2	1	1	2	2	5	5
Más kerületből	10	10	11	11	7	7	7	7	—	—	35	35
Magyarországi	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	2	2
Csehszlovákiai	3	3	—	—	4	4	4	3	—	—	11	10
Jugoszláviai	—	—	3	3	—	—	—	1	—	—	4	4
Ág. hitv. ev. { romániai rendes	1	1	1	1	2	2	2	1	—	—	6	5
	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2
	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Szabadságon rendes hallgató . .	—	—	—	—	2	1	2	3	—	—	4	4
Kilépett	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Meghalt	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Osszesen	34	33	35	35	32	34	32	30	15	15	148	147

Külföldön tanulmányoztak: kerületünkben: Morvai Pál, Tóth Bálint Berlinben, Kozma Tibor, Gudor Lajos (II. félév) Baselben; másik kerületből: Papp László Baselben; jugoszláviai hallgatók közül: Balla Sándor IV. éves Baselben; evang. hallgatók közül: Mezei István, Kovács László (II. félév) Sopronban.

1938—1939. tanév:

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.		I—V.	
	I	II.	I	II.	I	II.	I	II.	I	II.	I	II.
Beiratkozott	36	36	27	27	32	33	27	30	27	27	149	153
Kerületünkben	18 18		18 18		17 17		14 14		15 15		79	79
} férfi	18 18		18 18		17 17		14 14		15 15		79	79
} nő	2 2		— —		— —		2 2		2 2		6	0
Más kerületből	8 8		10 10		9 9		8 8		7 7		42	42
Magyarországi	— —		1 1		1 —		— 3		— —		2	4
Jugoszláviai	2 2		— —		3 3		— —		— —		5	5
Ág. hitv. ev.	1 1		1 1		— —		1 2		3 3		6	7
	4 5		— —		— —		— —		— —		4	5
	— —		— —		— 2		— —		— —		—	2
Szabadságon rendes hallgató	— —		— —		2 2		2 1		— —		4	3
Kilépett	— —		— —		— —		— —		— —		—	—
Meghalt	1 —		— —		— —		— —		— —		1	—
Osszesen	36	36	27	27	32	33	27	30	27	27	149	153

Külföldön tanulmányoztak: Tóth Bálint Berlinben. Gudor Lajos, Nagy István, Sárközy Endre Bâselben, Tavaszy Mária I. félév Bâselben, II. félév Zürichben. Kónya László Strasbourgban. Tökés István I. félév Kasselben, II. félév Tübingenben. Puskás Bajkó István Glasgowban. Az evang. hallgatók közül: Krajcsóvitz Tibor I.—II., Schuller Ödön I. félév Sopronban.

A fakultás hallgatói általában bennlakók. Az 1937/938. iskolai év folyamán az I.—IV. évesek közül 102, az V. évesek közül 12 lakott benn, az 1938/39. tanévben 112 volt a létszám.

Az internátus még mindig zsúfolt. A konviktusban mind a két tanévben 100 és 110 között ingadozott a létszám. A konviktusi koszt szerény, de elégséges és jóminőségű.

Az internátusi és konviktusi díjak emelését a gondos gazdálkodás következtében sikerült elkerülni, úgy is nagyon nehezen és késedelmesen folynak be a díjak. Az előző évekével

együtt internátus-konviktusi díj hátrálék volt az 1938/39. tanév végén 411.206 leu.

A fakultás tanári kara minden lehetőet megtett a szegénysorsú hallgatók segélyezésére, a segélyek elsősorban díjelendésekből, gyülekezetek, egyházmegyék adományából, az ifjúság önszegélyezéséből, legfőképen a legátumok jövedelméből gyűltek. gyűltek.

A legációból az 1937/38. tanévben 631.350 leut, az 1938/39. tanévben 688.826 leut kapott az ifjúság.

Összes segélyezésre, átszámítva pénzre a természetbenieket is az 1937—38. tanévben 938.401 lei, az 1938—39. tanévben 1,066.35 leu jutott a hallgatókhoz. A királyhágó-melléki kerület saját hallgatóinak az 1937/38. tanévben 55.230, az 1938/39. tanévben 92.000 leu segélyt juttatott.

A hallgatók orvosi felügyelete és betegség esetén gyógykezelése elsőrendű. Az egészségi állapot nem volt teljesen kielégítő egyik tanévben sem, bár az előző évekéhez javult, különösen az utóbbi tanévben. Feltűnően sok volt a műtéti eset (13+11.)

Igen gondos vizsgálattal állapították meg az I. évesek felvételénél ama tényt, hogy a jelölt nem hajlamos-e tüdőbajra. Ilyen ellenőrző Röntgen vizsgálat az év folyamán is volt.

A betegszobák kibővítették és kiegészítették. A hallgatók sorait nem kímélte a halál. Szilágyi József, Czákó János hallgatók dőltek ki az Isten szolgálatára készülők sorából.

A tanulmányi eredmény ellen lényegesebb kifogás nem emelhető, a tanári kar nagy figyelemmel ellenőrzi, hogy az ifjúság kötelességeit e téren is teljesítse.

A kollokviumok eredménye:

1937—1938. tanév:

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.		I—V.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Félév	34	34	35	35	32	34	32	30	15	15	148	147
Beiratkozott	34	34	35	35	32	34	32	30	15	15	148	147
Kollokviumra nem kötelezett (szabadságolt, rendkiv. hallg.)	3	2	—	—	2	1	2	3	—	—	7	6
Jeles	1	5	5	1	7	7	4	—	5	5	22	18
Jó	18	10	12	9	6	7	12	8	6	6	54	40
Elégséges	7	4	9	4	6	1	7	6	4	4	33	19
Elégtelen egy tárgyból	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
Elégtelen két tárgyból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nem kollokvált egy tárgyból	—	1	3	4	3	2	1	—	—	—	7	7
Nem kollokvált két tárgyból	1	4	—	2	4	4	1	—	—	—	6	10
Nem kollokvált több tárgyból	—	6	5	14	4	10	5	12	—	—	14	42
Nem kollokvált egy tárgyból sem	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	1	3
Kilépett	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Meghalt	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Összesen	34	33	35	35	32	34	32	30	15	15	148	147

1938—1939. tanév:

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		V.		I—V.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Félév	36	36	27	27	32	33	27	30	27	27	149	153
Beiratkozott	36	36	27	27	32	33	27	30	27	27	149	153
Kollokviumra nem kötelezett (szabadságolt, rendkiv. hallg.)	4	5	—	—	2	2	2	1	—	—	8	8
Jeles	3	3	3	8	2	2	8	4	5	3	21	20
Jó	24	12	17	6	10	2	9	5	17	13	77	38
Elégséges	2	1	3	2	7	6	3	4	4	7	19	20
Elégtelen egy tárgyból	—	2	1	—	—	2	—	—	—	—	1	4
Elégtelen két tárgyból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nem kollokvált egy tárgyból	2	6	—	2	3	1	1	—	—	—	6	9
Nem kollokvált két tárgyból	—	2	3	1	2	4	1	4	—	—	6	11
Nem kollokvált több tárgyból	—	2	—	7	6	9	2	7	—	—	8	25
Nem kollokvált egy tárgyból sem	—	3	—	1	—	5	1	5	1	4	2	18
Kilépett	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meghalt	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Összesen	36	36	27	27	32	33	27	30	27	27	149	153

Az 1938/39. tanév második felében feltűnően rosszabbodott a tanulmányi eredmény. Menti részben az ifjúságot, hogy

ebben az időben a hallgatók egy része katonai szolgálatot teljesített, másik része pedig sokat mulasztott, sok időt eltöltött katonai ügyeinek igazításával.

A vizsgálatok eredményével nagyjában meglehetünk elégedve.

Az 1937—38. tanévben:

1. Minősítő vizsgára állott két alkalommal $21+12=33$ jelölt, valamennyi felvételt nyert a II. évfolyamra két jelölt azonban figyelmeztetést nyert, hogy az I. félévben jobb előmenetelt kell tanusítaniok, különben tovább nem tanulhatnak. 2. Alapvizsgát tettek három szesszióon 33-an; jelesen képesített: 7, jól: 8, elégségesen: 13, javítóvizsgára utasítva: 59. 3. Teológiai szakvizsgálatot tettek három vizsgaszakon: 27-en, jelesen vizsgázott 2, jól: 7, elégségesen: 13, javító vizsgálatra utasítva: 5.

Az ötödévesek vizsgálatán 10 jelölt közül 5 jelesen, 3 jól és 2 elégségesen képesítettet.

E tanévben egyszer volt vallástanári vizsga, melyen Bányai Ferenc dési és Balázs József nagyenyedi hitoktató s. lelkész aai nyertek képesítést.

Az 1938—39. tanévben:

Minősítő vizsgálatra állott $16+17$, összesen 33 első évet végzett jelölt, mind minősítették, közülök 3 azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha nem érnek el jobb eredményt, a II. félévben töröltetnek a hallgatók közül. 2. Alapvizsgálatot 3 ízben tartottak, melyekre 38 jelölt állott elő. Jelesen vizsgázott 5, jól: 8, elégségesen: 16, javítóvizsgálatra utasítva: 9 hallgató. 3. Szakvizsgára jelentkezett 3 ízben 26 jelölt; jeles képesítést nyert 1, jót 11, elégségeset 12, 2 jelölt javítóvizsgálatra utasított. 4. Első lelkészképesítő vizsgálatot tett 22 ifjú, jelesen képesítve: 4, jól: 12, elégségesen 6. 5. Második lelkészképesítő vizsgálatra állottak 17-en, jól képesítve 5, elégségesen 12.

Középiskolai vallástanári vizsgálatot tettek: Geréb Pál kolozsvári, Horváth István temesvári, Morvay Pál brassói és Tóth Imre kolozsvári s. lelkész aai.

A fakultásnak, de lelkészképzésünknek is egyik legnagyobb próbája volt az elmúlt két tanév alatt az V. évfolyam

kérdése, amely már három éves múltra tekinthet vissza. Most már itt az ideje, hogy e kérdésben minden irányban, felhasználva a három év tapasztalatait, véglegesen döntsön az ehker. közgyűlés bölcsessége.

Igazgatótanácsunk mindent megtett, hogy a múlt közgyűlés 33. sz. e tárgyban hozott határozatának minél teljesebben eleget lehessen tenni. Meg kell állapítanunk, hogy a kezdet szokott nehézségein túl, rajtunk kívül álló körülmények következtében egyik tanévben sem lehetett elvégezni az előírt munkatervet, és a kedvezőtlen külső körülmények között több átmeneti intézkedést kellett tenni Igazgatótanácsunknak.

Az 1937/38. tanévben okt. 15-én a Bethlen-kollégiumban a gazdasági iskolával kapcsolatban nyílt meg az V. évfolyam, majd december 1-én az ebker. közgyűlési intézkedés szerint visszatértek a hallgatók a fakultásra, Kolozsvárra, május 1-én ismét elmentek Nagyenyedre a hallgatók, ahol június 16-áig kellett volna tanulmányozniok, azonban a földművelésügyi miniszter úr 138.144—1938. sz. rendeletével megtiltotta az V. évfolyamnak a csombordi gazdasági iskolában való tanulmányozását, így kénytelenek voltunk május 28-án vizsgákig haza bocsátani a hallgatókat. E tanévben még 25-ös csoportokban lementek a fakultás I—IV. éves hallgatói is a Bethlen-kollégiumba 14—14 napi tartózkodásra. Az eddigi tapasztalatok azt mutatták, hogy e látogatásokkal nyert értékek nem állanak arányban azzal a nehézséggel, amit e tanulmányi utak a fakultás életrendjében és a tanítás és tanulmány nyugodt, egyenletes munkájában kétségtelenül okoztak.

A földművelésügyi minisztérium rendelkezését intervenciók soraival sem lehetett visszavonadni, de a gazdasági iskola existenciális nehézségei miatt is az 1938/39. tanévben már a fakultáson történt az V. éves hallgatók gazdasági kiképzése is. Kényszerítő körülmények folytán párhuzamosan a teológiai oktatással négy hét alatt folyt le a gazdasági kiképzés, amit az Erdélyi Gazdasági Egylet elnöksége tett lehetővé, amiért őket e helyről is illesse hála és köszönet.

Hogy a hallgatók elhelyezhetőek legyenek, a fakultás 3 tanári család részére új otthont épített, így az ő lakásaik felszabadulván, tantermek, internáusi helységek, könyvtár, stb. céljaira átalakítva, a nagy zsúfoltságot lényegesen enyhítették.

Igazgatótanácsunk úgy érezte, hogy az V. évfolyam kérdését nem lehet kellő bölcsességgel megoldani, csak úgy, ha az nem külön, hanem az egész theológiai oktatás reformálásának keretében történik meg; ezért útasította a theol. fakultás előjárósági és tanári karát, hogy erre vonatkozólag is tegye meg javaslatait. Igazgatótanácsunk erre vonatkozóan is előterjesztést fog tenni a főtiszt. és mélt. ehker. közgyűlésnek.

Theológiai tanáraink nevelői munkásságáról, irodalmi működésükről a legnagyobb dicséret hangján kell megemlékeznünk. Igazgatótanácsunk nagy jelentőséget tulajdonít annak a szépen kibontakozó nevelői munkának, mellyel a professzorok egyénenként is közel igyekeznek férközni a hallgatók lelkéhez. A bibliai órákon kívül e célt szolgálták a konviktusban tartott közös vacsorák, szeretetvendégségek, s a szombati nap is üresen maradt arra a célra, hogy a hallgatók a szemínáriumi munkálatokra készülhessenek és arra is, hogy a professzorok a vállalkozókkal kirándulásokra menjenek, ahol kedves alkalmat nyertek a közvetlen, baráti találkozásra és eszmecserére.

A tanárok — igen értékes irodalmi működésükön, az akadémiai Istentiszteletek tartásán kívül — az egyházkerület minden munkájában mint vezérmunkások alázatos örömmel vették ki a maguk részét.

Egyházkerületünk Isten iránti hálával, boldog büszkeséggel és megelégedéssel figyelheti féltett főiskolája munkáját.

Jelentésünket azzal a hő kívánsággal zárjuk, hogy az atyák bölcsessége találja meg a helyes és bölcs utat a fakultás tanulmányi rendjének a mai nehéz világ követelményeinek megfelelő szabályozására.

II. Középiskolák.

Az elmúlt két tanévben középiskoláink számában nem történt semmi változás. A régi keretben működtek. A brassói kereskedelmi iskola, ha ideiglenesen is, visszakapta nyilvánossági jogát és a mult tanév végén elnyerte annyi visszautasítás után az alsó tagozat fokozatos kiépítésének jogát, amely örvendetes tény bizonyára döntő hatással lesz fejlődésére, tanulói létszámára.

Mindenik iskola nyilvánossági joggal működött; igen súlyos nehézségek között is meg nem lankadó hűséggel töltötték be feladatukat.

Középiskoláink vezetőségeiben az elmúlt két év alatt a következő változások történtek:

1938 október 22-én meghalt a marosvásárhelyi kollégium nagyérdemű főgondnoka, dr. Bernády György aa. Nem itt van annak helye, hogy a nagy államférfinak, az itteni magyarság hivatott vezérrepresentánsának érdemeit méltassuk, de e helyen is Isten iránti hálával kell elismernünk, hogy főgondnoki minőségében olyan vezetője volt a marosvásárhelyi alma maternek, hogy méltó volt nagy elődeihez, de méltó volt a mai nehéz idők legfelfokozottabb követelményeihez is. Igazi kálvinista volt, küzdelmei, fáradságos tetet-lelket őrlő munkái között a kollégium ügyeinek intézése lelki felüdülést és kielégülést jelentett számára. Az alma mater szolgálatát szent feladatnak tartotta. A legsúlyosabb időkben volt vezér. Nem volt olyan kicsi vagy nagy, gazdasági vagy pedagógiai, didaktikai kérdés, amellyel alaposan ne foglalkozott volna és bölcs, higgadt, de erélyes intézkedését meg ne tette volna. Amellett minden kollégiumi munkás ügyét, baját szíve szeretetével vállalta, mint jó családapa, magára.

Áldott emlékét csak erősíteni fogja az idők múlása.

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó kollégium Kiss Albert esperes, előljárósági tag aában egyik legértékesebb munkását veszette el. Sok megbízatása, teendői között is egy percre sem lankadt el az érdeklődése, nem fáradt meg munkáló keze szívből szeretett alma matere iránt.

Lemondás folytán váltak ki az előljáróságból: Kónya Kálmán, a Székely Mikó kollégiumnak nagyérdemű főgondnoka, aki idős korára való hivatkozással, 1939. július 5-én lemondott főgondnoki tisztségéről. A kollégium előljárósága fájó szívvel, de tiszteletreméltó indokai előtt meghajolva, kénytelen volt lemondó szándéka előtt meghajolni.

Amidőn most a hű és bölcs vezértől mély tisztelettel búcsút veszünk, ismételten megköszönjük Istenünknek azt a nagy áldását, amit e hűséges, bölcs, nemes lelkű férfinak szívéen és munkásságán keresztül küzdő egyházunknak adott. A Székely Mikó kollégium történetében el nem halványuló betükkel van beírva működése.

A zilahi Wesselényi-kollégium ellőjárósági tagságáról súlyos betegségére való tekintettel Máthé Samu aa mondott le. A kolozsvári leányfőgimnázium előljáróságának kezdettől fogva lelkes

tagja, aki az intézet megteremtésének munkájában is igen nagy részt vett ki, Huszár Pálné báróné azért volt kénytelen lemondani, mert innen messzi birtokára költözött.

A megüresedett helyek betöltése a mostani egyházkerületi közgyűlés feladata lesz.

A kollégiumok vezetésében az elmúlt két tanévben nem volt változás, az igazgatók, gazdasági felügyelők a régi hűséggel állottak őrhelyeiken. Málnásy Károly aát, a Bethlen-kollégium érdemes igazgatóját kellett súlyos betegsége miatt több ízben helyettesíteni. Az 1939—40. tanévre a kényszernyugdíjazások következtében volt két kollégiumunknál is változás, de ez még nem tartozik mostani jelentésünk keretébe.

A tanári testületből elragadta a halál Simon Ferenc ny. szászvárosi kollégiumi igazgatót, Orbán Lajos ny. szászvárosi kollégiumi, később az Árvaház igazgató-tanárát, Firtos Ferenc, a szászvárosi kollégium ny. tanárát, Fangh Erzsébetet, a leányfőgimnázium ny. tanárnőjét és a zilahi kollégium ifjú helyettes tanárát, Szilágyi József aát. Legyen áldott emlékezetük.

Nyugdíjba vonult 65 éves korhatár betöltése következtében dr. Votiszky Elemér zilahi tanár aa. Lemondás folytán veszítettük el Orbánné Zágoni Piroska székelyudvarhelyi tanítónőképző intézeti r. tanárnőt.

Meghívás útján új rendes tanárok lettek: Szabó Árpád aa a Székely Mikó kollégium főgimnáziumánál, Szabó József a Székely Mikó kollégium főgimnáziumánál, Debreczy Sándor úgyancsak a Székely Mikó kollégium főgimnáziumánál, Boerné, Léber Margit és Királyné Csathó Anna a székelyudvarhelyi tanítóképző intézetnél.

Tanári testületeink létszáma:

1. A *kolozsvári* kollégiumnál volt az 1937—38. tanévben: 12 rendes, 9 helyettes, 7 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 12 rendes, 11 helyettes és 3 óraadó tanár.

2. A *marosvásárhelyi* kollégiumban az 1937—38. tanévben: 11 rendes, 8 helyettes, 6 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 11 rendes, 10 helyettes és 3 óraadó tanár.

3. A *nagyenyedi* kollégiumban az 1937—38. tanévben: 11 rendes, 5 helyettes és 3 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 11 rendes, 6 helyettes és 2 óraadó tanár.

4. A *sepsiszentgyörgyi* kollégiumban az 1937—38. tanévben: 10 rendes, 6 helyettes, 4 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 10 rendes, 5 helyettes és 5 óraadó tanár.

5. A *zilahi* kollégiumban az 1937—38. tanévben: 7 rendes, 8 helyettes, 2 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 7 rendes, 9 helyettes és 1 óraadó tanár.

6. A *kolozsvári* leányfőgimnáziumban volt az 1937—38. tanévben: 12 rendes, 8 helyettes, 7 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 15 rendes, 7 helyettes, 6 óraadó tanár.

7. A *marosvásárhelyi* leánygimnáziumnál volt az 1937—38. tanévben: 4 rendes, 3 helyettes, 3 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben szintén: 4 rendes, 3 helyettes és 3 óraadó tanár.

8. A *sepsiszentgyörgyi* leánygimnáziumnál az 1937—38. tanévben: 2 rendes, 5 helyettes és 3 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 2 rendes, 5 helyettes és 2 óraadó tanár.

9. A *brassói* középiskoláknál (leánygimnázium, kereskedelmi) működött az 1937—38. tanévben: 8 rendes, 3 helyettes és 9 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 8 rendes, 3 helyettes és 8 óraadó tanár.

10. A *nagyenyedi tanítóképző intézetben* volt az 1937—38. tanévben: 7 rendes, 9 helyettes, illetve segédtanár, 8 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 7 rendes, 9 helyettes (segéd) és 9 óraadó tanár.

11. A *székelyudvarhelyi tanítónőképző intézetnél* volt az 1937—38. tanévben: 10 rendes, 9 helyettes (segéd), 4 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 10 rendes, 9 helyettes és 5 óraadó tanár.

Volt tehát középiskoláinknál az 1937—38. tanévben: 94 rendes, 73 helyettes, 56 óraadó tanár, az 1938—39. tanévben: 97 rendes, 77 helyettes, 47 óraadó tanár.

Aggasztó a rendes tanárok számának csökkenése, amit nagyon súlyosbit, hogy 1939. szept. 1-ével 14 rendes tanárunknak kellett nyugalomba vonulni; az új törvény szerint, tanáraink 60 éves életkorban, vagy 35 éves szolgálati idejük betöltésével hivatalból nyugdíjazandók. E tanévet is csak sok intervenció után tudtuk velük befejeztetni. A legújabb (1939. nov. 4-ikén) megjelent középiskolai törvény ez intézkedést fenntartja, sőt a tornatanárok nyugdíjkorhatárát 57 évre teszi.

Középiskoláinknál 76 licencás és paedagógiai szemináriumot végzett olyan helyettes tanár működik, akik nyilatkoztak, hogy felekezeti iskolánál óhajtanak rendes tanárokként elhelyezkedni, ezért hajlandók lemondani állami tanszék optálásról, ha részükre külön capacitas-vizsgát engedélyez a közoktatásügyi kormány. Az ilyen vizsgák szervezését a nemzetnevelésügyi miniszter 1674—1939. sz. rendeletével engedélyezte, legutóbbi 12605. sz. (1939. okt. 23-ról kelt) felterjesztésünkben kértük a vizsga-sesszióknak 1940. év tavaszára való kitűzését.

A tanárképesítés a kétéves felső tanárképző intézetek felállításával új rendszerrel történik. Az új rendszer két évvel megtoldja a tanulmányozás idejét, viszont a végső vizsgai képesítésre (examen de capacitate) jobban előkészít, reméljük a capacitate vizsgát ezután biztosabb eséllyel és korábbi időben megszerezhetik tanárjelöltjeink. A felső tanárképző intézetbeli gyakorlat egyik évét felekezeti iskolai tanárok mellett is eltölthetik a jelöltek. Már voltak is ilyen beosztások. Felterjesztéssel élünk, hogy a felső tanárképző-intézetekbe megfelelő százalékban kisebbségi jelöltek is vétessenek fel. A nemzetnevelésügyi minisztérium 28388.39 számú rendelete a felveendő kisebbségi jelöltek számát 20%-ban szabályozta.

A kolozsvári és kisebb mértékben a bukaresti református főiskolai diák-otthonban, igyekeztünk tanárjelöltjeink tanulmányozási lehetőségeit és megélhetésüket biztosítani.

Iskoláink népessége a következő volt:

1. Liceumok (főgimnáziumok)

1. Kolozsvár	1937/38 tanévben :	349,	1938/39-ben :	357
2. Marosvásárhely	„ „	350,	„ „	346
3. Nagyenyed	„ „	222,	„ „	208
4. Sepsiszentgyörgy	„ „	227,	„ „	247
5. Zilah	„ „	176,	„ „	171
6. Leányfőgimnázium	„ „	328,	„ „	334
	Összesen :	1652,		1663

2. Gimnáziumok

1. Marosvásárhely	1937/38 tanévben :	195,	1938/39-ben :	182
2. Sepsiszentgyörgy	„ „	101,	„ „	126
3. Brassó	„ „	111,	„ „	117
	Összesen :	407,		426

3. *Tanítóképzők*

1. Nagyenyed	1937/38 tanévben: 173,	1938/39-ben: 185
2. Székelyudvarhely	„ „ 312,	„ 290
	Összesen: 485,	475

4. *Kereskedelmi iskolák*

1. Brassói fiú	1937/38 tanévben: 37,	1938/39-ben: 29
2. Női tanfolyam	„ „ 22,	„ 41
	Összesen: 59,	70

Beiratkozott tehát egyházkerületünk középiskoláiba:

az 1937/38 tanévre 2603 tanuló,
 az 1938/39 tanévre 2634 tanuló.

1936—37. tanévben 2635 volt a beírt tanulók száma.

A tanulók vallás szerinti megoszlása:

1. Református	1937/38 tanévben: 2135,	1938/39 tanévben: 2167
2. Evangélikus	„ „ 81,	„ „ 81
3. Unitárius	„ „ 119,	„ „ 124
4. Róm. kath.	„ „ 273,	„ „ 261
5. Zsidó	„ „ 1,	„ „ 1

Öt kollégiumunk mellett internátus is működött a főgimnáziumokkal kapcsolatosan. A marosvásárhelyi leánygimnázium tanulói a Bethlen Kata internátusban, a leányfőgimnázium tanulójának egy része a Szeretetházban volt elhelyezve, a sepsiszentgyörgyi leánygimnáziummal kapcsolatosan is működött internátus, a brassói leánygimnázium tanulói a brassói Szeretetházban nyertek elhelyezést.

Az internátusok a régi keretben működtek, igyekeztek a fenntartók a követelt átalakításokat az anyagi lehetőségek határára belüli elvégezni. A Bethlen Kata internátussal szemben emeltek az állami közegek kifogásokat. A fenntartó Nőegylet Igazgatótanácsunk és a marosvásárhelyi egyházközség segítségével elhárította a komolyabb veszedelmet s az egész ügy rendezése, az internátus kibővítése, átalakítása munkában van.

Az internátusok népessége:

1. Kolozsvárt internátusunkat 5 segédfelügyelővel László Dezső aa. vezette, 6 paedagógus-tanárjelölt is részt vett a munká-

ban. A létszám 120 volt, a kapcsolatos főiskolai internátusban 56. Az 1938—39. tanévben 128, illetve 53 volt a létszám. 8 kereskedelmi iskolai tanuló is itt nyert lakást és ellátást.

2. A marosvásárhelyi kollégium internátusát Spániel Vincze aa. vezette 5 segédfelügyelővel. A létszám 1937—38-ban 111, az 1938—39. évben 118 volt.

3. A Bethlen-kollégium internátusát Deák Ferenc r. tanár aa. vezette 4 segédfelügyelővel. A főfelügyelő az intézet rektorprofesszora. Létszám 1937—38-ban 144, az 1938—39. tanévben 136.

4. A sepsiszentgyörgyi kollégium internátusát Andrási Tivadar aa. vezette 4 segédfelügyelővel. Létszám 1937—38-ban 132, 1938—39-ben 158.

5. A zilahi kollégium internátusát Nagy Ottó r., majd Székely Béla h. tanár vezette 2, illetve 3 segédfelügyelővel. A létszám 1937—38-ban 99 volt, az 1938—39-évben is év elején 99.

6. A sepsiszentgyörgyi leánygimnázium internátusában két, majd 4 h. tanárnő látta el az internátusi felügyeletet. A bennlakók száma 1937—38-ban 57, 1938—39-ben 80.

7. A tanítóképzőintézet internátusát, Juhász Albert aa. vezette, az 1937—38. tanévben 150, az 1938—39. tanévben 164 volt a létszám.

8. A tanítónőképző internátusát Czirják Hermin tanárnő vezette 6 segédfelügyelő tanárnővel. A bennlakók száma 1938—39-ben 208 volt.

A brassói kereskedelmi liceum is gondoskodott a fiú tanulók ellátásáról a szeretetházi étkezéssel kapcsolatban.

A bennlakások mellett konviktusok is működtek. Minden nehézség mellett is az volt a cél, hogy a szükséges tápláló és elegendő ételminél olcsóbban tudják adni.

A díjak nem változtak lényegesen, a bennlakási díjak 2000—3000 lei, a konviktusi díjak 5000—8000 lei között váltakoztak iskolánként.

Az iskolák tandíj-, bennlakás- és konviktusi díjak elengedésével, ösztöndíjakkal az utóbbi évben 4,182.131 leivel segélyezték a bennlakókat, mindazáltal az utóbbi tanév végén másfélmilliónál több dijhátrálék mutatkozott intézeteinknél; amely hátráléknak ha egy része be is foly a következő iskolai év elején és folyamán, olyan nagy összeg marad, amivel alig tudnak megbirkózni az intézetek pénztárai.

A díjak behajtásánál szükséges lesz a legszigorúbb eljárás.

Középiskoláinkban a tanévet a módosított rendelkezések szerint szept. 9-én kezdték meg és a nemzetnevelésügyi minisztérium 60930—38. sz. rendelete szerint a VIII. osztályban május 20-án, a többiekben május 30-án ért véget a tanítás. Azután vizsgálatok voltak. E tanévben a nemzetnevelésügyi minisztérium 144.940. sz. rendelkezése szerint be kellett vezetni a tanulók egyéniségének tanulmányozását. Az 1938—39. tanévben szept. 15-én nyílt meg a tanév. E tanévre a nemzetnevelésügyi miniszter úr 139.688—39. számú szeptember 10-én kelt rendeletével új órabeosztást rendelt el; jelentékenyen leszállítva a heti óraszámot.

A változó tanterv következtében főleg anyagi okokból a középiskoláinknak kellő időre megfelelő tankönyvekkel való ellátása csaknem kivihetetlen. Még fokozottabb anyagi fedezeteket kell keresnünk, hogy ez elsőrendű szükségletet kielégíthessük.

A tanterv nehézségeinek, az előírt túl nagy anyag-feldolgozásának nehézségeit igyekeztek a tanári karok csökkenteni. A módszeres értekezlet jegyzőkönyvei hozzáértő munkáról tanuskodnak.

A tanulmányi eredmény legfeljebb közepesnek mondható.

A főgimnáziumok tanulmányi statisztikája:

1. *Kolozsvári* fiúfőgimnázium: Az 1937—38. tanévben vizsgázott 341 tanuló. Átment 229 (67.35%), javítóra bukott 90 (26.39%), ismétlő lett 22 (6.46%).

Az 1938—39. tanévben vizsgázott 353 tanuló, átment 256 (72.53%), javítóvizgára utasított 85 (24.08%), ismétlésre bukott 12 (3.39%).

2. *Marosvásárhelyi* fiúfőgimnáziumban 1937—38. tanévben vizsgázott 337, átment 247 (73.29%), javítóra bukott 80 (23.74%), ismétlésre 10 (2.97%). Az 1938—39. tanévben vizsgázott 339, átment 251 (74.02%), javítóra utasítva 79 (23.30%), osztályismétlésre utasítva 9 (2.68%).

3. *Nagyenyedi* fiúfőgimnáziumban az 1937—38. tanévben vizsgázott 215, átment 166 (77.21%), javítóvizgára utasítva 39 (18.14%), osztályismétlésre utasítva 10 (4.65%); az 1938—39. tanévben vizsgázott 205 tanuló, átment 158 (77.07%), javítóvizgálatra utasítva 35 (17.07%), osztályismétlésre utasítva 12 (5.86%).

4. *Sepsiszentgyörgyi* fiúfőgimnáziumban az 1937—38. tanévben vizsgázott 223 tanuló, átment 171 (76.69%), javítóvizgára bukott 49 (21.97%), osztályismétlésre utasítva 3 (1.34%); az

1938—39. tanévben vizsgázott 244, átment 176 (72.11%), javítóvizsgálatra bukott 58 (23.77%), osztályismétlésre bukott 10 (4.12%)

5. *Zilahi* fiúfőgimnáziumunkban az 1937—38. tanévben vizsgázott 168, átment 115 (68.55%), javítóra bukott 50 (29.66%), osztályismétlésre utasítva 3 (1.79%); az 1938—39. tanévben vizsgázott 169, átment 130 (76.94%), javítóvizsgára bocsátva 32 (18.92%), osztályismétlésre utasítva 7 (4.14%).

6. *Kolozsvári* leányfőgimnáziumunkban az 1937—38. tanévben vizsgaköteles volt 321. Átment 275 (85.68%), javítóvizsgára bukott 36 (11.21%), osztályismétlésre utasítva 10 (3.11%); az 1938—39. tanévben vizsgára állott 326, átment 279 (85.61%), javítóvizsgára állott 38 (11.69%), osztályismétlésre utasítva 9 (2.70%).

Hasonló a leányfőgimnázium tanulmányi eredményéhez a leánygimnáziumok vizsgai eredménye.

Liceumainkban és gimnáziumainkban az évvégi vizsgákon kívül tartottak: I. I. osztályos felvételi vizsgát, V-ik osztályos felvételi vizsgát, a VIII. osztályt végzetek állami bizottságok előtt állottak bakkalaureátusi vizsgálatra.

Az V-ik osztályos felvételi vizsgálatoknál a nemzetnevelésügyi miniszter úr 1674—39. sz. rendelete szerint az a könnyítés lépett az utolsó tanévben életb, hogy a bizottság teljesen az iskola tanáraiból alakulhat, csak az elnököt küldi a nemzetnevelésügyi miniszterium.

Igazgatótanácsunk több ízben interveniált illetékes helyeken a bakkalaureátusi vizsgák ügyében. Kéréseink főképen arra irányultak, hogy a magyarul tanult tantárgyakból magyar nyelven történjék a felelés, a vizsgálóbizottságok tagjai tudjanak magyarul, és lehetőleg külön bizottság elé utaltassék a kisebbségi tanulók. Kértük, hogy felekezeti tanárok is neveztesenek ki a bizottság tagjai közé.

A minisztérium 13.339—1938., majd 28.389—39. sz. rendelkezése kimondja, hogy a természettudományokból és filozófiából jelöltjeink magyarul vizsgázhatnak.

A rendelet végrehajtásánál helyi nehézségek akadtak, minden esetben táviratilag kértünk intézkedést a minisztériumtól. Mint az alábbi kimutatások igazolják, tanulóink minden nehézség ellenére is egyre többen teszik le sikeresen e nehéz vizsgát.

1. I. osztályos felvételi vizsga:

	1937—38 tanév		1938—39 tanév	
	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott
1. Kolozsvári fiúfőgimnázium	56	51	86	86
2. Marosvásárbelyi „	60	60	74	69
3. Nagyenyesi „	38	37	48	48
4. Sepsiszentgyörgyi „	45	44	60	57
5. Zilahi	26	26	29	29
6. Kolozsvári leányfőgimnáz.	46	46	70	70

2. V. osztályos felvételi vizsga:

	1937—38 tanév		1938—39 tanév	
	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott
1. Kolozsvári fiúfőgimnázium	48	40	42	32
2. Marosvásárhelyi „	41	38	62	48
3. Nagyenyesi „	21	17	36	27
4. Sepsiszentgyörgyi „	29	28	25	25
5. Zilahi	31	20	24	17
6. Kolozsvári leányfőgimnáz.	49	39	58	47

3. Bakkalaureatusi vizsgák:

	1938 jún.			1938 okt.			1939 jún.		
	vizsgára állott	diplomát nyert	%	vizsgára állott	diplomát nyert	%	vizsgára állott	diplomát nyert	%
1. Kolozsvári fiúfőgimn.	17	10	58.82	13	5	38.46	31	21	67.74
2. Marosvásárhelyi „	23	8	34.78	16	7	43.75	31	16	51.61
3. Nagyenyesi „	16	11	68.75	5	2	40.—	14	4	28.57
4. Sepsiszentgyörgyi „	16	8	50.—	9	3	33.33	13	8	61.53
5. Zilahi	11	6	54.54	8	3	37.50	15	1	6.66
6. Kolozsvári leányfőgimn.	20	15	75.—	9	5	55.55	22	13	59.09

A vallásos nevelésre középiskoláink, megértvén a mai idők követelményeit, igen nagy gondot fordítanak. Igazgatótanácsunk is megtette a szükséges intézkedéseket, a tanári karok is hivatásuk magaslatán állanak. Igazgatótanácsunk előterjesztésére a nemzetnevelésügyi miniszter úr 80791—1938. sz. rendeletével hozzájárult, hogy minden iskolánkban a karácsonyi és húsvéti szünet előtti napon a tanítás felfüggesztessék és a tanulókkal vallásos nap tartassék. Több vallási konferencián, csoportokra oszolva tartanak a megbeszélések, melyeken a vallástanárokon kívül résztvesznek az előljáróság lelkészjellegű tagjai, városi lelkész aai. Az eddigi eredmény nagyon biztató. Nagyon gondos a konfirmációi előkészítés, több helyt az őszi és téli hónapokban külön ifjúsági istentiszteletet tartanak, perselyezésre nevelik az ifjúságot, a legtöbb helyt adakoztak az árvaháznak, szorványmisszióknak is. Több helyt a vallástanár aa. vezetése mellett belevonták a vasárnapi iskolák veeztésébe a felső osztályos tanulókat is. A precéseket megtartják, a tanítást imával és énekkel kezdik és végzik. Több helyt az ifjúsági imahetet is megtartották. Az Ifjú Erdélynek és az Én kicsinyeim című folyóiratok sok tanulónak járnak. Úrvasoraosztást is tartanak kollégiumainkban, amikor a tanári kar és tanuló ifjúság együtt járul a szent asztalhoz.

A reformáció emlékűnnepét mindenütt méltó keretben ünneplik iskoláink.

Az állampolgári és hazafias nevelés szellemében megfelelő ünnepi keretek között a nemzeti ünnepek megtartattak.

A tanulók magaviselete általában jónak mondható, mélyebb erkölcsi vétség megtorlására nem került sor. A súlyosabb büntetések oka legtöbbször a kötelességmulasztás, tekintélyrombolás hibájából váltak szükségessé. Az ifjúság egy része közönyös, kerüli a munkát, udvariatlan; a tanári karok az iskolán kívüli ellenőrzés eszközével javítanak az állapoton. Az osztályvezető tanárok meglátogatják a tanulókat a szülői lakásokon, több iskola szülői konferenciákat is tartott, így akarván az iskola és szülők viszonyát szorosabbra fűzni.

Nem szabad lankadnunk, közeledni kell célunkhoz: a református iskolákból olyan ifjúságnak kell kilépni az életbe, akinek lelkében élő hitté vált a bizalom Isten gondviselő, világkormányzó hatalmában, akik a mostani idők forrongó, ellentétes harcaiban tudják egyházukkal, fajukkal, hazájukkal szemben kötelezett-

ségüket, kötelelességeiket. Bátor, öntudatos, de alázatos és őszinte keresztyén, Krisztus-jellemű ifjúságnak lehet csak jövője.

Tanulóink között a takarékossgot, szövetkezeti eszméket megfelelő módon propagáltuk; felügyeltük, hogy a premilitaris oktatásban, céllövészetben, a gázvédelmi oktatásban, a hadi körházak segítségével az előírás szerint résztvegyenek.

Generális vizitáció volt:

1. A leányfőgimnáziumban 1938. márc. 21—24-ike között; itt főképen a református leánynevelés revíziója, egységessé tétele, a református társadalomnak e munka támogatására való bekapcsolására adott főtiszteletű Püspök úr és a püspökhelyettes aa. útbaigazításokat.

2. Tanítóképzőintézetünket 1939. ápr. 5. és 6-án látogatta meg főtiszt. püspök úr, ahol elsősorban a tanítóképző intézet új elhelyezésének kérdését beszélték meg az illetékesekkel.

3. Márc. 28—31. napjain a kolozsvári kollégiumban volt generalis vizitáció. Az anyagiakban küzködő kollégiumban a szellemi munka kiválóságát állapította meg a bizottság.

A jelentéseket Igazgatótanácsunk részletesen letárgyalta és útmutatásait, határozatait végrehajtásra közölte az előljáróságokkal.

Tanítóképzőintézeteinkben, egyházkerületeinknek e két féltett iskolájában, mindakét tanévben a leggoudosabb nevelői és oktatói munka mellett buzgó tevékenység volt: minden lehető megtörtént, hogy korszerű elméleti és gyakorlati tudással, felelősségtudattal felfegyverzett, hithű kálvinista tanítókat boesássanak ki az intézetek.

Az iskolai évet 1937—1938-ban a 136435—1937. sz. miniszteri rendelet értelmében szept. 8-án, 1938—39-ik iskolai évben szept. 15-én nyitották meg. A tanítást a nyolc osztályos átmeneti tanterv alapján kezdték meg, amelyet a nemzetnevelésügyi minisztérium 181189—38. sz. rendeletével módosított, melyben új órarend bevezetését tette kötelezővé. Meg kell itten is állapítanunk, hogy e tanterv elbirhatatlan megterhelést jelent a tanuló ifjúságra nézve.

A francia, latin nyelv tanítása csak károsan befolyásolja a román nyelv minél tökéletesebb elsajátíthatását.

Rendszeresítettett az V-ik osztályos kiválogató vizsga.

A tanterv okozta sok nehézségen, bizonytalanságon a tanári körök öntudatos munkája, az alapos, módszeres megbeszélések segítettek át.

Az 1938—39. tanévet új elemi iskolai törvény és új tanítóképzőintézeti tanterv, a képesítő vizsgák új rendje jellemzi.

Az új tanterv fő jellegzetessége, hogy a tanítójelöltet szoros kapcsolatba hozza a környezettel, amelyben élnie kell. Gyakorlatibb lett a tanterv (szövetkezeti ismeretek, szociális munka, falumunka, stb.). A tantárgyakat nevelési érdekkörök szerint csoportosítja (egészségre nevelés, tudományos nevelés, gyakorlati nevelés, valláserkölcsei, művészi nevelés). A gyakorlati kiképzés sokkal kidomborodóbb, a VIII-ik osztályban a gyakorlati órák száma már a felét teszi ki az óraszámoknak.

Az új tanterv bevezetésével sok nehézséget kellett a tanári karoknak elhárítani.

Mindazonáltal a tanulmányi eredmény megfelelő.

A tanítóképzőintézetben az 1937—38. tanévben 178 tanuló vizsgázott, átment 142 (79.99%), javítóvizsgára utasítva 30 (16.29%), osztályismétlésre utasítva 6 (3.72%); az 1938—39. tanévben 161 tanuló vizsgázott, átment 135 (83.36%), javítóvizsgára bukott 17 (10.87%), osztályismétlésre bukott 9 (5.77%).

2. A tanítónőképző intézetben az 1937—38. iskolai évben vizsgázott 304, átment 258 (84.87%), javítóvizsgára bukott 43 (14.15%), osztályismétlésre bukott 3 (0.98%); az 1938—39. tanévben vizsgázott 288, átment 247 (85.77%), javítóvizsgára bukott 36 (12.50%), osztályismétlő 5 (1.73%).

Az 1938—39. tanévben tartott I. osztályos felvételi vizsgára állott a tanítóképző intézetben jelentkezett 26 tanuló, átment 25, a tanítónőképző intézetben 36 tanuló jelentkezett, mind sikerrel vizsgázott.

Az V-ik osztályos felvételi (kiválóató) vizsgálatra jelentkezett a tanítóképző intézetben 29, átment 25, a tanítónőképző intézetben jelentkezett 44 tanuló, sikerrel vizsgázott 34 tanuló.

A tanítóképesítő vizsgát az 1937—38. tanévben a nemzetnevelésügyi miniszter úrnak a vizsgálatok előtt kiadott 95.382—38. sz. rendelete szerint tartották meg 1938 júniusában. Újítás volt; hogy a disszertáció töröltetett, viszont tárgyúl felvették: az ének és a gazdasági gyakorlatok.

A tanítóképző intézetben 22 jelölt bocsáttatott vizsgára, sikerrel vizsgázott 16 (72.72%), megbukott 6 (27.28%). A tanítóképző intézetben 52 jelölt állott vizsgára, sikerrel vizsgázott 24 (46.15%), elbukott 28 (53.85%).

Az 1938—39. tanév végén ismét új rend szerint, a nemzetnevelésügyi miniszter úr 32555 és 100735—39. sz. rendeletei alapján tartattak a képesítő vizsgák. (Eszert töröltetett az írásbeli vizsga anyagából a mennyiségtan, a magyarnyelvi feladat csak paedagógiai tárgyú lehet.) A szóbeli vizsga teljesen más, az eddigi convorbire helyébe az összes elméleti tárgyakat felveszi, de mellőzi a kézügyességi tárgyakat. Két (egy román és egy magyar nyelvű) mintatanítást is előír. Sajnos, e rendelkezés április hó közepén, a vizsgák küszöbén érkezett. A tanítóképző intézetben vizsgára állott 15 jelölt, sikerrel vizsgázott 12 (80%), visszautasított 3 (20%), a tanítónőkészítő intézetben vizsgára állott 47 jelölt, oklevelet nyert 31 (65.95%), elbukott 16 (34.05%).

Az eredmény még jobb lenne, ha a képesítő vizsga rendszere nem volna annyi módosító változtatásnak alávetve.

Mind a két intézetben a zenei nevelés igen kitünő, mint azt a kántorképesítő vizsgálatok eredményei is mutatják.

A nagyenyedi tanítóképző intézetben az 1937—38. tanévben rendes és rendkívüli kántorképesítő vizsgálatok tartottak. A rendkívüli kántorképesítő vizsgát 1938 április 6—június 27-ig tartó előkészítő tanfolyam előzte meg.

A rendes kántori vizsgán 16 jelölt közül 15 vizsgázott sikerrel, (köztük 3 kitünő, 6 jeles eredménnyel).

A rendkívüli vizsgán 24 jelölt közül sikerrel vizsgázott 22, két jelölt javítóvizsgálatra útasított.

Az 1938—39. tanévben rendes kántorképesítőre állott 14 jelölt, mind sikerrel vizsgázott.

A tanítónőkészítő intézetben az 1937—38. tanév végén vizsgára állott 17; az 1938—39. tanév végén 27 jelölt, valamennyi sikerrel vizsgázott.

1938 november 2—10. napjain folytak le a tanítóképző intézetben a romániai református, magyar evangélikus és unitárius tanítók és tanítónők *véglegesítő vizsgái*. Itt ismét újítások voltak a vizsgarendben. Figyelembevétellett a benyújtott inspekciós jegyzőkönyvek alapján a jelölteknek iskolán kívüli vezetői tevékenysége is, még pedig súlyos számítással az eredmény megállapításánál. A szóbeli tárgyak közül töröltetett a vallástan, a természetrajz, természettan és mennyiségtan közül szabadon választhat a jelölt. A vizsgára kötelezett több mint száz jelölt közül 44-en jelentek meg (17 tanító és 27 tanítónő), közülök sikerrel letette a

vizsgát 32 (72.72%). Igazolatlan távolmaradás miatt 48-at minősített megbukottnak a bizottság.

Bár igazgatótanácsunk kellő időben és módon bő útbaigazításokkal többször felhívta e fontos, egzisztenciális vizsgára az illető tanítók figyelmét, még sokan vannak, akik nem veszik kellő komolysággal a készülést.

A vizsga eredményét a nemzetnevelésügyi miniszter úr 232.867—38. sz. rendeletével jóváhagyta, így az átment tanítók végleges minőségű tanítókká inkadráltattak.

Középiskoláink tanárai az elmúlt két év alatt is figyelemreméltó irodalmi munkásságot fejtettek ki, jónevű írók is vannak soraikban, szívesen látnók ha többen foglalkoznának paedagógiai és didaktikai téren is.

Jelentős szerepet fog vinni e téren is a megalakult református egyházkerületi tanári értekezlet, amely Nagy Endre elnök, Dóczy Ferenc alelnök és Csefő Sándor ügyvezető alelnök és Pogány Albert főtitkár aával az élén jelentős és sok irányú kezdeményezéseket tett már eddig is, ellenére az idők mostohaságának.

Istené a kegyelem, mienk a hálaadás, tanárkarainkat, igazgatóinkat illeti az elismerés, hogy az elmúlt két tanév alatt középiskoláink a súlyos időkben is méltón megállották helyüket.

III. Elemi iskolák.

Az elmúlt két év alatt elemi iskoláink helyzetében lényeges változások történtek.

Igazgatótanácsunk a legnagyobb erőfeszítéseket tette, hogy a rendezetlen helyzetű iskolák ügyét döntésre vigye, a nyilvánossági jog nélkül működő iskolák nyilvánossági jogát megszerezhesse. Készséggel elismerjük, hogy különösen az utóbbi tanévben, a kisebbségi „statutum” megjelenése óta, a nemzetnevelésügyi minisztérium, elsősorban A. Caliani vezérigazgató úr igyekszik minél gyorsabb ütemben intézni ilyen kéréseinket. Igen hathatós segítséget nyújtott e téren a kisebbségi minisztérium közbejárása is.

Eldöntetlen helyzetű iskolánk már csak 28 van.

1937. november 1-től a következő iskolák kaptak nyilvános jogú működési engedélyt:

1. Marosvécs (191906—34), 2. Holtmaros (193676—34), 3. Tasnád (126817—35), 4. Lecsmer (187594—35), 5. Érkőrös (187596—35), 6. Magyargoroszló (126829—35), 7. Marosnagylak (90350—38), 8. Mezőkeszű (228264—38), 9. Kisdoba (186716—35), 10. Krasznamihályfalva (126834—35), 11. Bogdánd (186714—35), 12. Lupény (6556—35), 13. Uzon (203254—38), 14. Feketelak (228260—38), 15. Magyaró II. (20980—39), 16. Radnótfája (27760—39), 17. Monó (79256—39), 18. Magyarkeczel (77835—39), 19. Zilahi óvoda (79259—39), 20. Kraszna (75560—39), 21. Szilágypanit (77836—39), 22. Magyardécse (67521—39), 23. Szilágyssomlyó (67527—39 és 127590—39), 24. Kisiklód (39484—39), 25. Székelykeresztúr (67525—39), 26. Nagyölyves (67529—39), 27. Pusztakamarás (67084—39), 28. Somkerék (39480—39), 29. Kolozsborsa (67523—39), 30. Bádok (67086—39), 31. Nagysajó (59855—39), 32. Szentmáté (59853—39), 33. Dicsőszentmárton ((38303—39), 34. Menyő (98300—39), 35. Retteg (39476—39), 36. Csombord (94298—39), 37. Szolnokháza (96414—39), 38. Dombos (98630—39), 39. Szőkefalva (118415—39), 40. Vörvölgy (8211—39), 41. Szilágyzovány (81419—39), 42. Szilágynagyfalva

(75566—39), 43. Érszöllős (94110—39), 44. Jód-Ratosnya (84346—39), 45. Érszakácsi (94109—39), 46. Kékes (83506—39), 47. Keresztvár (116778—39), 48. Zilah (75564—39), 49. Nagyenyed (13320—39), 50. Héjjasfalva (92140—39), 51. Kide (123202—39), 52. Mezőpagocea (125922—39), 53. Szilágyszeg (180737—39), 54. Magyarcsaholy (126851—39).

Jelenleg 202 iskolánkknak van meg a nyilvános jogú működési engedélye.

Csak működési engedélyt kaptak, nyilvánossági jogukat megtagadta a minisztérium a következő iskoláknak:

1. Nagyalambfalva (152497—37 és 100450—39), 2. Magyarvalkó (85217—38), 3. Almásmálom (215740—37), 4. Székelyszentiván (34822—38 és 17121—39), 5. Marosgombás (207152—37), 6. Meggyesfalva (200737—37), 7. Kővárhosszúfalú (54239—38), 8. Aldoboly (196476—38), 9. Ördöngösfüzes (67246—38 és 39482—39), 10. Erdőfüle (903332—38), 11. Árpástó (1800—38), 12. Seprőd (103234—38), 13. Málnás (124256—38), 14. Tordaszentlászló (145059—38), 15. Farnos (160915—38), 16. Székelyboós (226064—38), 17. Erdőcsinád (226056—38), 18. Székelytompá (226062—38), 19. Hodgya (224654—38 és 39498—39), 20. Egrespatak (228296—38 és 75556—39), 21. Alsótök (228262—38), 22. Nyárádselye (65636—39), 23. Székelymuzsna (39470—39), 24. Magyarfodorháza (59833—39), 25. Felsőtök (59850—39), 26. Nyárádszentanna (3946—39), 27. Magyarókereke (39474—39), 28. Kendilóna (59829—39), 29. Esztény (71536—39), 30. Hagymáslapos (96416—39) és (127586—39), 31. Bodola (93566—39), 32. Nagymon (96412—39), 33. Kusaly (96413—39), 34. Lele (96415—39), 35. Szilágyerked (96411—39), 36. Bun (32854—39), 37. Alamor (93345—39), 38. Andrásfalva (62616—39), 39. Szék (37496—39), 40. Kendő (38341—39), 41. Hosszúfalú (22937—39), 42. Unoka (35018—39), 43. Kérő (70138—39), 44. Apanagyfalú (39464—39), 45. Alsófelsőszentmihály (53997—39), 46. Sepsibodok (22933—39), 47. Magyarsülye (87026—39), 48. Székelybere (102640—39), 49. Bethlenszentmiklós (83512—39), 50. Melegföldvár (92148—39), 51. Sztána (83508—39), 52. Mezőzáh (89422—39), 53. Sámsond (102638—39), 54. Magyarózd (93073—39), 55. Nagykele (111085—39), 56. Óraljaboldogfalva (86784—39), 57. Magyarpalatka (84342—39), 58. Szentmargita (83510—39), 59. Oroszfája (92758—39), 60. Magyarvalkó (105733—39),

61. Harasztkerék (118368—39), 62. Galac 70102—39), 63. Katona (136235—39).

Egyházkerületünknek 114 iskolája nélküli ezidőszerint a nyilvánossági jogot.

Új iskola megnyitási engedélyt nyertek: 1. Varsolc (113820—39, régebben bezárva), 2. Braila (70102—39, régebben bezárva), 3. Magyarberéte (146372-39), 4. Magyarfráta (715-39). Bucuresti (144962—39).

Új tanerő beállítását engedélyezte a minisztérium: 1. Brassó VII. (217931—37), 2. Nagyszeben IV. (59250—38), 3. Szék III. (135450—38), 4. Aranyosegerbegy III. (200865—38), 5. Nagykend III. (175418—38), 6. Póka II. (226060—38), 7. Mezőkeszű II. (228264—38), 8. Székelykeresztúr II. (246973—38), 9. Somkerék II. (1136—39), 10. Somosd III. (78498—39), 11. Székelyabod II. (112206—39), 12. Magyaró V. (59861—39), 13. Kémer II. (75558—39), 14. Mezősámsond II. (112203—39), 15. Mezőmadaras IV. (112204—39), 16. Vajdaszentivány II. (108072—39), 17. Disznajó III. (121304—39), 18. Harasztkerék III. (91344—39), 19. Magyarfülpös II. (108074—39), 20. Tancs IV. (91344—39), 21. Aranyosgyéres IV. (146178—39), 22. Makfalva IV. (158157—39), 23. Medgyes V. (156703—39), 24. Lupény III. (150965—39), 25. Sepsiszentgyörgy V. (157244—39).

Egyházközségeink figyelme számtalan helyt a felekezeti iskola felé fordult, új hitvallásos iskolát akarnak, meglévő iskolájukat pedig több tanerőssé fejleszteni. E célból áldozatokat is örömmel vállaltak. Új iskolák építésére, új tantermek beállítására, jelentősebb átalakításokra az elmúlt két év alatt a következő összegeket adták pénzben és közmunkában:

1. Szék	—	—	—	—	—	—	—	—	150.000
2. Kolozsvár	—	—	—	—	—	—	—	—	830.000
3. Magyarfráta*	—	—	—	—	—	—	—	—	80.000
4. Vajdakamarás*	—	—	—	—	—	—	—	—	115.000
5. Mócs*	—	—	—	—	—	—	—	—	16.000
6. Kisborosnyó	—	—	—	—	—	—	—	—	11.000
7. Erdőfüle	—	—	—	—	—	—	—	—	78.144
8. Köpecz	--	—	—	—	—	—	—	—	38.565
9. Búzásbocsárd*	—	—	—	—	—	—	—	—	133.648
10. Somkerék	—	—	—	—	—	—	—	—	18.000

A *-gal jelöltek új iskolát akarnak nyitni.

11. Bukarest*	—	—	—	—	—	—	—	2,500.000
12. Braila*	--	—	—	—	—	—	—	80.000
13. Székelytompá	—	—	—	—	—	—	—	65.000
14. Makfalva	—	—	—	—	—	—	—	656.700
15. Harasztkerék	—	—	—	—	—	—	—	28.758
16. Seprőd	--	—	—	—	—	—	—	85.000
17. Dombos	—	—	—	—	—	—	—	250.000
18. Fehéregyháza	—	—	—	—	—	—	—	194.708
19. Medgyes	—	—	—	—	—	—	—	126.127
20. Vajdaszentivány	--	—	—	—	—	—	—	442.415
21. Disznajó	—	—	—	—	—	—	—	20.255
22. Magyaró	—	--	—	—	—	—	—	60.000
23. Lőrincfalva	—	—	—	—	—	—	—	70.000
24. Medgyesfalva	—	—	—	—	—	—	—	300.000
25. Maroskeresztúr	—	—	—	—	—	—	--	29.315
26. Somosd	—	—	—	—	—	—	—	16.075
27. Aranyosgyéres	—	—	—	—	—	—	—	110.734
28. Aranyosegerbegy	—	—	—	—	—	—	—	168.108
29. Székelykeresztúr	--	—	—	—	—	—	—	385.961
30. Nagyalambfalva	—	—	—	—	—	—	—	146.160
31. Krasznarécse	--	—	—	—	—	—	—	80.000
32. Szilágynagyfalva	—	—	—	—	—	—	—	600.000
33. Hadad	—	—	—	—	—	—	—	43.000
34. Lele	—	—	—	—	—	—	—	60.000
35. Szilágyfőkeresztúr	—	—	—	—	—	—	—	14.000
36. Szilágygörcsön	—	—	—	—	—	—	—	22.000
37. Szilágyzovány	—	—	—	—	—	—	—	100.500
38. Hadadnásd	--	—	—	—	—	—	—	10.000
39. Monó	--	—	—	—	—	—	—	10.000
40. Kisdoba	—	—	—	—	—	—	—	14.640
41. Szilágyballa	—	—	—	—	—	—	—	16.177
42. Zilah	—	—	—	—	—	—	—	15.800
43. Déva	—	—	—	—	—	—	—	14.000
45. Magyarkapus*	—	—	—	—	—	—	—	220.000
46. Gyalu*	--	—	—	—	—	—	—	26.683

Összesen: 8,452,474

Milyen beszédesek e számok! Mennyi keserűség járt a nyomába, mikor a mai nehéz időkben tett nagy erőfeszítés után nem kapott a megépült iskola megnyitási engedélyt!

Iskolamegnyitás iránti kéréseink — fájdalom — kevésbé találtak méltánylásra az illetékeseknél.

Elutasította a minisztérium a következő iskolamegnyitás iránti kéréseket: 1. Palotailva (213.278—37, újból 137.758—39), 2. Gogán (10407—38), 3. Mócs (170539—38), 4. Oltszem (198950—37, majd 152867 és 2438928—39 sz.), 5. Komolló (123300—37 és újból 139389—39), 6. Etfalvazoltán (166682), 7. Mihályfalva (228302—38), 8. Tompaháza (23514—39, újból 143013—39), 9. Sajóudvarhely (5842—39), 10. Váralmás (5843—39), 11. Szucság 94330—39), 12. Kökös (107011—39), 13. Rákosd (99842—39), 14. Sáromberke (71034—39), 15. Teke (63978—39), 16. Kiskapus (67937—39), 17. Vajdakamarás (123200—39), 18. Tuson (110101—39), 19. Bogártelke (148—39), 20. Szárazajta (116026—39), 21. Aracs (116024—39), 22. Hadrév (94112—39), 23. Magyarfenes (119636—39), 24. Mezőörményes (91344—39), 25. Beresztelke (112201—39), 26. Nagykapus (121102—39), 27. Zsibó (100430—39), 28. Szamosfalva (146375—39), 29. Bonchida (14826—39), 30. Magyargyerőmonostor (129694—39), 31. Magyarvista (129694—39), 32. Kalotaszentkirály (129694—39), 33. Kolozsvár — téglásúti (54256—39).

A visszautasítás indokai között szerepelt, hogy a kérés későn érkezett, nem teljes a felszerelés, nem volt szabályszerű a vizsgálat, van állami iskola, ahol tanítják a magyar nyelvet is, vagy nincs kulturális szükséglet stb.!

Több kérésünkre még nem kaptunk választ.

Ez év decemberében, bármennyi munkába és költségbe is kerül, megfogjuk ismételni a kéréseket. Már eddig is, úgy a nemzetnevelésügyi, mint a kisebbségi minisztériumban kérvényeztünk és interveniáltunk, hogy vegyék revízió alá e döntéseket.

Megtagadta a minisztérium a következő iskolákhoz új tanerő beállítását: 1. Göcs II. (223908—37) és 202869—38), 2. Kisgörgény II. (223912—37 és 117460—39), 3. Cselelaka II. (179375—37, 45238—39 és 38337—39), 4. Székelykakasd II. (190521—37), 5. Tordaszentlászló II. (207030—38), 6. Havad II. (199632—38 és 112209—39), 7. Kide II. (229750—38), 8. Domokos II. (553—39), 9. Ördögösfüzes II. (11666—39 és 118327—39), 10. Teremiújfalú II. (112212—39), 11. Gernyeszeg III. (112213—39), 12.

Koltókatalin III. (78006—39), 13. Kányádjásfalva II. (121318—39), 14. Szolokma III. (166834—39).

Óvodánk mindkét évben csak a régi 5 működött, csak egy új óvoda felállítását kérelmeztük, de abban sem történt döntés. Egyházvizsgálataink alkalmával az óvodák részére is felhívtuk a figyelmet, de ez iránt kevesebb híveink érdeklődése.

Tanítói karunkban az elmúlt két év alatt is sok változás történt. Az egészségi állapot sem volt jó, a hosszabb ideig tartó szabadságolások száma közel járt évente a 100-hoz, különösen tanítónőink között volt sok betegség.

Az áthelyezéseket a lehető legjobban megszigorította főtiszt. püspök úr. Csak a legszükségesebb esetben, alaposan megfontolva a felterjesztések indokait, történik áthelyezés. Több esetben a helyszínén vizsgálta meg az egyházkerületi elemi iskolai felügyelő a helyzetet az intézkedés előtt.

Tanítói karunkból elháltak: Albertné, Nagy Jusztin székelyberei ifjú tanítónő, Benkőné, Szibiani Borbála küsmödi, Fábryné, Cseh Magda marosjárai, Fülöp Árpád küsmödi, Éltető Sándor ludvégi, Benkő József székelyudvarhelyi, Rácz Pál óraljaboldogfalvi, Balázs Elek, Dali József, Máthé Elek, Kis Elek, Tökés János, Demeter Gyula és özv. Tattiás Ferenéné ny. tanítók.

Tanítóink közül nyugdíjba mentek: Orbán Ilona zilahi, Nyárádi Lajos krasznarécsei, Szabó Károlyné dési, Sidó János uzoni, Kövér Sándor etfalvazoltáni, Reiterné, Farkas Anna geryeszegi, Veress Mátyás székelyberei, Kiss János rigmányi, Virágh Erzsébet zilahi, Szekeres János marosvásárhelyi, Veress István nagyenyedi tanító aai.

Idősebb tanítóink közül többet az idén is rendelkezési állományban tartottunk, nem lévén meg a nyugdíjjogosultságra való szolgálatuk, de viszont alkalmatlanok voltak a tanításra. Az új elemi iskolai törvény intézkedései szerint, — amelynek iskoláinkra való vonatkoztatásától való eltekintését az intervenciók egész sorával is hiába kértük — 1939 szeptember 1-ével közel 20 legtöbbszörre munkaképes tanítónknak kellett nyugdíjba menni.

Ami iskoláink működését illeti, új tanterv következtében megint új intézkedésekre volt szükség, ami főképen a tankönyvellátás terén okoz zavart és alig áthidalható anyagi nehézségeket.

A Monitorul Oficial idei május 27-ik számában új elemi iskolai törvény jelent meg, amely a régivel szemben több lénye-

ges módosítást tartalmaz, de ennek teljes végrehajtására csak az 1939/40. tanévben került sor. Sokkal gyakorlatibb lesz az iskolai tanítás; alkalmazkodik az egyes vidékek szükségleteihez. Az új törvényt két nyelven, az ehker. iskolai felügyelő aa. fordításában az iskolák rendelkezésére bocsájtottuk. A tantervi változtatások ügyében megfelelő utasításokat adtunk.

A tanítás a törvényes időben kezdődött és hamarább, június elején fejeződött be. A nem nyilvánosjogú iskolák állami bizottságok előtt vizsgáztak a régi rendelkezések szerint. E vizsgák nehézségei, anyagi terhei az elmúlt két évben sem csökkentek.

A beiratkozási nehézségek megvoltak, mint régen. Mindakét tanév elején részletes utasításokat adtunk a beiratások körüli teendőkre. A panaszok ügyében azonnal interveniáltunk a nemzetnevelésügyi és kisebbségi miniszter uraknál. A beiratási sérelmek száma különösen az 1938—39. tanévben kevesebb volt, mint az előző években, és a panaszaink nagyobb részét a minisztérium orvosolta. A kisebbségi miniszter úr e téren mindig segítségünkre volt. A névelemzés sok könnyet fakasztó sérelmei is fokozatosan vesztek el intenzitásukból s az új elemi iskolai törvényből már ki is maradt az erre vonatkozó 8. §. Reméljük, ezzel a múltté is lett ez a tanszabadságot és a szülők szabad iskolaválasztási jogát korlátozó intézkedés

Iskoláink munkáját az állami ellenőrző közegek is számtalan ízben elismeréssel illetik, jogos kifogásaik elenyésztetése iránt a jkvek igazgatótanácsai feldolgozása során intézkedtünk.

Igazgatótanácsunk is nagy gondot fordított az iskolai munka ellenőrzésére és a tanítói munkának a helyszínén való megismerésére és irányítására. Különösen a fiatal, kezdő tanítók tanácslására és segítésére fektetünk nagy súlyt, de sehol sem hagytuk szó nélkül a mulasztásokat, esetleges hanyagságot sem. Ilyen esetekben az illetékes esperes aa. útján megfelelő intézkedéseket tettünk, súlyosabb esetekben a legszigorúbb felelősségre vonás elől sem tértünk ki.

A vizsgálatokat az ehker. elemi iskolai felügyelő aa. végezte, néhány esetben az ehker. tanügyi előadótanácsos.

Az ehker. elemi iskolai felügyelő az olyan egyházközségeknek is segítségére volt, akik iskolai épületeket emeltek, vagy autorizáció iránt adtak be kéréseket. Több ízben a legnagyobb

lelkismeretességgel a Consiliul Permanent előtt is védte az iskolát az illető egyházközség felkérésére.

Felülvizsgáltattak a következő iskolák:

1. Küküllőalmás, 2. Farnos, 3. Nádasdaróc, 4. Zsobok, 5. Kolozsvár magyarutcai, 6. Felőr, 7. Beszterce, 8. Bethlen, 9. Nagysajó, 10. Sajószentandrás, 11. Magyarókereke, 12. Magyarvalkó, 13. Mezőcsávás, 14. Székelykakasd, 15. Lőrincfalva, 16. Mezőmadaras, 17. Mezőfele, 18. Bukarest, 19. Diósad, 20. Várkudu, 21. Marosgombás, 22. Szentmargita, 23. Magyardécse, 24. Sülelmed, 25. Szamoscsikó, 26. Egrespatak, 27. Szilágyzovány, 28. Szilágyssomlyó, 29. Szilágynagyfalu, 30. Krasznarécse, 31. Zilah, 32. Monó, 33. Tasnádszántó, 34. Vice, 35. Mezőveresegyháza, 36. Lecsmér, 37. Szépkenyerűszentmárton, 38. Szilágypanit, 39. Kémer, 40. Magyarcsaholy, 41. Ördöngösfüzes, 42. Fehéregyháza, 43. Oláhdellő, 44. Szilágysszeg, 45. Menyő, 46. Lele, 47. Hadad, 48. Szilágysszentkirály, 49. Vérvölgy, 50. Nagydoba, 51. Nagymon, 52. Kisdoba, 53. Désháza, 54. Szilágyfőkeresztúr, 55. Szilágygörcsön, 56. Medgyes, 57. Brassó, 58. Aldoboly, 59. Úzon, 60. Enyedszentkirály, 61. Csombord, 62. Balavásár, 63. Szolokma, 64. Küsmöd, 65. Kecsetkisfalud, 66. Bikafalva, 67. Farcád, 68. Brassó, 69. Kide, 70. Farnos, 71. Székelyboós, 72. Torda, 73. Bágyon, 74. Ajton, 75. Magyarvalkó, 76. Alsótök, 77. Magyar-
gyerőmonostor, 78. Feketelak, 79. Kisborosnyó, 80. Oltszem, 81. Aldoboly, 82. Kide, 83. Mezőkeszű, 84. Búzásbocsárd, 85. Bodok, 86. Váralmás, 87. Magyarfenes, 88. Katona, 89. Pusztakamarás, 90. Melegföldvár, 91. Oroszfája, 92. Kalotaszentkirály, 93. Magyarókereke, 94. Sárvasár, 95. Középlak, 96. Kőrösfő, 97. Magyaró, 98. Gyalu, 99. Ratosnya, 100. Holtmaros, 101. Tancs, 102. Kisfülpös, 103. Unoka, 104. Magyarfülpös, 105. Bogártelke, 106. Székelyvaja, 107. Göcs, 108. Vizakna, 109. Medgyes, 110. Kékes, 111. Mezőveresegyháza, 112. Ördöngösfüzes, 113. Nyárádselye, 114. Szék, 115. Györgyfalva, 116. Felsőtök, 117. Katona, 118. Bádok, 119. Melegföldvár, 120. Pusztakamarás, 121. Esztény, 122. Magyarfodorháza, 123. Bodonkut, 124. Sztána, 125. Szentmargita, 126. Bogártelke, 127. Nagykapus, 128. Magyarfenes, 129. Magyarfráta, 130. Magyarország, 131. Vajdakamarás, 132. Magyarpalatka, 133. Tasnád, 134. Sztána, 135. Érszakácsi, 136. Tasnádszántó, 137. Árpástó, 138. Szék, 139. Rákosd, 140. Alpes-
tes, 141. Kérő, 142. Marosdécse, 143. Felsőújvár, 144. Óralja-

boldogfalva, 145. Maroscsesztve, 146. Héjjasfalva, 147. Szucság, 148. Szilágyszentkirály, 149. Vervölgy, 150. Nagymon, 151. Nagydoba, 152. Kőrösfő, 153. Szamosfalva, 154. Bonchida, 155. Bodonkút, 156. Mócs, 157. Kajántó, 158. Mezőbánd, 159. Nyárad-szentimre, 160. Seprőd, 161. Székelybere, 162. Székelykocsárd, 163. Székelyföldvár, 164. Bukarest, 165. Ploesti, 166. Búza, 167. Noszoly, 168. Katona, 169. Szilágycseh, 170. Hadad, 171. Menyő, 172. Uzdiszentpéter, 173. Lőrincfalva, 174. Tuson, 175. Szilágyfőkeresztúr, 176. Szilágyszentkirály, 177. Nagymon, 178. Varsolc, 179. Szilágyfőkeresztúr, 180. Szilágyszentkirály, 181. Farnos, 182. Zsobok, 183. Sztána, 184. Lupény, 185. Petrozsény, 186. Magyarberéte, 187. Nagyenyed.

Tanítóink közül többet mindkét nyáron behívtak Szelis-tyére román nyelvű tanfolyamra. A behívottak száma kevesebb (legutóbb 11), de így is nagy nehézséget okoz az anyagiak miatt, s főképen azért, hogy tanítóinktól elveszi az annyira szükséges nyári pihenés javarészét. A kurzusra menő tanítóinknak szerényebb segílyt tudtunk adni.

Tanítónőink részére 1938. nyarán Székelyudvarhelyt tartotunk továbbképző tanfolyamot a nemzetnevelésügyi miniszter úr 95004—38. sz. engedélyével. A tanfolyamon résztvevők a legszebb baráti egyetértésben vettek részt a tanfolyam munkáiban, mely sok irányú, értékes szak- és egyéb ismeretekkel gazdagította őket. A tanfolyam előadói kara legnagyobb részét a tanítóképző-intézet tanári karából került ki, itt is hálás köszönetünket fejezzük ki igen értékes munkásságukért.

A vallás erkölcsi nevelés elemi iskoláinkban is dicséretreméltó buzgósággal történik. A vasárnapi iskolák munkája, vallásos ünnepek rendezése, elsősorban a reformáció emlékének méltó megtartása, gyermekistentiszteletek mind erőteljesebb eszközökké válnak.

Lelkészeink legtöbb helyt maguk végezték a hitoktatást. Mint iskolaszéki elnökök, buzgón gondozzák a reájuk bízott iskolákat; bár ilyen minőségüket az állami hatóságok igyekeznek korlátozni, a nemzetnevelésügyi minisztérium 2803—39. sz. alatt minden közbenjárásunk után is úgy rendelkezett, hogy az iskolaszéki elnökök nem vehetnek részt az ellenőrző közegek vizsgálatain.

Iskoláink közül többen megkezdődött a szövetkezetek alakítása is.

Több elemi iskoláink tanulóitól kézimunkaanyagot küldtünk be a genfi nemzetközi iskolai-ügyi kiállításra.

Tanítóink vasúti jegykedvezményének elnyerése iránti akciónk nem járt sikerrel, legutóbb 155037—39. sz. a. útasította el a nemzetnevelésügyi minisztérium kérésünket.

A tanítói köri gyűlések, továbbképző céllal megtartattak, bár néhol akadályok merültek fel a munkában. Igazgatótanácsunk ezek működését is figyelemmel kísérte és irányította.

Megalakult az egyházkerületi tanítói értekezlet is, Ferenczy Gábor nyárádszentbenedeki ig.-tanító és Bartha Lajos kolozsvári kántortanító ügyvezető alelnöksége mellett munkába is kezdett.

A tanulók kimutatása.

Az 1937—38. tanévre elemi iskoláinkba beiratkozott összesen 22.621 tanuló, tehát az előző tanévi számhoz képest fogyott 867-tel.

A beírt tanulók közül fiú 11.502, leány 11.119.

Osztályonkénti megoszlás:

I. osztályos	—	—	—	—	—	5434
II. „	—	—	—	—	—	4504
III. „	—	—	—	—	—	4172
IV. „	—	—	—	—	—	3145
V. „	—	—	—	—	—	2442
VI. „	—	—	—	—	—	1806
VII. „	—	—	—	—	—	1118

Vallás szerinti megoszlás:

református	—	—	—	—	—	21.585
evangélikus	—	—	—	—	—	69
unitárius	—	—	—	—	—	308
gör. kel.	—	—	—	—	—	1
gör. katolikus	—	—	—	—	—	14
róm. katolikus	—	—	—	—	—	589
adventista	—	—	—	—	—	17
baptista	—	—	—	—	—	30
zsidó	—	—	—	—	—	8

A reformátusok száma ez évben is csökkent, és pedig 797-tel. 5 óvodánk működött 5 tanerővel és 183 növendékkel, kik közül 90 fiú és 93 leány; 174 református és 9 róm. kath.

Egyházkerületünk 7—15 éves református tankötelesek száma az 1837—38. tanévben.

Sorszám	Egyházmegye neve	Összes tankötelesek száma	E b b ő l j á r								Beiskolázatlan	
			református elemibe	más felekezeti magyar nyelvűbe	magyar nyelvű államiba	román nyelvű államiba	német nyelvűbe	magyar középiskolába	román középiskolába	német középiskolába		iparos tanonciskolába
1	Bekecsaljai	4736	1914	75	56	2192	—	37	3	—	34	425
2	Dési	1604	764	10	—	513	—	34	65	—	104	114
3	Erdővidéki	2591	145	24	226	1910	—	42	14	—	38	132
4	Görgényi	3790	2210	11	47	911	8	45	11	8	83	376
5	Gyulafehérvári ...	793	324	26	11	274	3	24	23	1	52	55
6	Hunyadi	1691	613	23	37	768	3	35	90	—	48	74
7	Kalotaszegi	3953	506	4	827	2297	—	26	38	—	81	174
8	Kézdi	1866	45	12	612	997	—	51	75	—	45	29
9	Koloásvári	5239	1380	209	467	1882	36	163	181	—	252	659
10	Küküllői	3315	1408	38	303	1108	1	37	22	1	79	318
11	Marosi	6539	2986	41	671	1819	—	265	53	14	352	338
12	Nagyenyedi	5856	1654	24	1472	1578	—	134	150	—	180	664
13	Nagysajói	2286	553	7	270	1002	8	25	33	1	57	330
14	Nagyszebeni	2267	978	80	104	668	17	25	61	—	170	164
15	Orbai	2734	97	10	—	2489	—	33	22	—	33	50
16	Sepsi	3944	902	148	382	1958	15	235	72	18	87	132
17	Széki	3616	1143	62	125	1322	—	13	10	—	21	920
18	Szilágysszónoki ...	10388	3260	72	23	5670	2	84	50	4	257	866
19	Udvarhelyi	4804	686	16	895	2837	—	136	24	—	59	101
20	Ó-romániai	1570	239	—	—	909	15	8	72	—	141	176
Összesen :		73482	21807	892	6528	33294	118	1452	1069	42	2173	6107

Az 1938—39. tanévre elemi iskoláinkba összesen 22.837 tanuló iratkozott be, tehát 216-tal több, mint az előző évben.

A beírt tanulók közül fiú 11.549, leány 11.288.

Osztályonkénti megoszlás:

I. osztályos	—	—	—	—	—	—	5475
II. „	—	—	—	—	—	—	4630
III. „	—	—	—	—	—	—	4170
IV. „	—	—	—	—	—	—	3330
V. „	—	—	—	—	—	—	2261

VI. osztályos	—	—	—	—	—	—	1799
VII. „	—	—	—	—	—	—	1172

Vallás szerinti megoszlás:

református	—	—	—	—	—	—	21.764
evángélikus	—	—	—	—	—	—	68
unitárius	—	—	—	—	—	—	302
gör. keleti	—	—	—	—	—	—	5
gör. katolikus	—	—	—	—	—	—	6
róm. katolikus	—	—	—	—	—	—	596
adventista	—	—	—	—	—	—	—
baptista	—	—	—	—	—	—	82
zsidó	—	—	—	—	—	—	14

Református tanulóink száma 179-cel több az előző tanévinél.
Óvodánk 5 működik 189 tanulóval.

Egyházkerületünk 7—15 éves református tankötelesek száma az 1938—39. tanévben.

Sorszám	Eg) házmegye neve	Összes tankötelesek száma	E b b ő l j á r									Beiskolázatlan
			református elembe	más felekezeti magyar nyelvűbe	magyar nyelvű államiba	román nyelvű államiba	német nyelvűbe	magyar középiskolába	román középiskolába	német középiskolába	iparos tanonciskolába	
1	Bekecsaljai	4760	1958	69	—	2268	—	33	—	—	47	335
2	Dési	1623	783	25	35	508	—	29	51	—	83	109
3	Erdővidéki	2695	165	33	—	2293	1	45	13	—	55	90
4	Görgényi	3667	2211	14	179	767	13	37	11	11	48	376
5	Gyulafehérvári ...	803	315	40	3	284	4	24	20	1	55	57
6	Hunyadi	1637	524	34	8	791	4	31	70	1	118	56
7	Kalotaszegi	3969	502	5	639	2569	—	37	21	—	120	176
8	Kézdi	1784	40	18	—	1539	—	68	30	—	33	56
9	Kolozsvári	5511	1315	163	547	2015	34	264	89	—	247	837
10	Küküldői	3260	1419	38	292	1107	—	45	18	1	67	273
11	Marosi	6885	2983	50	488	1990	—	453	46	10	450	415
12	Nagyenyedí	5809	1631	31	1437	1572	—	137	129	1	194	677
13	Nagysajói	2353	568	37	281	1036	9	30	30	2	49	261
14	Nagyszebeni	2230	607	109	—	840	—	48	26	24	146	130
15	Orbai	2681	76	13	—	2448	—	55	23	—	29	37
16	Sepsi	4025	966	141	328	2026	9	265	61	11	101	117
17	Széki	3610	1174	64	375	1038	—	42	3	1	20	793
18	Szilágyszolnoki ...	9974	3263	71	56	5615	1	80	58	—	173	657
19	Udvarhelyi	4865	726	73	313	3527	2	79	36	—	30	79
20	Ó-romániai	1569	255	16	—	887	21	13	50	13	207	107
	Összesen :	73610	21781	1044	4881	35170	98	1815	785	76	2272	5688

Az iparostanoncoktatás szolgálatára két új református iskola alakult. A sepsiszentgyörgyi 105807—38. szám alatt, a brassói 105080—38. szám alatt nyert miniszteri engedélyt. Mindkét iskola a legszebb reményekre jogosítóan kezdte meg működését. A brassói már a II-ik évben olyan népes, hogy fejleszteni kell. A nagyenyedi egyházközség is kérelmezte egy iparostanonciskolának engedélyezését, de kérésében még nem történt döntés. Kolozsvárt az egyházközség szépen fejlődő iparostanoncotthont indított be.

Nem fejezhetjük be jelentésünket anélkül, hogy ismételten el ne ismerjük tanítói karunk áldozatos hűségét. Nehéz viszonyok között, súlyos anyagi gondok közepette is csaknem kivétel nélkül lankadatlanul végezték kötelességüket, a reájuk bízott gyermekcsereg oktatását és nevelését szent hitünk parancsai szerint.

A csombordi gazdasági iskola.

Egyetlen gazdasági iskolánk elmúlt két tanévét dr. Nagy Endre aa. kiváló vezetése sok külső nehézség, de annál egyenletesebb belső munkával és igen szép eredménnyel végezte. Végtelenül sajnálatos, hogy az V. éves theológiai hallgatók gazdasági kiképzése a földművelésügyi miniszter úr 138114—38. sz. tiltó rendelkezése következtében itt megszűnt.

E helyt is el kell ismernünk, hogy az iskola ügyeinek intézésében a Bethlen-kollégium főgondnoka, dr. Szász Pál aa. az oroszlánrészt vette ki, elsősorban is neki köszönhető, hogy az iskola működése elől minden akadály elhárult, s az iskola bezárását kimondó 157880—38. sz. földművelésügyi minisztériumi rendelet is a 234100—38. sz. rendelettel hamarosan hatályon kívül helyeztetett.

A múlt tanévben új gazdasági iskolai törvényt hirdettek ki, mely nagy változásokat hozott volna a gazdasági iskola életébe; Igazgatótanácsunk a testvérfelkezetek szakembereivel együtt memorandumban tárta fel a miniszter úr előtt gazdasági iskoláinkkal kapcsolatos speciális kívánságainkat, reményünk van, hogy kívánságaink honoráltatni fognak.

Az iskola bennlakással működik, melyben 75 tanuló volt elhelyezve egy felügyelő tanár és két s. felügyelő vezetésével.

A tanulók száma a két évfolyamon az 1937—38. tanévben 73; az 1938—39. tanévben 69 volt.

Az előírt vizsgákat az állami kiküldött jelenlétében mindakét tanévben igen szép eredménnyel tették le a tanulók.

Minden reményünk meg van, hogy e fontos missziót betöltő iskola jövőbeni működése elől minden nehézséget elháríthatunk, hogy teljes biztos nyugodtsággal végezze munkáját.

IV. Szeretetházak.

A kolozsvári és brassói Szeretetházak elmúlt két éve rendes keretben telt el. Egyedüli nehézséget a rossz gazdasági viszonyok okoztak, a szülők késedelmes fizetése és hátrálékban maradása következtében csak a legnagyobb körültekintéssel és erőfeszítéssel lehetett működésüket biztosítani.

A kolozsvári Szeretetházat előljáróság vezeti. Az előljáróságot és intézetet 1938. dec. 9-én nagy veszteség érte, elhunyt főgondnoka, dr. Nagy Elek aa. Nagy szeretettel volt az intézmény iránt még akkor is, mikor az Isten akarata sok megpróbáltatást, nehézséget adott neki osztályrészül. Emlékét szeretettel őrzi az immár fennállásának 40-ik életébe lépő intézmény.

A brassói Szeretetház is betöltötte működésének 20 évét. Felügyelőbizottsága a régi tagokból áll. Érzékeny veszteség érte Kiss Albert esperes aa. elvesztésével.

A kolozsvári Szeretetházban az 1937—38. tanévben 96 volt a létszám. Középiskolás 79, a többi egyetemi hallgató, vagy más pályára készülő. Református volt 94, köztük 37 pappleány.

Az 1938—39. tanévben a létszám 117 volt. Másvallású 8, középiskolás 93, egyetemi hallgató 24.

A brassói Szeretetházban a létszám 48 volt, 4 elemi iskolás, 28 gimnázista, 12 kereskedelmi iskolás, 4 varrni tanult. Vallás szerint református 32, evang. 7, unil. 3, róm. kat. 6.

A kolozsvári Szeretetházban 3, a brassóiban 2 nevelő intézte az igazgatókon kívül a nevelés és ellenőrzés fontos munkáját.

A tanulmányi eredmény megfelelőbb volt mint az előző években, pl. a kolozsvári Szeretetházban a 84 gimnáziumi tanuló közül az utolsó évben 11 tanulónak 9—10, 32 tanulónak 8—9, osztályzata volt, 6-on alól egynek sem volt. Javítóvizsgára bukott 6, osztályismétlésre 2

A növendékek testi gondozása, elhelyezése és étellemezése mindakét intézetben megfelelő volt, a brassói Szeretetház szűk volta miatt vannak némi nehézségek. A koszt is megfelelő, tápláló, pedig pl. a kolozsvári Szeretetháznak az 1938—39. tanév végén 300.000 leit megközelítő künnlevősége volt.

A valláserkölcsei nevelésre mindakét intézet igen nagy gondot fordított, a précesek, egyházi ének gyakorló órák, áhítatok, csendes órák, biblia-magyarázatok áldott alkalmával nevelték, gazdagították a növendékek lelki életét.

Hogy milyen fontos missziót tölt be e két intézet a református leánynevelés szempontjából, elég ideiktatnom, hogy a kolozsvári Szeretetház fennállása óta 3184 növendéket nevelt, köztük 414 árvát, 1564 pap-, tanár- és tanító-gyermecket!

V. Vagyonügyi jelentés.

A)

Az egyházkerületi pénztár számadásairól, költségvetéseiről, valamint az egyházkerület vagyonügyi helyzetéről az alábbi jelentést terjesztjük a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés elé:

A) 1937. évi egyházkerületi számadást 290.523 lei veszteséggel állítottuk össze, mely veszteség átvitetett az 1938-ik költségvetési évre. Az 1938. évi egyházkerületi pénztári számadás az előbbi évi veszteség figyelembevételével 389.109 lei veszteséggel zárattott le, amely veszteség áthozatott az 1939. költségvetési évre. Ezen számadások első és másodfokon felülvizsgáltattak, ezeknek főbb tételeit 1938. december 31-i dátummal az alábbiakban ismeretjük:

1. Ingatlan számlánknak egyenlege 1938. december 31-én 1,480.630 lei az előző évi 1,940.630 leiel szemben, a különbözet abból származik, hogy Igazgatótanácsunk a Str. Kogălniceanu 29. számú üres telket átadta a Theológiai Fakultás előljáróságának megfelelő vételár ellenében.

2. Önbiztosító alapunk egyenlege 1938. december 31-én 2,734.333 lei. Önbiztosításunk viszontbiztosítva úgy mint eddig Első Erdélyi Biztosító Részvénytársaságnál és a Minerva biztosító intézetnél. A viszontbiztosítás változatlanul fennáll.

3. Az egyházközségek Betétszámlája 1938. december 31-én 3,472.534 lei 50 banit mutat, tehát 1937. és 1938. évek folyamán a betétek összege kb. 300.000 leiel szaporodott.

4. Viszont az egyházközségek tartozása címén 3,846.547 lei áll fenn. Változatlanul hangoztatnunk és leszögeznünk kell azt a tényt, hogy az adós egyházközségek kötelezettségeiknek nem tesznek eleget pontosan.

5. Az Iratterjesztés saját költségvetése keretein belül gazdálkodik.

6. Az Utiköltség számla 1938. december 31-én 381.732 leiel zárattott le.

7. A Házber számlán befolyt összesen a mellékjárulékokkal együtt 1,078.732 lei az 1938. év folyamán, mely összegből adóra, mellékjárulékokra és javításokra kifizettetett 533.874 lei.

B) Az 1939. évi egyházkerületi költségvetés 4,908.980 lei fedezettel, 5,018.200 lei szükséglettel, tehát 109.220 lei hiánnyal, míg az 1940. évi költségvetés 5,218.200 lei szükséglettel, 5,158.980 lei fedezettel, tehát 59.220 lei hiánnyal állított össze. Az 1939. és 1940. évi költségvetések majdnem ugyanazon tételekkel vannak összeállítva, mint az előző évek s így az utóbbi évek költségvetéseinek főbb adatai majdnem azonosak.

Igazgatótanácsunk a számadásokkal és költségvetésekkel kapcsolatosan tisztelettel jelenti a Főtiszteletű és Méltóságos egyházkerületi Közgyűlésnek, hogy az elmúlt két év alatt is legfőbb gondját képezte Igazgatótanácsunk Elnökségének megőrizni az egyházkerületi pénztár fizetőképességét, hogy annyi oldalról igénybevett kötelezettségeknek a lehetőség határain belül pontosan eleget tudjon tenni. Súlyosan érintette gazdálkodásunkat az a tény, hogy az átmeneti kezelésben lévő összegek után bankszerű elhelyezésnél igen alacsony százaléku kamatot kaphattunk csupán.

Az egyházkerületi pénztár pontosan eleget tett azon feladatának, hogy a kiutalt kongruákat, iskolai államsegélyeket és más segélyeket pontosan juttassa el az egyházmegye pénztáraihoz kifizetés végett. Igazgatótanácsunkat súlyos feladatok elé állították és állítják az a sokoldalú gazdasági kötelezettség, melyeket intézményeink, egyházközségeink és egyházi alkalmazottaink minden vonalon Igazgatótanácsunkra igyekeznek hárítani. Igazgatótanácsunk igyekezett ezeknek a kötelezettségeknek minden vonalon a lehetőség határain belül eleget tenni.

Igazgatótanácsunk különböző segélyekkel igyekezett betegséggel, vagy tanítási költségekkel terhelt egyházi tisztviselőinket vagy szűkölködő egyházközségeinket segélyben részesíteni.

Igazgatótanácsunk az V-ik ügyosztály keretében ellátta az összes középiskolai, elemi iskolai, egyházmegyei és esperesi egyházközségi számadásokat és költségvetéseket.

Állandó figyelemmel kíséri a Szászvárosi Árvaház, a Református Diakonissza intézet és a vele kapcsolatos Kórház anyagi ügyeit, számadásait és költségvetéseit.

Minden évben végrehajtottuk a miniszterium rendeletére a vagyonbevallási törvény intézkedéseit, minden év decemberében minden egyházközségnek és lelkésznek jelentést kell tenni a saját

jövedelmében beállott változásról, valamint az egyházközség vagyonában történt változásokról. Együttal jelentjük a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek, hogy az elmúlt két év alatt az egyházkerület gazdasági vonatkozású ügyeiben különösebb változás nem történt.

B)

Diakonissza Intézetünk és a vele kapcsolatos Református Kórház.

Egyházkerületünk e fiatal intézményei az elmúlt két évben nemcsak híven betöltötték a tőlük várt feladatokat, hanem a lehetőség szerint tovább is fejlődtek.

A Diakonissza Intézet öt testvérét: Trombitás Katalin testvért, Szabó Rózália testvért, Szabó R. Mária testvért, Bertalan Lidia testvért és Kilin Eszter testvért 1939 június 11-én szentelte fel rendes diakonisszákká az Egyházkerület vezetősége. Tíz évvel ezelőtti fogadalomtételük után most már véglegesen az Anyaszentegyháznak szentelték életüket. A diakonissza szentelés az intézet e legjelentősebb eseménye ünnepélyes keretek között folyt le.

A diakonissza testvérek száma 1938. nov. 1-én 43, 1939. nov. 1-én 47.

Új munkaterület képen 1938-ban a Hidelvei gyülekezet napközi otthona vezetését vette át két testvér, 1939-ben pedig a bukaresti leányotthon vezetését s nővédelmi munkát szintén két testvér.

Jelenleg a diakonissza testvérek beosztása a következő: A Diakonissza Kórházban 20, Szászvárosi Árvaházban 3, Kolozsvári Nőszövetség napközi otthonában s aggmenházában 3, Székelyudvarhelyi Tanítónőképzőben 2, Nagyvárad Lorántffy Zsuzsanna Egyesület Árvaházában 2, Hidelvei gyülekezeti napközi otthonban 2, Bukaresti nővédelmi munkában 2, az intézet otthonában 3, beteg, illetve pihenő szabadságon 3, kiképzés alatt 7.

A Diakonissza Intézet vezetőinek személyeiben az elmúlt két év alatt nem történt változás.

Az intézet évi költségvetése 741.936 lei.

Az intézet vagyona br. Bánffy Dániel ömértósága alapítványával gyarapodott, ki a kolozsvári Brétfű dűllőben egy holdas gyümölcsöst ajándékozott a diakonissza testvérek, illetve a kórház lábadozó betegei üdülésére.

A Diakonissza Intézettel kapcsolatos Kórházunk az utóbbi két év alatt is kitűnően képzett orvosi karával s odaadással ápoló diakonissza testvéreivel hivatása magaslatán állva, végezte nemes, pótolhatatlan szolgálatát. Az állandóan emelkedő betegforgalma, mely az utóbbi évben még fokozottabb módon bővült, mutatja, hogy kórházunk a megfelelő utakon haladva, különösen református híveink körében lesz egyre többek számára betegségük idején szívesen felkeresett.

1937. nov. óta dr. Gyulai József nőgyógyász-sebész, dr. Osváth Lajos fül-orr-gégész, dr. Puskás György csecsemő- és gyermekgyógyász bizattak meg osztály vezetésével és dr. Jeney Lajos kémiai laboratórium vezetésével

A kórház betegforgalma a következő volt:

	1937 nov. 1-től 1938 nov 1-ig.	1938 nov. 1-től 1939 nov. 1-ig.
Kórházban ápolott betegek száma	855	949
Ápolási napok száma	10.983	11.373
Műtétek	538	599
Szülések	70	68

A kórház saját külön költségvetéssel és számadással dolgozik és semmiféle segélyalappal nem rendelkezik, melynek terhére ingyenes beteget ez idő szerint felvehetne. A Kebli Tanács többször foglalkozott a díjak kérdésével s sikerült biztosítani azt, hogy bár az árak az utóbbi években mindenütt emelkedtek, a kórházi ápolási díjak ugyanazok maradtak, mint ahogy azok 1933. évben megállapítottak.

Jelentés az egyházkerületi iratterjesztésről.

Az iratterjesztés az 1937. évben 8720 drb. énekeskönyvet, 419 drb. teljes bibliát, 4042 drb. bibliai részt, 148 drb. imakönyvet, 12.269 drb. valláskönyvet, 9973 drb. Református naptárt, 5521 drb. egyéb könyvet és füzetet, összesen 41.092 drb. könyvet és füzetet adott el. Az év folyamán eladott könyvek értéke 769.749 lei. Künnlevőség 526.923 lei. Kiadványai 1937-ben: új kiadványok: A Református lelkipásztor kézikönyvének II. kötete (parochiális könyvtár XIX—XX). Ebből különnyomat a vaárnapi iskolai és bibliaköri vezérfonalakból, Hoostraaten-Schoh-Andrási: Kornélia,

gr. Bethlen György: A református ember mindennapi kötelességei, Bene Ferenc: Mit olvassunk és az 1938. évi Református naptár. Új lenyomatok: a III—IV., V. és VII. osztályos valláskönyvek.

Az 1938. évben eladott az iratterjesztés 7955 drb. énekeskönyvet, 481 drb. teljes bibliát, 1477 drb. bibliai részt, 686 imakönyvet, 13.776 valláskönyvet, 11.693 drb. Református naptárt, 3974 egyéb könyvet és füzetet, összesen 40.042 darabot. Az iratterjesztés összfordalma 774.600 lei, a künnlevőség 542.872 lei. Kiadványai 1938-ban: új kiadványok: A református beteg imakönyve, Vásárhelyi János: A református keresztyén imádságos könyve, Bodor Kálmán: Gyógynövénygyűjtés és értékesítés. A misszió az élet jele. Dr. Tavaszy Sándor: A református nevelés alapelvei, és az 1939. évi Református naptár. Új lenyomatok. A református presbiter kiskatéja, szöveges énekeskönyv, I—II. osztályos valláskönyv.

Az 1937. és 1938. években kiosztott az iratterjesztés 36.405 lei értékű könyvet és füzetet ingyenesen.

13549—1939. III.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa.

Cluj-Kolozsvár, 1939. november 8.

Gróf Teleki Arctur,
főgondnok.

Vásárhelyi János,
püspök.

Dr. Tavaszy Sándor,
püspökhelyettes.

Dr. Illés Gyula,

Mester Mihály,

Almási Samu,

Dr. Darkó Ákos,

Laúr Ferenc,

egyházkerületi előadótanácsosok.